

УНИВЕРЗИТЕТСКА

Свеска I

Сарајево, јануар 1890.

Год. IV.

Власница: АЕМ. Консистоарија.

Уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

Број 2041./IV./1889.

Округница.

Свјема српско-православним протопрезвитерским уредима (односно свештенству духовних сједница) Дабро-босанске Епархије.

На темељу консистоаријалне округнице од 23. октобра 1889., број 1835/III., почеле су се на све стране ове Епархије уводити двомјесечне свештеничке сједнице појединих протопрезвитерата. Ушљед тога појавила се потреба сједничких записника, у које би се уводиле по реду држане сједнице, и биљежена у њима претресана питања и донесена ријешења, односно закључци сједница. — Па с тога се више протопрезвитерских уреда обратило овој АЕМитрополитској Консистоарији с молбом: да се израде и даду у штампу сходни записници. —

Консистоарија увиђајући и сама ту потребу, а подстрекнута стигнутим у том погледу молбама и наруџбинама, — вољна је да притече потреби бољег реда и напредовања нашег свештенства ондје, гдје

то може; те је у данашњој својој сједници 7. децембра 1889. држаној ријешила да изда: „Записнике духовних свештеничких сједница“, и то у повезу по 100 табака у једну књигу, и без повеза сваки табак на по се.

Са штампаријом је поведена погодба и по количини трошка стаће сваки протокол повезан од 100 табака 3 форинта а 100 табака неповезаних 2 фор. 50 н.; дакле свега 5 фор. 50 новч. Увезани протокол чувао би се код протопрезвитерског уреда, или у оном мјесту, у којем се држе свештеничке сједнице; а неповезани табаци употребили би се на то, да се у њих препишују записници, и достављају АЕ и Митрополитској Консистоарији на увид и можебитне примједбе. На оригиналу, т. ј., у повезаном записнику, пот-

писивали би се сви присутни чланови дотичне сједнице, а препис би овјеровљавали протопрезвитер или надзиратељ (односно предсједник) са перовођом.

Сваки протопрезвитер разрезоа би дотичну своту (5 фор. 50 новч.) на подједнаке дијелове, и то на онолико дијелова, колико има својих подручних свештеника, те би по том сви скупа платили такве записнике.

Ако се сви протопрезвитерски уреди и свештеници сагласе у томе, нека пошаљу одређену своту, јер се иначе ради неколицине, не ће моћи речени записници дати у штампу.

Надаће је да ће се сви одазвати, и појмити потребу овог предлога, и његову умјесност: колико по свештенички рад толико и ради очувања у будућности, да у свако доба потомство и напљедници свештеничког звања виде, шта су и колико су њихови предшаственици радили, и колико су се трудили да и себи а особито њима створе боље услове за марљивији и успјешнији рад у обрађивању „Винограда Господњег“.

Из консисторијалне сједнице,
У Сарајеву, 7. децембра 1889.

АЕ и Митрополит Дабро-босански
Ђорђе Николајевић.

Број 2068./III./1889.

Објава.

Српско-православном благочестивом народу и пречасном свештенству Наше Богохраниме Дабро-босанске Епархије.

Дозволом високе земаљске владе пу-тује по Босни и Херцеговини часни парох требињски Сава Пјешчић са грађанином Тодором Перовићем да саберу прилога на градњу цркве у Требињу.

Пречасно свештенство, побожни и дарезљиви православни народ Наше Епархије зна: да камен на камен ето палача; а и да је вјечна задужбина: цркве на славу Бога и очување вјере прадједовске подизати и потпомагати; па нека допринесе сваки колико више можете, да

вриједни и честити Требињци дограде своју цркву, у којој ће се док је траје, усрдне молитве приносити Богу за ктиторе и приложнике и за сав народ Христијански.

Часном свештенику Пјешчићу пак, уједно дозвољава се да може у црквама служити и говором народу цијељ свог путовања јасније представити,

У Сарајеву 5. децембра 1889.

АЕ и Митрополит Дабро-босански
Ђорђе Николајевић.

Број 2166./I./1889.

Окружница.

Српско-православним протопрезвитерским и парохијалним уредима, односно пречасном свештенству Дабро-босанске епархије.

Поводом поново догодившег се слушаја, да су свештеници, на име: Ристо Блажић из Кравице и Јован Тодоровић из Папраће, и то први — српског подај-

ника Станка Јовановића из Маова, шабачкога окружја, испод за брак прописаних година вјенчао, а други, Станка Станковића из Чокешине, опет шабачког окружја,

вјенчао са Стојом шћерком Ђорђа Бркића из Дуваништа, и ако ови женици у средству стоје; не обзирући се на окружницу коју је консисторија 29. августа 1885., број 1127., издала, и у којој је јасно изложено: „да се забрањује православном свештенству у Босни и Херцеговини вјенчавати српске подајнике, ако младенци не могу да поднесу дотичну, полицајном влашћу потврђену брачну дозволу надлежног свештеника у њиховој отаџбини. У опште пак никог из иноземства невјенчавати, док не донесе дозволу брачну од својег свештеника, потврђену од политичне

власти“; те су тога ради горе поменути свештеници под велику одговорност пали. Стога се налази ова консисторија побуђена поново упозорити свештенство, да се ове окружнице у будуће строго држи и поштује наредбе и законе издане, и да због преступа закона не упада у велику одговорност, која са собом казну, а и губитак парохјалног благодјејања — носи.

Из консисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 21. децембра 1889.

АЕ и Митрополит Дабро-босански.

Ђорђе Николајевић.

Број 878./exc/1889.

МХЗ.

Окружница.

Пречасном српско-православном свештенству и поштованим општинама Богохраниме Епархије Херцеговачко-Захумске.

Света је и недоступна Наша Архиепископска дужност често и непрекидно се вама, духовна дјецо, навраћати са поукама, е да би смо кроз то Нашим слабирим силама нешто допринијели вашој земаљској срећи и вјечном спасењу.

„Проповједај слово, настој благовремено и безвремено“, заповједа Нам избрани сосуд Христов св. апостол Павле.

Доста је предмета о којима би смо имали проговорити с' вама; много има радње у винограду, који је насађен десницом Свевишњег, и предан на обрађивање свештено-служитељима. Али смо увјерени о једномипљењу вашем са Нама, да свима другима има предходити: чување, неговање и уздржавање наше свете праџедовске вјере православне, јер овој треба да захвалимо, што сачувасмо кроз цијелу, дугу прошлост нашу најсветије аманете, које напљедисмо од наших старих предака: наше дично српско име, слатки језик и

дивне наше српске обичаје. Света вјера наша, нама је такџер најмудрији учитељ за савјесно извршивање наших грађанских дужности, према владоцу, постављеним нама властима и цјелокупној домовини.

Пречасно свештенство и поштоване општине!

Искуство учи, да оно у чему се утврдимо у младости, то нас прати до старости, из чега произлази, да је дјетинство оно вријеме, кад треба укорјењавати у дубину меганих срца — ђе се лако примају — начела свете вјере. Код срећних, образованих народа у овом корисном раду најважнију улогу има породица; отац и мајка први су и најбољи учитељи вјере за своју дјецу. Него код нашег милог нам српско-православног народа херцеговачког, гдје су још огромном већином непросвјешени родитељи, потребно је да се около важног посла овог по светој

II.

Преглед народних основних школа у протопрезвитерату
за год.....

Тек. број	Мјесто	Парохија	Број православних ученика		Име и презиме вјероучитеља	Преглед предаваног градива у вјеронауци и успјех истога	Примједба
			мушки	женски			

Број 882./exс/1789.

МХЗ.

Окружница.

Српско-православним протопрезвитерским уредима и управама манастирским Херцеговачко-Захумске Епархије.

Ради тога, да би сви изводи по свој
 Нашој епархији једнаки били, као и с' тога,
 да се дају тражиоцима изводи, који би
 у сваком случају били довољан и ваљан
 доказ, како у погледу црквено-канонич-
 ном, тако и државо-правном: нужно је
 било, да се према нашијем приликама
 а за наше свештенство издају такви из-
 води: вјенчаних, рођених и умрлих.
 Жељни да помогнемо свештенству и у
 том — олакшицом рада — намјерни смо
 дати, да се штампају овакови изводи,

од којих ће сваки поједини комад стајати по 2 новчића, а сва три дакле 6 новч.

Зато се позива ваша пречасност, да јавите колико је комада потребно од сваког извода за подручне парохије т. ј. колико од прилике годишње троше такијех извода, и уједно према броју захтјеваних извода покупите од подручног свештенства новце те овамо пошаљите.

У Мостару, 28. новембра 1889.

А. Е. и Митрополит херцеговачко-захумски
Серафим Перовић.

На нову годину 1890.

У име Божије данас почињемо бро-
 јати годину 1890. од како се Господ наш
 Исус Христос родио на земљи и са тијем
 остављамо за собом једну годину, коју
 смо помоћу божијом провали а ступамо
 у другу нову, која је испред очију на-

шијех густом завјесом застрта. Па кад тако
 стојећи на прагу нове године не можемо
 у њезину будућност загледати, а оно
 дајте да се један час обазремо на стару
 прошлу годину, па да се запитамо како смо
 је провели? Јесмо ли дужности наше ис-

Упуњавали онако као што добрим Србима и Хришћанима личи? Или да нијесмо напуштањем својијех дужности прошлу годину изгубили и тим начином животу своје а можда и другима штету нанијели? Ово је с' тога нужно, што човјек из прошлости може себи изводити поуку за будућност, како би лакше својој цијели приспјети могао.

ПреблагИ отац небесни створио је човјека на ту цијелу, да се у овом земном свијету креће или дуже вријеме пробави, и да се овдје приправи за онај други, вјечити живот.

Ступајући у нову грађанску годину — у нову перијоду нашег земног живота, стоје нам овдје отворени путеви и добри и рђави, и до нас стоји, да ли ћемо добрим путем или рђавим поћи; али само треба нам знати, да се рђавим путем не може нигдје лако доспјети, а још мање у „вјечност“, у небо, гдје по ријечима св. писма ништа нечисто и оскврњено ући не може.

Па да видимо дакле како смо дужни у овом земаљском животу владати се и које су то дужности наше што их имамо испуњавати, како би срећно цијели својој достићи могли.

Сваки човјек и прави Хришћанин има три главе дужности у своје животу, а те су: љубав према Богу, љубав према ближњему, и љубав према самоме себи.

Бога смо дужни више свега љубити и поштовати као свемогућег створитеља, који нас је из једине љубави саздао, као преблагог Оца, који се за наше времено и вјечито благостање стара и као свемогућег Судију, коме ћемо за сва своја дјела одговорати.

Треба да се запитамо како смо ми дужности наше према Богу испуњавали? Јесмо ли у минулој години живот наш по Његовом закону проводили? Да ли смо име божије достојно славили и поштовали, или да га нијесмо безбожним цовањем, узалудном и лажном клетвом или другим неваљалим ријечима вријеђали и бешчастили? Јесмо ли у одређене дане у св. цркву долазили, да се Богу помолимо, да му за Његова добротинства благодаримо и да науку Његову слушамо? Да ли смо млађе наше свечаним данима у цркву слали, или да нијесмо и ми с' њима заједно у неђељне и празничне дане занимали се другим недозвољеним пословима, или те дане просто у залуд проводили? Јесмо ли у одређено вријеме за гријехове своје кајали се, исповиједали се и причешћивали, или да нијесмо ове дужности хришћанске сасвијем занемарили? На сва ова питања по савјести својој ваља да одговоримо, па ако признамо да смо у чему били погријешили треба да се зараније поправимо. Још има времена!

Друга је дужност наша: да љубимо ближње своје т. ј. све људе без разлике као своју по Богу браћу, те да са свима у миру живимо и кратки овај вијек у међусобној љубави проведемо. А јесмо ли ми тако чинили? Јесмо ли другима у нужди и потреби руку помоћи пружили? Или да нијесмо туђу невољу равнодушно гледали, или можда још и туђем се злу радовали? Да ли смо туђу част и имање као своје чували, или да нијесмо кога злобно нападали и бешчастили? Да нијесмо туђе неправедно присвојили, или ма којим начином ближњег оштетили? Да ли смо гојили међусобну љубав и слогу по оној нашој изреци: „Само слога Србина спасава“? Да ли смо се клонили раздора и онаких странака и оних убитачних по-

рока као: мржње, зависти, пакости и себичности? Јесмо ли радо праштали туђе увреде или да нијесмо за сваку маленкост тражили прилике да се осветимо? Да се нијесмо с' киме завадили и омравили, или да нијесмо кога рђавим примјером својим саблазнили и на зло навели? Па ако признајемо да смо буди коме какву неправду и пакост учинили, а оно ваља да се поправимо и у идућој овој години да добријем загладимо. Тако радећи испунићемо дужност своју према ближњему.

Трећа је дужност наша љубити себе и своје т. ј. старати се о своме душевном и тјелесном благостању и напретку. Љубав према себи онда је разумна, ако ми чинимо оно што се тиче наше праве среће и напретка, а неразумна је онда кад ми сувише угађамо себи те чинимо и онаква дјела, која нам пропаст и несрећу нанјети могу.

Нужно је, да се сад запитамо: како ли смо ми ову дужност према самима себи извршивали? Да ли смо се бринули да душу своју од гријехова а тијело од болести сачувамо? Напротив, да се нијесмо предавали неумјерену јелу и пићу, блуду и другим тјелесним страстима, те са тим може бити здравље своје порушили, образ и поштење оцрнили и душу своју изгубили? Јесмо ли се старали да породицу своју поштеним трудом издржавамо, имаће своје сачувамо и по могућству умножимо? Или да нијесмо скупоцијено вријеме у љености и дангуби, у пијанству и раскоши, безбрижно проводили, радњу и имаће занемарили, у дугове се увалили, те тако себи и цијелој породици штету и пропаст начинили? Ако знамо, да смо се и од ову дужност нашу огријешили, онда не оклијевајмо,

већ за ранијег радимо поправити се. Ево још има времена!

Напошљетку — метнувши руку на срце — запитајмо се браћо: јесмо ли као људи, као Хришћани и као прави Срби учинили све у прошлој години што нам је требало учинити ради опште среће и напретка? Па ако нијесмо и имамо каквих недостатака, то се онда постарајмо да у наступајућој 1890 години поправимо мање и накнадимо недостатке наше.

Кратак је вијек човјечији и колико је кратак толико неизвјестан; Бог зна ко ће од нас још једну нову годину дочекати? Може бити, да ће некоме почетак ове године бити уједно и свршетак његова живота на земљи. Кад дакле не знамо докле ћемо живјети, а оно старајмо се да овђе поживимо онако, како би вазда били готови умријети, а да нас савјест ни зашто не мори. — Живјети а гријешити, то је колико и узалуд живити; добродјетељно пак живити значи вјечито живити. Зато, ступајући данас помоћу Божијом у нову годину, завјетујемо се да ћемо се оставити својих старих гријехова, мања и погријешака, те да ћемо с' новом годином и нов живот започети, тачније испуњавајући дужности према Богу, према ближњима и према самима себи. Ако будемо са оваком племенитом намјером у нову годину ступали, онда ће се Божији благослов излити на нас, те ћемо срећно и задвољно овог вијека поживјети.

А сад ујединимо сви молитве наше и помолимо се Творцу свијета овим ријечима: О преблаги Спаситељу управи с' нама наступајуће године како најбоље знаш; сачувај нас од свију биједа и невоља овога свијета и смилуј се на нас по великој милости Својој; научи нас

творити вољу Твоју и ходити путем заповјести Твојих, да овога свјета Теби на славу, себи пак и ближњима својима на корист поживимо докле Твоја воља буде;

а кад нама овђе пошљедни час куцне, дај о преблагИ Оче небесни! да се удостојимо Твог вјечитог царства славе.

П. Ј. П.
Ђакон.

Поздрав

„Босанско-Херцеговачком Источнику,“
на нову 1890. год.

Куд сва друга, туд и ово
Мину тешко љето старо,
А ново нам сину ето
С умиљатим својим чаром, —
Да залјечи старе ране
И испуни старе жеље,
Да посије нашим путем
Срећу, славу и весеље.

Па и тебе новог љета
Дивни дари већем диче,
Те нам сада препорођен
На свјет ниче — „Источниче“
С новим рухом и именом
Сад се на свјет роди мио —
На послугу своје роду . . .
-- Добро дош'о срећан био!
У Мостару.

Мис'о Вишњег провиђења,
Нек' казује путе теби, —
Па са опште српске њиве
Мрски коров нагло трјеби;
Тјерај тицу — злослутницу,
Што се на зло наше креће; —
Гони црва, који гризе
Танко стабло наше среће . . .

Храбри душу српском сину
— Нека чува Српства дичу, —
Храбри вољу, српском свјестном
Учитељу, свештенику, —
Нека раде срцем, душом
На дјелима светог Саве, —
Њиним радом — само, могу
Синут Србу зраци славе
Дучић.

Одломак из црквенога права.*)

О црквеној јерархији

Глава прва.

Образовање клира, јерархије.

§ 9. Ступање у јерархију.

Сви смо се крестили *једнијем* духом у *једно* тијело.¹⁾ У томе смислу нема разлике између епископа и простог вијерног, међу свештеником и свјетовњаком. Али са гледишта црквеног устројства и друштвене власти, потребно је да се разликују пастири и паства, јерархија и народ.

¹⁾ 1. Кор. 12: 13.

У јерархију се ступа ередством *хиротоније*. Но прије него што постане ко чланом јерархије, треба да има својства, која ишту од њега божанствени и црквени закони; њихов недостатак чини сметњу рукоположења. Сметње су различите, но у опште се могу подијелити на *апсолутне* и *погодбене*.

*) Овај одломак уступио нам је из својих предавања г. Т. Алагић, проф. богосл. у Рељеву.

Апсолутно, т. ј. са свијем су неспособни за рукоположење *некрштени* и *јеретици*.¹⁾ Расколници т. ј. људи, који су одступили од јерархијског јединства, ал' не од основних догмата вјере, могу се примити у свештенички чин, кад поправе начин својега владања и мишљења и опет приступе к црквеном јединству.²⁾ Жене су такођер неспособне за рукоположење, у смислу ријечи апостола Павла у посланици коринтској општини.³⁾ Тако зване *ђаконисе*, које су биле у првашња времена, нијесу имале рукоположења, па за то су се и бројале међу свјетовњаке.⁴⁾

Погодбене сметње противне су рукоположењу, али ако је већ извршено не укидају му свагда вриједности. Оне настају, кад ко нема *одређењих* или *уобичајених* својства за свештенички чин; или, кад их је ко сам направио *пријеступом* каквијем.

1. У сметње, које настају ушљед *одређењих* и *уобичајених* својстава рачунају се:

1. *Незаконито поријекло*. Судаћи по 33. правилу трулеског сабора, није се црква освртала на поријекло човјека толико, колико на његову способност и владање. И још неки историјски подаци говоре против мишљења, да незаконита дјеца не могу примити чина свештеничкога. Године 1195. питао је Валсамона александријски патријарх Марко П., да ли смију бити свештеници дјеца незаконита, и која су из другог брака. Валсамон је одговорио на питање и рекао, да така дјеца могу бити свештеници, ако су способна; јер код њих није кривица, већ код њиховијех матера. При томе се позвао и на синодалну одлуку од 921., којом је изједначен други брак са првијем. Патријарх цариградски Нићифор (806—815.) својим 8. правилом допуштио је да се ~~не рукоположите~~ људи из другог, па и из трећег брака.⁵⁾

2. *Недостатак у узрасту*. Довољан узраст и развитак чини, да је човјек сталнији у вјери и да има јачу и бољу умну и моралну снагу. С тога су већ у почетку 4. вијека биле одређене године узраста за поједине чланове црквене јерархије. Полуђакон је требао 20 година, ђакон

25, презвитер 30.¹⁾ Но владика је могао по правилу 31. картагинског сабора, да и не пази на те године, кад је потреба цркве изискивала. Године, које су требале за епископа, нијесу у црквеним правилима изречно назначене. Судаћи по разлици горњих бројева, требао би епископски кандидат 35 година. Апостолске установе одређују 50, а цар Јустинијан 35 или најмање 30. Било их је, који су и у млађим годинама постали епископима.²⁾

3. *Физички недостаци*. И ако православна црква гледа највише на унутрашње савршенство човјечје и учи, да не погани човјека тјелесна мана већ душевна,³⁾ ипак њезина практичка потреба иште, да је свештеник потпуно здрав човјек, слободан од сваког тјелесног недостатка, који би му могао сметати кад свршица разне свештене радње, и који би му рушио углед пред својим и пред страним свијетом. Правила не допуштају никако, да се рукополаже глуви, нијемци, слијепи и бјесомучни.⁴⁾ *Евнуси* могу бити рукоположени, ако су без своје кривице пострадали, а иначе су достојни; но ако су сами себе и од своје добре воље обевнажили, не могу ступити у клир, јер су самоубице и непријатељи божјега створа.⁵⁾

4. *Недостаци у вјери*. По гласу св. писма и црквених правила треба свештеник да има тврду вјеру и чисту савјест, јер није право, да буде учитељем другијех, који није сам испитан у вјери и поштењу.⁶⁾ Стога *неофиги* т. ј. *новокрштени* не могу бити одмах рукоположени, да се неби надули каже апостол, и пали у суд и мрежу ђаволску.⁷⁾ Исто тако *клинци* т. ј. који су крштени у болести и полијевањем⁸⁾.

5. *Недостаци умних својстава*. Црква иште од свештеничког кандидата, да има *гошов* и *способан дух*;⁹⁾ да је снажан у проповиједи

¹⁾ Трулеског или VI. вас саб. пр. 14. 15; халкид. или IV. вас. саб. пр. 15; неок. пр. 11.

²⁾ На пр. Тимотије епископ ефески и Дамас еп. од Магнезије; првога назива ап. Павло младићем (1. Тим. 4: 12.), а другога Игњатије богоносац (у посл. к Магнецима). Млади су постали епископима: Григорије чудотворац, Атанасије велики, Елевтерије епископ илирски (од 20 г.).

³⁾ Ап. пр. 77.

⁴⁾ Ап. пр. 78. 79.

⁵⁾ Ап. пр. 21. 22. 23. I. вас. пр. 1.

⁶⁾ Ап. пр. 80.

⁷⁾ 1. Тим. 3: 6. 10; I. вас. пр. 2; лаод. саб. пр. 3.

⁸⁾ Неок. саб. пр. 12. — Име клиник долази од грчке ријечи клини т. ј. постеља, и постало је отуда, што су се ти обично крштавали на постељи, јер нијесу могли устати, да буду погружени у воду.

⁹⁾ VII. вас. саб. пр. 2; Теоф. алекс. пр. 7.

¹⁾ Ап. пр. 68; I. вас. саб. пр. 19.

²⁾ Карт. саб. пр. 68.

³⁾ 1. Кор. 14: 34.

⁴⁾ I. вас. пр. 19; Зонар. тум. у моск. прав. 1877; Hefele: Concilengeschichte св. 1. изд. 2. стр. 430.

⁵⁾ Dr. J. Zhishman: Das Eherecht der orientalischen Kirche стр. 703.

Босанско-Херцеговачки

И С Т О Ч Н И К .

Мјесечни духовни часопис за црквено-просвјетне потребе српско-православног свештенства.

Власник и издаваоц :

АЕМ. Конзисторија сарајевска.

Уредник :

ЂОРЂЕ ПЕТРОВИЋ,
свештеник и конзисторијални савјетник.

ГОДИНА IV.

САРАЈЕВО.

Штампарија Спиндлера и Лешнера у Сарајеву.
1890.

Садржај.

Бројеви значе стране на којима почињу чланци.

Окружнице, наредбе и објаве.

Окружница свештенству „Д. Б. Епархије“, којом се позива да набаве записнике за свештеничке сједнице, које ће конзисторија дати да се штампају 1

Објава свештенству и народу „Д. Б. Епархије“, којом се препоручује свештеник Саво Пјешчић и Т. Перовић, ради сабирања милодара за новоподигну ту цркву у Требињу 2

Окружница свештенству „Д. Б. Епархије“, којом се препоручује свештенству да се чува вјенчавати српске подајнике, и у опште никог из иноземства, док странке не донесу дозволу брачну од својег свештеника, која треба да буде потврђена од политичне власти 2

Окружница свештенству и народу „Херцеговачко-Захумске Епархије“ о поднашању исказа о школама и обучавању православне дјецe у вјеронауци 3

Окружница свештенству „Херцеговачко-Захумске Епархије“, којом се позива свештенство да набави штампане изводе из парохијалних протокола, које ће се дати да се штампају 5

Окружница свештенству „Д. Б. Епархије“, којом се препоручује свештенству, да се посвети искључиво својој дужности и позиву, као и то: да се држе свештеничке тромјесечне сједнице. 49

Окружница свештенству „Херцеговачко-Захумске Епархије“, којом се препоручује да се свештенство претплати на лист „Источник“ 51

Окружница свештенству и српским општинама „Херцеговачко-Захумске Епархије“, којом се препоручује и прописује како да се прославља у цркви и школи просвјетитељ и први архиепископ св. Сава 51

Окружница свештенству „Д. Б. Епархије“, којом се позива ради оснивања фонда за помогање удовица и сирочади свештеничких 97 и 99

Окружница свештенству „Д. Б. Епархије“, којом се препоручује лист „Хришћански Весник“, да га свештенство држи и да се на исти претплати 101

Објава АЕМ. конзисторије сарајевске, којом се позивају свршени богословци „Д. Б. Епархије“, да се пријаве, који има вољу примити се чина свештеничког 101

Окружница свештенству „Херцеговачко-Захумске Епархије“, којом се препоручује „Крајцарско-штедовно друштво православних Српкиња у Сарајеву“, ради уписивања Српкиња у ово друштво са годишњим улозима 101

Окружница свештенству „Херцеговачко-Захумске Епархије“, којом се препоручује да свештенство народ посавјетује, да се не изсељава из своје домовине 102

Окружница свештенству и српском народу „Херцеговачко-Захумске Епархије“, којом се прописује светковање празника и недјељних дана преко године 103

Окружница свештенству „Д. Б. Епархије“, којом се препоручује свештенству Јово Јовановић, ради сабирања милодара за цркву у Маглају, која ће се градити 137

Окружница свештенству и општинама „Херцеговачко-Захумске Епархије“, којом се препоручује лист „Босанска Вила“, да се на исти претплате 137

Окружница свештенству „Херцеговачко-Захумске Епархије“, којом се препоручује свештенству да се чува да никога из иноземства невјенчавају док странке не донесу писмену брачну до-

зволу од свога надлежног свештеника, политичном власти потврђену	138
Окружница свештенству и општинама „Херцеговачко-Захумске Епархије“, да поднесе своје мњење, како би се могло поправити и побољшати свештеничко стање	139
Окружница свештенству, општинама и народу српском „Д. Б. Епархије“, којом се препоручује свештеник Коста Анђелић, ради сабирања милодара за подизање цркве у Церовици	225
Двије архијерејске окружнице свештенству општинама, одборима црквеним и народу „Зворничко Тузланске Епархије“, којом се прописује побирање свештеничких доходака и како, као и то: да се вјенчања, прекадње и све остали обреди и тајне врше у цркви а водица у четири годишња поста освјештава у сваком селу, и да парохјани долазе у цркву	265 и 313
Јавна исповијест АЕ. и Митрополита Д.-босанског г. Ђорђа Николајевића, којом одбија од себе дописничка и новинарска пискарања и нападаје, поводом штампања црквених књига у Сарајеву	401
Окружница свештенству, општинама и народу „Дабро-босанске Епархије“, којом се налаже да се сва свештенодјejства врше у цркви	402
Чланци и дописи.	
На нову год 1890. од П. Ј. Поповића, ђакона	5
Одломак из црквеног права. О црквеној јерархији. Од Т. Алагића професора богословије у Рељеву	8, 54 и 104
О религији (вјери). С руског превео Л. Богдановић, св. у Чепину 12, 59, 108, 140, 225, 275	
Свештенство и проповјedaње са особитим обзиром на вјерско изображење и општу развијеност народа у Бос. и Херцеговини. Од Т. Јунгића свештеника 16, 63, 114 и 147	
Јеванђеље и Апостол у недјељу Пасхе (Васкре). По руском Ђ. Б.	20
Једна глава из повјести свијета. Стари вијек. За своје ученике написао Ђ. М. Бугарски, наставник у богословском заводу у Рељеву	23
Неколико ријечи о свештеничком стању у Сарајевском протопрезвитерату. Од свештеника из котара Сарајевског	26

Светосавска свечаност у Сарајеву г. 1890.	39
Опис свечаности освећења новосаграђене цркве у Ребровцу. Описао Ј. Новаковић свештеник и парох бистрички	44
Одзив на чланак: О стању српско-православног свештенства у Босни. Од надзиратеља маглајског протопрезвитерата	65
Допис из Старог Мајдана, о слављењу двадесетпетгодишњице учитељовања Д. Маринковића, од Србина Мајданца	79
Записник главне скупштине крајцарског штедовног друштва православ. Српкиња у Сарајеву, обдржане дана 26/1. 1890. год.	80
Допис из Требиња, о оснивању српско-православног црквеног-пјевачког друштва од С. Л. П. свештеника	82
Оглас са двери у сарајевској православној цркви, о завјештају пок. Х. Л. Ђуровића	84
Светосавска прослава у Мостару 1890. г. Описао П. Ј. П. Ђ.	85
Светосавска прослава у српско-православ. богословском заводу у Рељеву 1890. год.	87
О побожности. Од С. Л. Пјешчића, свештеника	112 и 155
О данашњем стању свештеничком. Од Д. О. учитеља	124
Једна ријеч, од С. Л. Пјешчића, свешт.	129
Извод свештеничких сједница у појединим протопрезвитератима Д.-босанске Епархије	131, 172 и 346
О васкреним јајима. Написао Б. Ђ.	133
Проматрање живота и рада свештеничког. Писма оца сину	142 и 229
Поштено име. Прерадио по руском Д. В. О. богословац	160
Праобрази или праслике о искушитељу нашем Господу Исусу Христу. Од М. О. Анђелковића богословца	165
Нешто о крсним славама и имендану. Од Марка Поповића, богословца	167
Отворено писмо или примједбе на предходни нацрт правила фонда за потпомагање удовица и сирочеди свештеничке српско-православне цркве у епархији Дабро-босанској. Од Растка Р.	169
Српско-православним црквено-школским општинама, пречасном свештенству, отмјенијем личностима и трговцима, и у опште свима православним хришћанима. Позив од срп. правосл. цркв. одбора из	

Маглаја ради сакупљања милодара за градњу цркве у Маглају	205	Уз наше слике	388
О српско-православним вјероисповједним школама у Босни и Херцеговини. од Д. В. О. учитеља	235	Одговор г. Н. Н. Херцеговцу на чланак: „Зашто попина проповјед нема значајнога утиска на народ“. Од Родољуба	395
Главна садржина ради сједница српско-православног свештенства требињског протопрезвитерата	239	Појам о слободи. По руском написао Милош С. Анђелковић сврш. богословац	403
О преуређењу српско прав. богословског сјемен. у Рељеву. Од Ђ. Бугарског 242 и	282	Неколико примједба на нацрт правила за потпомагање удовица и сирочади свештеничкијех у Д. Б. Епархији. Написао п. с. т.	413 и 445
Допис из Травника. О стању српско православног свештенства у Босни. Од Симе Пејовића свештеника	256	Освећење српско-православне цркве у Добрину у Костајнички протопрезвитерату. Описао Милорад Правдољубовић	425
О паду првих људи у рају. По руском. написао Милош С. Анђелковић свршени богословац биоград. семинарије.	280	Неколико ријечи на чланак: „Зашто попина проповијед нема значајнога утиска на народ.“ Написао поп Симо	432
Зашто попина проповијед нема значајнога утиска на народ. Од Н. Н. Херцеговца.	296	Неколико ријечи о нашим свештеничким сједницама	442
Крајдарско штедовно друштво православних Српкиња у Сарајеву. Од Д. В. Остојића, учитеља	298	О Кољиву. Од Димитрије Руварца, пароха земунског	449
Православно црквено право. Написао Др. Никодим Милаш, архимандрит.	301	Зашто попина проповијед нема значајнога утиска на народ? Одговор Н. Н. Херцеговцу од једног свештеника Бошњака П.	455
Званична исправка.	302	Освећење обновљење црквице и митрополитове гробнице у Рељеву. Описао Данило П	459
Шематизам српско-православне митрополије и архидијецезе Херцеговачко-Захумске, за год. 1890. Приказ од попа Лазара.	304	Освећење српско-православне цркве и новосаграђене српске школе у Санском Мосту на дан 26. августа 1890.	461
Свештенство и општине. Од Саве, проте требињског.	317 и 405		
Је ли душа човјечија духовно животно биће? Написао Милош С. Анђелковић, богословац биоградског сјеменишта	327		
Подигнимо удружење. Од попа Јована	330		
Свештеници и учитељи као наставници пољопривреде. Пише В. Ђ. 335, 418 и	451		
Један поглед на сједнице српско-православног свештенства требињског протопрезвитерата. Од М. Анђелковића.	359		
Из Благаја у Житомишљић, цртица с пута Написао Васа М. Ђуковић, учитељ	363		
Двије три ријечи на чланак: свештенство и проповједање. Критика од Милорада Јелића свештеника.	368		
Допуна чланку: „Нешто о крсним славама и имендану“. Од С. М. Бабића.	375		
Опис свечаности освећења новог иконостаса у Високом. Од једног Височанина.	382		
Свечаност освећења нове благајске цркве у протопрезвитерату бугојнском. Описао п. Л. Л. п.	384		
		Проповиједи и бесједи.	
		Бесједа на Васкрсеније. Говорио Коста Ковачевић свештеник у Бихаћу	34
		Говор Саве Л. Пјешчића требињског пароха у Сарајеву на Никољдан 1889.	36
		Ријеч на Видов-дан. Говорио 15. јунија 1889. Дионисије Маринковић учитељ у Старом Мајдану	37
		Бесједа на гробу Васкрсије Божића. Говорио Стеван М. Василијевић свештеник у Пурачићу	38
		Проповјед о води живој. Говорио у недјељу Самарјанске Теодосије Поповић свештеник у Сребреници	68
		Три бесједи. I. О миру. II. О противности III. О исповијести. Говорио С. Давидовић протопрезвитер Градишки	70
		Бесједа на „Велики петак“ од Инокентија превео Љубомир Ракић богословац и учитељ	117

Бесједа на Сретеније. Говорио Михаило Јовичић, свештеник у Брчком	178
Проста бесједа. Говорио четврте недјеље великог поста Ст. Н. Давидовић прото у Градишкој	180
Бесједа четврте недјеље поста. Говорио П. Лапчевић, свештеник у Доњој Тузли	184
Бесједа 29. недјеље по Тројчин-дану. Говорио у Доњој Тузли Митрополит Дионисије	186
Бесједа на Малу Госпојину. Говорио Ђ. Петровић, свештеник у Сарајеву	188
Ријеч на опијелу блажено почившег Епископа далматинског Стевана Кнежевића. Говорио архим. Доситеј Јсвић	192
Надгробно слово при погребу Василије Новаковића, протопрезвитера петровачког	194
Говор о српским гулама и српској пјесми. Од Марка С. Поповића, богословца и учитеља у Фочи	252
Проповијед на Рождество св. Богоматере. Говорио у Фочи Ристо В. Поповић свештеник	286
Опрштајна бесједа при ђачком растанку. Говорио Јован М. Мостарица сврш. богословац рељевске богословије	289
Бесједа : I. О псовању и II. О седам грјехова међу људима. Говорио Ст. Давидовић протопрезвитер	291 и 292
Котихетичка бесједа о молитви. Говорио Никола М. Шкорић, свештеник	374
Двије бесједе проте Ст. Давидовића : I. на св. Петку и II. О десет божјији заповиједи	377 и 378
О светковању недјеље и покорности свештеницима. Двије бесједе проте Ст. Давидовића	422 и 423
Божјића окружница Митрополита Зворничко-Тузланског г. Дионисије	441
Старине: Опис старих књига, манастира, црква, народни обичаја и т. д.	
Стародревни манастир Ловница. Описао Петар Радаковић, учитељ	30
Кратки опис манастира Озрена. Од Ђ. Петровића свештеника	73
Опис цркве Ратковачке. Од Хаџи Миле Попадића	77
Старо Јеванђеље у Сарајевској цркви, Од АЕ. М. Ђ. Н.	121

Допуна опису манастира Моштанице. Прибиљежио С. Стојановић, свештеник	125
Слава која се чита при крсним именима од свештеника или од домаћина, или од кога му драго (тежака), и то напамет. Прибиљежио Шпиро Бубњевић, прото Српско-народни обичај на мали Божић (Нову годину). Описао С. М. Бабић, учитељ у Грахову	195
Српско-православна црква Гологлавица. Забиљежио П. Ст. Иванчевић	201
Задужбина Херцега Стефана код Горажда Описао З.	202
Синђелије Добро босанских Митрополита Молитве нашијех старих људи Срба Бошњака. Прибиљежио С. М. Бабић, учитељ	244, 269, 339
Музеум православне цркве у Сарајеву	247
Неколико ријечи о данашњој српско-православној цркви и старим црквеним рушевинама у Грахову (Босна). Прибиљежио Саво М. Бабић, учитељ	250
Крсно име — Слава. Из биљежака Петра Ј. Лапчевића, свештеника	263
Старе књиге. Из Требиња, Опис Антиминса	294
Старине из Гацка (Херцеговина). Прибиљежио Васо Ђуковић учитељ	300
Крстоноше. Од П. С. Иванчевића	360 и 362
Из путничких црта. Од М. С. Поповића	431
Српске пословице. Прибрао С. Бјелајац, свештеник	464
	466
	473

Из црквене праксе.

Питања и одговори.

Кад се открива и закрива завјеса на царским дверима у цркви при богослужењу ?	48
Кад се износи плаштаница на велики петак и којим поредком; кад се уноси на Васкрсе у олтар и полаже на престо, и кад се скида са престола? — Какве узгласе треба говорити на пошљедованију св. страсти, пред јеванђелима на малим јектенијама? — Ко додаје архијереју кадионицу ако је ђакон запријечен тада другијем послом, и може ли мирјанин или клисара?	127
Пронисани Антимине	198
Кад се отварају и затварају царске двери, и кад се завјеса открије и закрије при богослужењу?	199

Шта означава жито (кољиво), које се спрема при погребу, парастосу, слави (крсном имену) и задушницама? 249

Пјесме, искрице.

Поздрав „Босанско-Херцеговачком Источнику“ на нову 1890 годину. Од Јов. А. Дучића 8

На гробу Леонтије Радуловића, владике Херцеговачког. Од Јов. А. Дучића 82

Ко је најсрећнији? Од Недељка Самоука Хришћанска љубав. Од М. С. Поповића, учитеља 83

Васкрс. Од Јов. А. Дучића 164

Српски свештеник. Од М. Поповића, учитеља 166

Искрице. Прибрао по разним књигама П. Ст. Иванчевић 210

На развалинама. Од Мир Мир 253

Благо човјеку. Спјевао по I псал. Недељко Миладиновић 254

Добар духовни пастир. Од Недељка Миладиновића 254

Псалом Давидов. Од Љ. Мицкијевића 299

Три ружице. Од М. С. Поповића богословца 376

На рад. Од Јов. А. Дучића 417

Статистика.

Ученици српско-православне богословије у Рељеву школ. год. 1888/9 89

Преглед српско-правосл. школа у Дабробосанској Епархији за 1888/9 школску годину 122 и 123

Преглед народних (комуналних) школа у Дабробосанској Епархији за 1888/9 шк. годину 207, 208 и 209

Преглед српско-православне Епархије Херцеговачко Захумске у години 1889 223

Преглед српско-православних и опће народних (комуналних) школа у Херцеговачко-Захумској епархији за школску годину 1889/90 254

Преглед српско-православне архиђакепископске Дабробосанске у 1889 години 380 и 381

Разно.

Прилог цркви у Прекрају — Унцу. — Богојављенска литија у Сарајеву. — Богојављенска свечаност у Мостару. — Циркулари (окружнице) православне духовне

власти у краљ. Србији. — Срби у Брчкој. — Српско-православно пјевачко друштво „Слога“ у Сарајеву 90 91 и 92

Владичанска столица Митрополита Ђорђа Николајевића. — Христов гроб, поклон гђе Константине удове Петровић. — Избор патријарха српског. — Свештенство сарајевског протопрезвитерата. — Српско-православна црква у Бечу. — О полагању вијенаца на сандуке умрлих. — Двије чудновате вјерисповјести на Истоку. 210, 211, 212, 213, и 214

Гђа Савка удова Јевтановић. — Дарови православним црквама у Сарајеву. — Стеван Банђур и његов завјештај. — Епископ пакрачки Мирон Николић. — Храмовска слава у Рељеву. — Православна грчка црква у Паризу. — Српско православни црквени музеј у Сарајеву. — Срп.-православно цркв.-пјевачко друштво „Слога“ у Сарајеву. — На оном свијету. — Освећење надгробне споменице Милисава Храбрена у манастиру Житомишљићу 258, 259, 260, 261

Добровољни прилог од 500 ф. учитељском конвикту у Новом Саду, од АЕ. и митрополита Ђорђа Николајевића. — Заклада Дабробосанског Митрополита Ђорђа Николајевића, у износу 12.000 фор. за удабенице у Јаску. — Слијепчев прилог. — Освећење ново подигнуте православне цркве у Благају. — Женске као богослови. — Црква у вагону. — Свршени богословци срп. правосл. богословског завода у Рељеву. — Далматински православни владика. — Освећење темељног камена у селу Врточу. — Босански ђаци 307, 308, 309

Њетињски музеум. — Стари грб босански. — Пожар на св. Гори (Атону). — Поклон цркви. — Положио испит. — Немањино благо. — Освећење новоподигнуте прав. цркве и школе у Санском Мосту. — О васпостављењу патријархата у Русији. — Освештање црквеног темељног камена у Пријепољу. — Освештање цркве у Крушевицама. — Васељенски сабор. — Освештање цркве у Добрлину 397, 398, 399

Надгробни споменик митрополиту пок. Леонтији Радуловићу. — Освећени ан-

томинс. — Прилог цркви. — Задужбина Петра Шљивића, свештеника у Пожаревцу (Србија). — Стогодишњица српско-православне општине у Дубровнику. — Прилог Цркви. — Посвећење дра Н. Милаша за епископа. — Прилог цркви. — Добротворан чин. — Препорука височке срп.-прав. општине 435, 436, 437, 438, 439
 Освећени антиминос унесен у Пријодорску цркву. — Нова неродна (комунална основна школа у Прједору). — Исповијест старокатоличких епископа. — Исправак. — Позив на претплату на лист Источник 476, 477, 479

Књижевне вијести и прикази.

Лакоумни. — Прослава 25-годишње свештеничке службе протојереја Алексе Илића. Витез. — Гласник Земаљ. музеја у Босни и Херцеговини. — Приповијетке Н. В. Гогоља. — Историја Јеврејског народа. — Домаћин. — Домаћи лист. — Српски свештеник у Карловачкој митрополији. — Књижара Л. Јодића у Новом Саду 89 и 96

Прошлост и садашњост. Метазијев Остигије Регул. — Блудни син. — Живот и витешка војевања славног кнеза епирског Ђорђа Кастриота Скендер-бега. — Извјештај о српско-православном богословском сјеменишту за Босну и Херцеговину у Рељеву код Сарајева. — Серафим Перовић АЕ. и митрополит Херцеговачко-Захумски; његово посвећење и прва каноничка визитација своје епархије. — Фето Цавела сулиотски јунак. — Српско-православна црква светих Архангела у Сарајеву. — Бесједник. — Светостефански хрисовуљ краља Стефана Уроша II Милутина. — Гласник Земаљског музеја у Босни и Херцеговини. — Шематизам срп. православ. митрополије и архидијецезе Херцеговачко-Захумске за годину 1890. — Позив на претплату „Историје Срп. нар. 215, 216, 217, 218, 223

Славним управама, учитељима и учитељицама: Буквар написан јужнијем наријечијем за српско-православне школе у Босни и Херцеговини. — Пјеванија Змај Јована Јовановића пјес. срп. 263, 264

Православно-црквено-право Др. Никодима Милаша. — Званична испривка у шематизму Херцеговачко-захумске митрополије. — Шематизам Херцеговачко-Захумске митрополије за год. 1890. приказ од попа Лазара. — Позив на претплату „Карловачко владичанство 301, 302, 310

Главнији моменти из Историје хришћанске ставрографије. — Шематизам православне епархије далматинске за год. 1890. — Нови закон о црквеним властима у краљ. Србији. — Друштво светога Саве. — Славенска слога или руска војна 1877—1878. — Православни манастир Житомишљих 399, 400

Задужбина у обрани српства. — Библијске приповијетке из старог и новог завјета. — О одношају узакоњених хришћанских вјероисповјести у троједници. — Поздрав приликом инсталације православног епископа далматинско-истријанскога преосвештеног господина Дра Никодима Милаша. — Прво пастирско писмо правосл. епископа далматинско-истријског Никодима пречасноме клиру и свему прав. народу епар. своје. — Буквар за срп. осн. школе. — Велики годишњак са библиотеком за народ, велики срп. нар. илустровани календар за 1891. — Књижевна дјела архимандрита Н. Дучића 438, 439
 Свето крштење у прав. цркви у краљ. Србије за свештенике и народ. — Задужбине у одбрани српства. — Парохијалних 477, 478

Рукоположени.

Страна . . . , 48, 219, 262, 400

Произведени.

Страна 92, 219, 400

Одликовани.

Страна 92, 93, 220, 262, 475

Наименовани.

Страна 220, 475

Премјештени.

Страна 220, 475

Читуља.

Страна . . 94, 95, 96, 136, 220, 221, 440, 476

Натјечаји.

Страна 222, 311, 312, 439

ријечи Божје, вјешт при свршивању св. тајана; да правилно схваћа смисао св. писма, како ће моћи и друге научити или изобличити кад се противе;¹⁾ да зна божанствене књиге и црквена правила, која се тичу свештеничких дужности.²⁾ По Златоустовом учењу треба свештеник, да је образован човјек; да зна св. писмо; да је тврд у догматима своје вјере, и кадар да одбије сваку навалу на вјеру и уредбу црквену.³⁾ Он говори: *Ако је ко провео цео свој живот у нижој служби, ја га још не сматрам за достојна за вишу службу због тога само, што је остарио у служби.*⁴⁾ Григорије богослов тврди, да је за пастира потребна осим благочастивости још и научна спрема. Григорије дијалог учи, да нико не треба да се прима, да учи кога знању, не познавши га прије сам⁵⁾ У пређашња времена бијаше веома научних црквених пастира, али их је било и таквих, који нијесу знали добро ни читати ни писати.⁶⁾ Цар Јустинијан је забранио неукима, да ступају у чин свештенички.⁷⁾ Научно спремање младих људи за чин свештенички равна се обично по општој мјери и потреби образованости у цркви и држави. По себи се разумије да свештеник поред доброг владања, треба још да располаже својом умном снагом толико, да може утицати на све разреде људи својега народа, па и на оне *ниже не сѣтъ ѿ двора сегѡ.*⁸⁾

6. Недогади и неправилности, које се односе на одношаје породичне и женидбене. Свештенство није наслједно у православној цркви, као што је било у цркви старозавјетној, гдје бијаше нарочито племе одређено на свештеничку службу; пита се, је ли достојно лице, а не, је ли син свештенички, син, брат или други који рођак епископу.⁹⁾ Два су реда свештенства у православној цркви: *свјетовно* или *бијело* и *монашко* или *црно* свештенство. Свјетовно свештенство се по правилу жени, а монашко се свечано

обвезује, да ће остати у безбрачности. Свјетовни свештеник мора се оженити прије рукоположења, са православном; добром и честитом дјевојком, јер сви његови укућани морају бити православни, па и његова дјеца да ступају у брак само са православнима;¹⁾ јер муж и жена чине једно тијело;²⁾ јер жена православног свештеника треба да служи за углед својим моралним животом;³⁾ која паче у прељубу, треба је раставити с мужем, а ако би муж продужио с њоме да живи, не може више вршити повјерене му службе.⁴⁾ Не може бити свештеник: који се пошље крштења два пута женио, суложницу држао, удовицу узео или: пуштеницу, ропкињу, глумицу;⁵⁾ који је узео двије сестре, кћер брата или сестре или тетку;⁶⁾ или матер својега кумчета, отац и син матер и кћер, два брата двије сестре, све до 5. степена сродства.⁷⁾ Ко је по незнању ступио у такав брак, томе се забрањује, да врши свештеничку службу.⁸⁾ — Женидба свештенства има свој природни и историјски основ, т. ј. осим тога, што потреба женидбе истиче из природе и општег задатка људи, историјска је истина, да су се женили свештеници свију народа на свијету. Доказ за ово налазимо у откривењу и примјеру знаменитих људи старог и новог завјета, па у непрекидној пракси православне цркве. Осим старозавјетних праведника⁹⁾ истичемо нарочито апостоле, који су били сви ожењени сем Павла а можда и Јована.¹⁰⁾ Тако је текла женидба свега свештенства са врло малим изузетком све до 5. вијека. Тертулијан († 220.) свједочи, да је за његово вријеме била у правилу женидба епископа, презвитера и ђакона.¹¹⁾ Апостолско правило 5. пријети свргнућем епископу, презвитеру и ђакону, који би прогањао своју жену под изговором побожности.¹²⁾ У апостолскијем установама говори се такођер о ожењенијем епископима.¹³⁾ По при-

¹⁾ Титу 1: 9; Православно Исповиједање дио 1 одр. 110.

²⁾ VII. вас пр. 2.

³⁾ О свештенству књ. 3. стр. 91. Петрогр. 1872.

⁴⁾ Књ. 3. стр. 55.

⁵⁾ Правило Пастирское, превод са лат. од Д. Подгурског Кијев 1872. стр. 5.

⁶⁾ Loening: Geschichte des deutschen Kirchen-Rechts, Strassburg 1878. 1. св. стр. 138; Аљбов: Кратки курс лекции по црк. праву, Петрогр. 1882. стр. 95. — Било их је и таквих, који нијесу знали, колико има јеванђелиста: Макарије. Ист. р. цркве, Петрогр. 1877. св. VIII. стр. 310.

⁷⁾ Нов. 6. гл. 4.

⁸⁾ Јов. 10: 16.

⁹⁾ Ап. пр. 76; Трул. саб. пр. 33.

¹⁾ Халк. саб. пр. 14; Трул. пр. 6. 12; лаод. пр. 10.

²⁾ Еж. 5: 21, ср. Кор. 6: 16.

³⁾ 1. Тим. 3: 2—5; 7; 11.

⁴⁾ Неок. саб. пр. 8; Валсам. тум. на ап. пр. 18.

⁵⁾ Ап. пр. 17. 18; Трул. или VI. вас. пр. 3. 26; неок. прав. 8; Вас. вел. пр. 12; Зонар. тум. на ап. пр. 18.

⁶⁾ Ан. пр. 19; Вале. тум. на исто правило.

⁷⁾ Трул. саб. пр. 54.

⁸⁾ Трул. саб. пр. 26; ср. неок. пр. 8; Вас. вел. пр. 27.

⁹⁾ Мој чланак у 5. [10.] броју ДБ. Ист. од г. 1888.

¹⁰⁾ 1. Кор. 9: 5; Zishman: Das Eherecht der orientalischen Kirche стр. 451; Watterich: Die Ehe . . . Nördlingen 1876. стр. 109.

¹¹⁾ De cohortatione castitatis n. 7.

¹²⁾ Ср. VI. вас. пр. 13.

¹³⁾ Књ. 6. гл. 17.

чању црквених историка: Сократа, Созомена и Геласија кизичког, хтједоше неки на никејском сабору 325. год. да уведу безбрачност свештенства, и да свештеници, који бијашу ожењени, престану живити са својим женама. Али је тај предлог пао ушљед енергичког протеста Пафнутија епископа из горње Тивајиде у Египту, човјека, који је сам био неожењен и са својега примјерног владања веома уважен. *Не треба тешки овај јарам наметати свему свештенству* рекао је Пафнутије у сабору.¹⁾ Гангрски сабор брањаше брак свештенства против кривог мишљења јев-статигјана и пријекаше анатемом свакоме, који би осуђивао брак.²⁾ Сократ пише у првој половини петог вијека, да зна многе епископе, који су као епископи рађали дјецу са својима женама, па да ни они, који су се туђили својих жена, нијесу законом принуђени били.³⁾ При крају четвртог вијека почео је опадати број ожењених епископа с тога, што је придошло калуђерство, које је тада баш дало цркви најодличније људе у особи Василија великог, Григорија богослова и Јована златоустог; но које је пошље у увијек тражило највиђеније мјесто у црквеној јерархији. Помагали су му и сами цареви и дворјани, те су многи чланови његови били силни и разметљиви. Јустинијан је издао наредбу, да се бирају за епископе калуђери, а у крајњој тек нужди људи, који су остали без жена и дјеце.⁴⁾ У VII. вијеку забранио је трулски сабор правилом 12. да живе епископи пошље рукоположења са својијем женама. Правилом 48. допустио је исти сабор, да се и ожењени свештеници бирају и постављају за епископе, али под том погодбом да жене њихове иду у манастир, који је далеко од њих и да приме постриг. Овијем је правилом говори Валсамон укинута вриједност наредбе Јустинијанове, по којој није смио епископ имати жене ни потомства. Па и сам император Лав филозоф (886—911.) исправио је ту наредбу Јустинијанову у корист 48. правила трулског сабора.⁵⁾

¹⁾ Hefele: Conciliengeschichte св. 2. изд. стр. 431.

²⁾ пр. 1. 4. 9. 10. 14. 21.

³⁾ Ист. сок. књ. 5. гл. 22.

⁴⁾ Нов. 6. гл. 1; 4 гл. 5; 123. гл. 1.

⁵⁾ При крају своје 2. новеле говори: „И тако наша царска власт, која је од Бога, признавајући да је корисније слушати божанствене заповиједи, издаје закон, који је слагасан свима и у њиховом смислу одређује, да се поставља за архиепископа, који је достојан те части, ма да има законите потомке.“ (види моск. правила од 1877.

Из историје и канона дознајемо, да је црква допуштала некада у неким приликама, да су и безбрачни људи могли бити *свјетовни* свештеници, пошто су се прије обвезали, да се неће никад женити.¹⁾ Но оваки су примјери били врло ријетки, а по многим крајевима није се ни знало за ту праксу нити се помишљало на ту могућност. У српској цркви је вјековна пракса, да се свјетовно свештенство махом жени. То би могли казати и за остале православне цркве, са малим изузетком.²⁾

Целибат или безбрачност свештенства као што је у западној, римској цркви, нема основа. У св. писму не говори се нигдје о целибату свештеника, а са свијем је не основана тврдња, да је безбрачни живот узвишенији од брачнога. Неки се позивају на учење апостола Павла о дјевичанству.³⁾ Али апостол Павао доказује на другим мјестима, да се криво тумачи његово учење. Он каже, да је лажан и ђаволски дух, који забрањује женидбу; ⁴⁾ он заповиједа, да епископ буде једне жене муж; ⁵⁾ он приписује и себи право на женидбу; ⁶⁾ он говори да ће се жене спасти рађањем дјеце, ако остану у вјери и љубави и у светињи с' поштењем; ⁷⁾ сам додаје, да учење о дјевичанству није догмат т. ј. да нема за то заповиједи господње, него да је то његов лични свјет; ⁸⁾ он најпошље учи, да се боље женити, него ли упаљивати се. ⁹⁾ Ако је брак божанствена уредба, онда је безбрачност *изузетак* и ко има дар за то¹⁰⁾ и прими се дјевичанства, тај прима на се просту *дужност*, а не неку особиту светињу.¹¹⁾ Мисао о целибату поникла је најприје у Шпанији. Сабор елвирски 306. својим 33. правилом издао је први заповијест, да се они, који ступе у чин свештенички, раставе

¹⁾ Ап. пр. 26; VI. вас. пр. 6; неок. пр. 8; анк. саб. пр. 10.

²⁾ У руској цркви било је безбрачних свештеника све до 16. вијека. Укинули су пошље ту праксу руски митрополити са оправданих разлога; а њихов су поступак потврдили сабори: московски год. 1504; виленски 1509. и стогаевски 1551. По уредби исте цркве од год. 1869. могу бити рукоположени за свјетовне свештенике и ђаконе удовци пошље првог брака и нежењени, ако су навршили и једни и други 40 година и познати црквеној власти са својега доброг владања.

³⁾ 1. Кор. 7: 38—40.

⁴⁾ 1. Тим. 4: 1—4.

⁵⁾ 1. Тим. 3: 2. 12; Тит. 1: 6.

⁶⁾ 1. Кор. 9: 5.

⁷⁾ 1. Тим. 2: 15.

⁸⁾ 1. Кор. 7: 25.

⁹⁾ 1. Кор. 7: 9.

¹⁰⁾ 1. Кор. 7: 7.

¹¹⁾ Wutke: Handbuch der christlichen Sittenlehre. Leipzig 1886. св. 2. стр. 402.

са својим женама.¹⁾ То је исто потврдио сабор ардски 314. и толедски 398. У осталом наредбе овијех и познијих сабора свједоче, да безбрачност у западној цркви није била све до 12. вијека. На тридентинском сабору (1545—1563.) утврђен је тај дисциплинарни закон и обучен у формулу догматичку.²⁾

П. У другу врсту каноничких сметња т. ј. у сметње ушљед пријеступа каква рачуна се *јерес, симонија, убиство и тјелесни гријеси.* а.) *Јеретици* нијесу могли у *опште* ступати у клир;³⁾ но црква је ипак блажије сњима у пракси поступала, него што су правила прописивали. То је наравно било највише у приликама, кад су зажелеле читаве јеретичке општине, да се врате у црквену заједницу и да се црква смиљује на њих. По правилу 7. другог васељенског сабора примала је црква јеретике натраг у православно, пошто су писмено анатемисирали сваког, који другчије учи и мисли, него што учи св. православна црква.⁴⁾ — б.) *Симонија* је, кад се ко рукоположи за новац или на препоруку свјетовне власти. По канонима казни се са свргнућем и онај, који је рукоположен и онај, који је рукоположење извршио.⁵⁾ — в.) *убиство* се разумије овдје *несхотимично*, или убиство у несмотрености, при самообрани или у другој којој пријекој потреби. Хотимично убиство је само по себи као злочин већ апсолутна сметња за свештенички чин.⁶⁾ г.) *Тјелесни гријеси и непри-*

стојан занат не праве сметњу само у том случају, кад се судским путем обистини, него и тад, кад црквена власт ма на који начин дозна за те гријехе и непристојан живот, или кад их сам човјек открије.¹⁾ Апостолско правило 61. изречно забрањује примати у клир човјека, који је учинио прељубу, или чини блуд, или друго какво забрањено дјело.²⁾ Тужили ко кога због хрђавог дјела и заната, тад мора своју тужбу доказати, иначе се проглашује клеветником и одлучује од причешћа.³⁾

Али осим каноничких сметња може бити још и сметња, које је државна власт ставила. Државна власт иште, да је кандидат свештенства њезиног, њезин грађанин.

Стран свештеник може доћи на службу парохијалну или манастирску, професорску или учитељску само с' допуштењем земаљске владе односно позваног министарства, а на предлог или у споразуму са црквеном влашћу, којој ће бити подручан исти свештеник.⁴⁾

¹⁾ I. Вас. саб. пр. 9.

²⁾ Ср. вел. требника пр. 186. и 187.

³⁾ Пидалион у тум. ап. пр. 61. и: Schaguna: Compendium des kanonischen Rechtes стр. 178., ср. моск. правила од 1877.

⁴⁾ За ове крајеве вриједи „Наредба“ д. и кр. заједничког министарства од 23. априла 1885. бр. 2796. земаљској влади у Сарајеву, по којој: а) Свештеници хришћанских вјеросповиједи, који припадају австроугарској монархији, морају прије показати изјаву од својега епископа, да ће добити канонички одпуст, ако буду амо позвани на парохијалну дужност. Исто тако и који кометирају на друга црквена звања, која нијесу скопчана са парохијалним дужностима, или, који траже које свјетовно звање, морају претходно поднијети допуштење од епископа дијецезана, да могу отићи из дијецезе. б) Страни свештеници не могу прије добити какве службе у Босни и Херцеговини без претходног допуштења земаљске владе и приволе на то заједничког министарства.

(Наставиће се).

О релиџији (вјери).

Релиџија је ријеч латинска (Religio) и означава свезу, а кад се она примјене за човјека, значи савез међу човјеком и Богом¹⁾.

У првом смислу под ријечју релиџија обично разумијевају науку о Богу и Богу-угодном животу, а у другом смислу — вјеру у Бога

и са вјером сагласно поведење (начин живота, живљење.)

Темељито изучавање релиџије особито је важно како с обзиром на дух времена, у ком има тако много различних мишљења односно релиџије, тако исто и с обзиром на важност самога предмета.

Лажна релиџија пагубна је за људски род, пошто доста пута бива она извором ужасних и срамних дијела; но права и истинита релиџија

¹⁾ Грчки црквени отци употребљавашу у мјесто латинске ријечи Religio грчку ријеч πίσσις [вјера], као што је она у истом значењу употријебљена у 6. гл. 7. ст. књиге: Дијела апостолских.

је најдрагоцјенији дар Творца, највеће за човјечанство благо, које се ни чим замјенути не да!

Религија је главни основ наравствености, и по томе је она од благотворнога утицаја како на благостање појединца, која га храни у души својој, тако и на опште благостање људи у свијема одношајима живота. Без религије не може опстати држава, јер без ње попуштају све везе, које спајају човјечанство.¹⁾

Религија не само да чини човјека човјеком т. ј. суштатвом наравственим, пружајући му побуду и силу, да може поступати, — противно водењу страсти, — по савјести, по дужности, него и саопштава свјетлост уму његову, који без религије блуди у мраку неизвјесности, и спокојство срцу, које само у вјери у Бога — промислитеља налази истинито своје успокојење, утјеху у несрећама, наду у самој смрти.

Да би онај, који је рад да се с тако важним предметом бави, права успјеха у том постигао дужан је у својој души хранити искрену љубав к истини и жељу с познатом истином сагласити своје поведење. На то нас упућује Исус Христос, кад говори: Тко хоће, да испуни вољу Божију, тај ће сазнати, да ли је моја наука од Бога, или ја сам од себе говорим. (Јоан. 7, 17.)²⁾

У часовима разних недоумијења, које су срета и сами добронамјерни мислилац на путу к истини и којих нам кадкада никаков земаљски учитељ исцрпљиво разријешити не може, нужно је обраћати се к небесном учитељу и рећи му с псалмопјевцем: Отвори очи моје, и разумјећу чудеса од закона твога! И то обраћање у толико је природно, у колико се ми природно обраћамо — ради јаснога разматрања предмета стварних к свијету стварному.

Глава I.

О религији природној (јестественој.)

О религији налазимо, да је она свеопшта и уједно различита. Тако је још Цицерон

¹⁾ Полутарх о важности религије у одношају према држави (против Кол. гл. 31.) вели, да прије град може опстати без темеља, него држава без религије, и да је религија савез и срједочје друштва, потпора и основ сваког законодавства.

²⁾ Блажени Августин говори: „онај је у заблуди, који мније, да му је могуће спознати истину, кад живи нечастиво;“ и још: „Ништа толико не смета да се истина спозна, као живот, који је предан страстима.“ (August de vera Religione c. 3.)

примјетио, да нема ни једнога народа, који не би имао религије, и да сви и без науке имају неко урођено чувство Божанства.¹⁾ А то вели и Аристотел. Историја познатих народа то потврђује; а по познатима можемо с правом закључивати и о непознатима, тим више, што се у природи човјечијој закључује не само способност но и побуда к религији. Атеизам (безбоштво), ако га само има, припада необичним појавима, који свеопшности религије не опровергавају.

Но познато је, да се религија у роду човјечијем јавља у разним облицима, и то у I. у погледу Божанства, налазимо једнобоштво, многобоштво и свебоштво; у II. што се тиче поштовања Божанства, то је и оно различно: сполашње налазимо у разним жртвама и молитвама, унутрашње — у страху или нади, у хладном посматрању или пламенитом чувству.

Важност овога појава, који се тиче свега рода човјечијег, заслужује, да се испита почетак религије.

О постању или почетку религије постоји више мишљења.

1. Било је људи, који су изводили почетак религије из наука политичара и жречева (свештеника), мислећи, да су они изумјели религију за своју корист. а) Не може се порећи, да су политичари и жреци, тако као и филозофи и пјесници, немало допринијели тому, да се је религија јављала у разним видовима; но неразумно изводе почетак религије из наука политичара и жречева²⁾ стога, што је религија древнија од политике и жречества: Религија је служила за основ политици. Тако Херен у књизи о политици најстаријих народâ говори: „Из историје политике јасно се види, да религија има голему важност у одношају к политици, особито кад се обратимо к почетку њеном. Од куда су могли добити своје утврђење и силу закона у грубих народâ, који нису имали појма о неопходности њихових испуњавања, него од религије, јер су они под утицајем њеним уважавани били као наредбе богова?!“ У времена патријархална није било жречева, а жртве су се прина-

¹⁾ In omnium animis deorum nationem impresit ipsa natura. Quae est enim gens, aut quod genus humanum, quod non habeat sine doctrina anticipationem quandam deorum? Cie. de natura deor. I 1. c. 16.

²⁾ Πάντες ἄνθρωποι περί θεῶν ἔχουσιν ὑπὸ νόμῳ. Arist. de coelo. L. 2.

шале, и по томе наравно религија је постојала прије жречева. Знаменити природословац Шуберт говори: „Летимичан поглед опажа, да астрономија и богослужење у древна времена нису били средством к цијели, него су били свештеном радњом“.¹⁾ б) Кад религија не би имала свога основа у самој природи човјека, то се не може појмити, како би она могла бити, измишљена жрецем или политичаром, примљена од свега рода човјечијег и сачувана кроз сва времена.

2. Неки изводе почетак религије из посматрања природе.

Истина, да посматрање природе помаже развијању религијозних појмова, побуђењу и оживљењу религијозних чувстава, као што свјетлост и топлота сунчана упливише на развитак физичкога живота; но из тога изводити почетак религије не може се! Не може с поља, кроз природу, бити саопштена човјеку религија а) с тога, што су идеје религијозне над видљивом природом и б) јер васиона и т. д. — и ако нам представља призор свемогућства, премудрости и благости — не открива нам светости, без које религија није потпуна.

3. Некоји богослови изводили су сва религијозна познања човјечанскога рода из божанствених откровења, која су дана била првијем људима, и која су по том синови Нојеви распрострли по цијелом свијету. И ето, по њихову мишљењу, узрока свеопштности религије! За потврду свога мишљења навађали су слиједеће историчке примједбе:

а) Историја открива неку сличност код свих древних религија односно учења или причања о створењу свијета и човјека, о рају, грјехопалењу, потоцу и др. а та сличност води к признању једнога општег извора религије.

б) Историја открива код дрвених народа несаразмјерност међу политичким стањем и појмом о највишем суштеству. При свој њиховој грубости и неизображености, њихови појмови о небесном и божанственом били су довољно високи; а та несаразмјерност води к тому закључку да је сам Бог открио човјеку појам о главним стетинама. „И у самом дјелу врло је чудновато,“ говори Јован Милер, у својој свеопштој историји, „да су најстрији народи, у другим одно-

шajима савршено непросвијетљени имали некакве правилне појмове о Богу, о свијету и бесмртности, такођер о кретању свјетила небесних, међутим како су у искуствама, која се односе на бољитак и угодност живота, били малозналице! Вели се, да је дух наш неке неопходне појмове, до којих сâм по себи не би лако могао досјети, добио кроз непосредно настављење од свевишњег суштества и чувао их некоје вријеме. У течају времена чисти појмови праотаца код већег дијела народа почињу се помрачавати.“ Слично томе говори и Хердер: „Трагови религије откривају се код самих грубих и бједних народа. Од куда им је она дошла? Није ли сваки од њих сâм пронашао своје богослужење? Није! Ти кукавци никад ништа не проналазе; они у свему слиједе предању својих праотаца. Предање је мати њихова језика и њихове религије.“

Тога мишљења држе се врло многи. И у самом дјелу, ма каквим способностима да је био одарен први човјек, ипак му је нужна била настава и васпитање, које је он могао добити само од Бога. Но такво мулровање је нетачно. Не може се религија изводити једино само из откровења а) с тога, што откровење или настављање Божије претпоставља у човјеку примљивост, па дакле не разјашњује првога почетка, но води само к њему; и б) с тога, јер апостол Павле говори о јазичницима, који не знају за откровење, да оно што се може знати о Богу, знају отуда, јер им је Бог објавио. (Рим. 1, 19.) И на другом мјесту: Кад незнабожци не имајући закона сами од себе чине што је по закону, то они неимајући закона сами су себи закон: они доказују, да је оно написано у срцима њиховим, што се чини по закону. (Рим. 2, 14. 15.)

4. Напошљетку некоји и ако признају, да су први људи корјените религијозне појмове морали примити од непосредног настављења Божијега, но уједно с тим основ религије налазе не у спољнем настављењу Божијем, него у унутрашњем — у самој природи човјека, и веле, да је човјек по самој својој природи суштество религијозно, или, што је једно те исто, потребу религије положио је Творац у сами основ природе човјечије.

То је мишљење праведно и разложно с тога, јер а) њим се појима и свеопштност и разли-

¹⁾ Schubert: Nachseite der Natur. p. 54.

WWW.UNILIB.RS

читост религије, и то: религија је свеопшта, јер има основ у општој свима људима природи човјечијој; а различита је, јер општа свима људима природа човјечија јавља се у разним степенима наравственог образовања, и подвргена је упливу разних спољних околности.

б) Кад у самом човјеку не би било расположења и побуђења религији, то како би га могао он при свима превратима, при свима неприликама како унутрашњима тако и спољашњима сачувати кроз сва времена? Како би могао доћи до такве крајње нужде у њој, да би боље заволео каквугођ пропадљиву ствар штovati за Бога, него бити без Бога?

И тако обратимо се природи човјека!

Посматрајући човјека са стране наравствене налазимо ми у њему три главне способности: 1. способност познања, која тежи за истином; 2. способност тежње или жеље, која тежи за светошћу или наравственошћу, и 3. способност осјећања, која тежи за срећом, блаженством. Ове три способности духовне природе човјека, које су својствене и просвјeћењу и непросвјeћењу, изражавају потребу религије, и воде к њој.¹⁾

1. Религија је потреба способности познања, или разума. Разум по својој природи тежи за проналаском познања о разним предметима; но чим се ми можемо увјерити о правилности оних познања, која ми пронађемо, о сагласности њиховој с предметима, које упознавамо, ако нема вишег начела нашег пруждања, ако нема вјере у Бога? Тада само могу ја вјеровати мому уму и мојим чувствама, када вјерујем, да су она мени од Бога, истинитог суштатства дана! Без такве вјере скептицизам је неизбјежан! Таква вјера је онај крајеуголни камен, на ком се темељити морају сва човјечија познања. Без религије све је за човјека сакривена тајна, и човјек је у мраку.

2. Религија је потреба способности жељења (тежње). Сваки човјек осјећа у себи природни закон — тежњу за добром и одвраћање од зла. Без религије закон тај остаје безимена пропис,

¹⁾ По науци Платона истинито, добро и лијепо принадежи суштственим благима нашега духа, и он настоји да облада њима као неким изгубљеним насљедством. Она урођена чувства истинитог, доброг и лијепог, која се показују у сваком човјеку, само у разном степену, при открићу истине, при погледу на лијепо, при представи истинно-благороднога и добродјетелнога поступка, састављају благородство човјека, а продужују се и тада, кад се наш чулни покров клони своје паду.

који нема обвезне силе. Једина само религија чини га јасним, показивајући на његов почетак, живим и корисним, показивајући на његову цијељ.

3. Потреба среће, или тежња за блаженством јест такођер потреба религије, јер треба такво суштатство, које би човјека путем истине и добродјетељи привело к истинитим и правим насладама. Чулне насладе не само удовољавају нашој тежњи за блаженством, него још, пошто нису освештане религијом, постају отров за душу и тијело.

И тако у ове три способности човјечије природе открива се потреба религије. То се може и краће изразити: човјек по природи тежи за истином, светошћу и блаженством — дакле тежи к Богу; јер је Бог извор истине, светости и блаженства. Без Бога нема истине, нема светости, нема хармоније међу светошћу и блаженством.

Неопходни услови, или, тако рећи, саставни дјелови те природне религије, која се закључује у природи човјека, јесу ови:

1. Појам о Богу, као творцу свијета, и првобитној истини, као о законодавцу и највишој светости, и напосљетку као о праведном судији и врховном благу.

2. Појам о човјеку, као суштатству разумном — слободном с тога, јер без слободе нема религије.

3. Појам о будућем животу, гдје ће тежњи за истином, светошћу и блаженством, која се овђе на земљи не да постићи, бити удовољено.¹⁾

На такав начин три главна догмата састављају природну религију:

1. Има Бог — извор истине, светости и блаженства.

2. Човјек је суштатство разумно — слободно, које од природе тежи за истином, светошћу и блаженством — па дакле (суштатство) Богу — подобно.

3. Има будући живот, гдје ће тежња за истином, светошћу и блаженством бити удовољена највишом истином, светошћу и блаженством.

¹⁾ Из искуства се зна, да је на земљи све само почетак; ни у чем се не онажа потпуно савршенство; наше знање је оскудан почетак; нема у њему пуноће, нема довољне јасности, вјерности и темељитости. Слаб и оскудан почетак је и добродјетељ наша; нема у њој чистоће, нема темељитости и силе, којих треба савјест наша. Ми осјећамо и сањајемо, да се цијељ, за којом ми тежити имамо, може само у вјечности постићи.

(Наставиће се.)

Свештенство и проповједање.

Са особитим обзиром на вјерско изображење и општу развијеност народа у Босни и Херцеговини од Теод. Јунгића, свештеника.

Сва Божија створења имају на овоме свијету извјесну задаћу, и ништа на овом свијету не постоји, што не би било подложно вјечним Божијим законима; све долази на свјет, живи, креће се, бори се за свој опстанак по природном нагону, и на послетку свега нестаје, по неким сталним, вјечним, непромјенљивим законима, који нам е дана на дан о своме бићу сједоче, уништавајући постојеће, да би новим створовима мјеста дали. Сав овоземни живот — свјет, — препун је Божијих створења; у води, у ваздуху, у земљи не би могао наћи мјеста, у ком не би било ни најмање живота. У једној капи бистре као кристал воде, живи безброј ситних животињица, које се тек са увеличавајућим стаклетом видити могу, и све те ситне животињице, поред све своје ситноће, ипак имају потребу за свој опстанак, имају неку задаћу у природи, но коју ми у највише прилика због ограничености нашег ума несхваћамо и неразумијемо, али посматрањем овог свјета, долазимо ипак до тог увјерења, да то заиста тако мора бити.

Човјек, као најмилији створ Божији, живи на овоме свијету, да изврши узвишену задаћу, да прослави свог створитеља, па да се тиме покаже достојан вјечне милости Божије. Остали створови, по ријечима Божијим, управљеним првом човјеку, предани су људима, на њихово неограничено управљање, те су људи неке од њих према њиховим тјелесним способностима употребили за домаћу послугу, као за обрађивање земље, пренос и т. д., а неке опет гаје, те кроз то добивају материјал потребан за одјећу, храну и т. д. Но осим ових створова, од којих људи материјалну корист имају, има их доста, којима ми неможемо потребу опстанка овдје на земљи да разумјемо; н. пр. зашто ће нам бува или уш? Какву задаћу имају ове животињице овдје на земљи? На овакова непосредна питања, свако би без дубљег размишљавања одговорио, да су заиста, ове несносне животињице сасвим излишне, сасвим непотребне на овом свијету, али — није тако. Премудри створитељ дао је тим малим и гадним животињицама врло племениту задаћу — задаћу, да натерају људе, да се у чистоти држе, јер је „чистота пола здравља“, као што

и народна пословица вели. Уши и буве нису ништа друго него велики ступањ видљиве нечистоће, која нам нарушава здравље, али која нас уједно и натерује, да је се отресемо, да се очистимо не само од бува и ушију, него и од оне нечистоте, коју истина нашим чулима не осјећамо, али која заиста постоји било на самом нам тјелу, било на одјелу, или по становима. Према овоме дакле види се, да је премудри створитељ и тим животињицама неку задаћу одредио, коју ми одма и на први поглед неможемо појмити, а колико ли има животиња још на овоме свијету, за које ми због ограничености нашег ума никако неможемо докучити, зашто су створене. Па као што видимо код неких животиња нужност њиховог опстанка, то на сигурно можемо вјеровати, да и друге животиње, — којих ми нужност опстанка непојимамо — имају некакву задаћу, да су и оне на сваки начин нужне по опште добро.

Но од свих задаћа разних створова Божијих, задаћа је човјечија најсвјетлија, најузвишенија, јер га она доводи духовно у непосредни додир са његовим створитељем — човјечанство је позвано, да својим живљењем овдје на земљи прослави свог створитеља. Дотле, док су неразумни створови на земљи предани човјеку на његово неограничено управљање, дакле да човјеку служе, дотле је једини човјек позван, да свој земни живот посвети једино служби свог створитеља, те је за то и одликован од осталих Божијих створења, божанственим даровима, и то: душом као једним дјелићем Божанства, које непрестано у њему почива, и разумом, као помоћним сретством да Бога разумије, позна и прослави. Но осим ових божанствених дарова, Бог још и благослови човјека, да се множи и да насели сву земљу, те да влада њом. И заиста под овим Божијим благословом, човјек је бројно напредовао и множио се, тако, да је у недугом времену населио скоро рећи сву земљу.

Размложењем рода људског по свој земљи, умножиле су се и животне потребе људске, те су људи морали имати велику бригу како да свој живот и овдје на земљи одрже. Разноврне потребе људске изискивале су од људи и разно-

вредна занимања, којима су се те потребе подмиривати могле. Тако видимо, да су се у прво вријеме бавили таквим занимањима, која су им непосредно подмиривала њихове најнужније потребе. Земљорадња и сточарство бијаху првим људима прве привредне гране, јер отуд непосредно добиваху и храну и одјећу. Већ синови првих људи, Адама и Еве, бијаху и то Кајин земљодјелац а Авељ сточар. Но у доцнија вријемена, када се род људски намножио, те се према поднебљу, околина и т. д., и нове потребе указаше, отпочеше се појединци потпуно одавати једином подмиривању тих нових потреба. Ладно или вруће поднебље, због дивљих звјерова, опасна околина и друге неугодности, натераше људе да си праве заклоне против непогоде и дивљих звјерова, те тако постојаше разне зграде; а да би при раду на пољу своје тјело заклонили од сунчане жеге или ладноће, отпочеше правити одјећу. Да би се дакле овим потребама доскочило одаваше се појединци искључиво оваким занимањима, тек док једни обрађиваше земљу, други гајаше стоку; дотле трећи прављаху станове, четврти одјело и т. д., те се тим начином постави темељ разним занатима, као: дрводељском кројачком, зидарском, ковачком и т. д. Овакова занимања — занати — подмиривала су занатлијама посредним начином њихове животне потребе. Занатлије давале су готове израђене предмете земљодјелцу и сточару, а од њих су у замјену примаали храну и сирови материјал, те су таким начином подмиривале опште потребе.

Тим размјењивањем између тих појединих привредних грана, постави се темељ трговини. Па да би ово размјењивање лакше од руке ишло, то се појединци одадоше посредовању између привредника, имајући отуда наравно неке користи, те тако постадоше трговци који нити су занатлије а нити земљодјелци, него једини посредници између једних и других.

Таково размјењивање земних и рукодјелних производа, правило је мјењачима потешкоћа, јер се никаквом производу није могла одредити стална права вриједност, јер није било јединице — мјерила, које би служило за одмјерење вриједности појединог продукта. Да би се тој незгоди доскочило, људи у току времена измислише новац, који у прво вријеме истина није био ни по каквоћи а ни по облику ни налик на овај, којим се људи данас у прмету служе, али је

ипак имао једну те исту улогу у друштвеном животу, коју данашњи новац има.

Изналажењем новца многи пробитци створени су за човечанство. Ратар и сточар, занатлија и трговац моглоше лаким начином свој сувишак у новце претварати, те са истим на вријеме своје потребе подмиривати, а лакше им га бјеше и остављати, те тако и своју будућност обезбјеђавати од оскудице. Остављањем новца на страну видеше се људи задуже или краће вријеме у будућности обезбјеђени, те им се усљед тога пробуди жеља за богатством; те да се тиме, кроз недогледна времена у будућности од оскудице осигурају, они се одаваху штедњи и раду, да би што на страну оставити могли. Тим начином новац посрјешти, пробуди и унаприједи радиност на свим пољима; све се труђаше у намјери да се обогати, и кроз то се виђаше општи напредак. Новац бјеше мамуза човјечанству, која га материјалном напретку тјераше.

Но поред овог напретка, који се искључиво може приписати утицају новца на човјечанство, новац је с друге стране био узрок скоро свега зла овог свјета, извор опадања моралности и будила страсти. Гомилањем новца будила се у људи страст за богатством, а богатство опет вукло је за собом друге пороке и сујете. Је ли се појединац поштеним радом и штедњом обогатио, постајао је тврдица, а је ли се пак непоштеним начином обогатио, постајао је расипник. У оба случаја новац има врло ружну улогу, он тјера човјека од једне крајности до друге. Даље, новац је за човјека мамац, искушење, које га највише прилика на злочин навуче. Новац, који у малом простору преставаља велико имање омаловажава поштен рад, јер се при поштену раду мора много муке претрпити, много зноја потрошити и дуго штедити, да се мала сумица новца на страну оставити узмогне; па према овоме лако човјек подлегне томе искушењу, да кроз злочин дође до тог новца, те тиме да се сачува од дугог тјелесног напрезања. Но не само што новац наводи људе и на разна злочинства, него је он у опште и завео људство од његовог правога позива. Он је поштрио борбу за опстанак, он је учинио да капиталиста сву своју пажњу поклања њему — новцу, — да сиромаш цјео свој вјек проведе у жељи и чежњи за новцем. Новац је дакле учинио, да су људи мислећи непрестано о њему у свакодневној борби за опстанак, за-

боравили на свој овоземни задатак, заборавили на свој узвишени позив, заборавили дакле — на свога Бога.

Да би се људи повратили са ових странпутица, те не проиграли вјечно блаженство, из превелике љубави према роду људском сишао је сâм Господ Бог на земљу, примио тјело човјечије на себе и као Исус Христос отпочео учити људе њиховом правом задатку овдје на земљи, изводио их на прави пут, проповједао им вјечну истину, отварао им очи да виде ништавило и привременост свјетског сјаја и богатства, па да би људима доказао, да су сласти у овоме животу према вјечним радостима сувише незнатне, даље да су муке овог свијета маленкост и ништа, према огромном добитку вјечног блаженства, у које се кроз исте улази, он се сâм пустио, да га као човјека прогањају, бесчасте, муче и на послетку претрпио је на грозан начин и саму смрт. Све то учинио је, да својим примјером покаже ништавило овог свјета, заблуде људске, вјеру, која је и у највећим мукама у стању својим мучитељима опростити, као што је и он сâм, издишући на крсту, молио се свом небесном оцу, да и он опрости његовим мучитељима, „јер они не знају шта раде.“

Слобода Исуса Христа у проповједању вјечне истине, његов узоран живот, и на послетку његова добровољна пожртвовност учинише, да се начела Христове науке брзо по цијелом свијету раширише. Очевидци патња и мука Христових — његови ученици, бихе озарени свјетлошћу вјечне истине. Гледајући њега, узор живота, његову слободу и његову истрајност при мучењу, његову великодушност при издисању, бијаху за нијести величином духа његовог, и ништа друго не желише, него да његовим стопама иду, његовим животом живе, његову науку рашире, и, ако потреба буде, да и муке па и саму смрт по примјеру његовом а за вјечну истину, претрпе. И заиста, они се разиђоше у тој цјели по цијелом свијету, те проповједајући науку Христову, трпише разна прогањања, мучења, па претрпљиваху и саму смрт, без да и најмање показиваху да се боје земних тјелесних мучења, или да им је жао за Христову науку умријети.

Овакове узвишене, чисте и многобројне жртве на послетку савладаше непријатеље цркве Христове, те се у мјесто идола и њиховијех храмова отпочеше свуд по цијелом свијету подизати

жртвеници и храмови у част и славу јединога, истинитога Бога, а на мјесто путујућих ученика Христових, одвајаху се поједини људи из народа, те, сав свој живот вежући за храм Божији, проповједаху и учашу стално на једном мјесту, у једном храму, слово Божије, те се тако црква Христова разви до данашњег дана, а проповједничку дужност и чување вјерске чистоте, вршише свештеници — људи, који се осјећаху позвани за тај узвишени задатак, људи, које загријаваше љубав према том њиховом позиву, те ти људи неуморно вршише своју службу на част и славу Богу, а на душевно спасење повјереног им народа. Они бјеху вјерски учитељи народни, проповједници вјечне истине и нашљедници дужности апостолских.

Тако се отпоче мирно развијати црква Христова, вјерске борбе престадоше, гоњена се обуставише, и исповједање вјере Христове постаде слободно, јер јој не само прости народ, него и највиши кругови скоро у цијелом свијету припадоше.

Но и поред оваког опште — слободног исповједања вјере Христове, ипак је било случајева, да су поједине мјестне цркве под притиском политичних околности застале у своме развијању. Многи ратови, освајања а и друге политичке борбе, имале су великог уплива и на цркву Христову. У таким мутним, бурним временима, црква је потиснута била у засјенак, те се њеној служби највећим дјелом посвећиваху, или они, који су у такој служби тражили лак начин живљења, или пак они, који истина осјећаше љубави и оданости према Христовој науци, али који за тај узвишени задатак ни најужније спреме не имадоше, те се под таким околностима и црквена служба ограничавала на једина чинодјејства и вјерске спољне форме, а поука о вјери — проповједање хришћанских врлина, изостало је скоро рећи сасвим. Под таквим вјерским васпитавањем, народ је пригрђивао вјерске форме, без да су му основна начела вјере позната бивала, те је кроз то и сама црква трпила, јер није напредовала у оном правцу, ког јој је дао сам њен оснивалац Господ Исус Христос.

Овакове неповољне политичке прилике до скоро господариле су и у нашој отачбини Босни и Херцеговини, те је због тога и свештенство, истина одао свом узвишеном задатку, али највећим дјелом без довољне свештеничке

спреме било. Али у таким временима народ и неочекиваше нити изискиваше од свештеника више спреме, те му бијаше довољно, да му свештеник крети, вјенча, опоје и т. д., а што свештеник иначе не умијаше, то надокнађаваше својим родољубљем и оданошћу према св. цркви. Свештенику бјеше довољно да се нађе увијек у народу, па да с њим живи у добру и злу, да се с њим заједно весели, с њим заједно трпи, а то бјеше народу и довољно, да га штудује и љуби, довољно, да му своје потпуно повјерење поклони.

Али прођоше та мучна времена, те и по овим крајевима сијну зрака слободе, па се тим не само политични живот овог народа промијени, него се и његове вјерске потребе знатно промијенише и умножише. Народ који у бурним и мучним временима тражаше и налазаше у свом свештенику искреног савјетника а и политичног вођу, у данашње вријеме пак, не имајући више те потребе, треба да у свештенику нађе свог вјерског и моралног учитеља, који ће му дакле не само обављати олтарску и епитрахиљску службу, него који ће га и поучавати, како треба да се влада, па да оvdје на земљи има миран живот, а и да се удостоји вјечног блаженства.

Оваковој заиста нужној потреби народној, треба свештеник да потпуно задовољи, те да не само разна чинодјејства свршава, него и да проповједању своју потпуну пажњу поклони. Према овоме дакле свештеничка би се служба имала подјелити на двије гране и то: на чинодјејствовање и проповједање. У прву грану имала би припасти његова олтарска и епитрахиљска служба, а у другу проповједање у цркви, и његово опште опхођење с народом. Прва грана свештеничке службе свршава се код нас црквено-славенским језиком, дакле језиком ког народ потпуно не разумије, а друга грана имала би се вршити језиком српским као народним, ког народ потпуно разумије.

Ове двије гране свештеничке службе, тако су нераздвојне, да једну без друге ни замислити није. Господ Исус Христос, кад је сишао на земљу, да подигне из дубљине гријехова пали род људски, он је проповједао, говором је људство исправљао, а дјела своја, којим је основао тајне новог завјета, он их је са ријечима људима објаснио. Да није било дакле говорења, усмене поуке, би ли се људство могло научити науци

Христовој? Заиста не, јер не би могло разумјети његова дјела, не би могло појмити циљ, ради које се Господ Исус Христос драговољно жртвовао. Говорењем — проповједањем дакле, казао је Господ Исус Христос циљ свог доласка, проповједањем објашњавао је о рајским радостима и пакленим мукам, говорима дакле поучавао је људе, како да живе оvdје на земљи, па да се покажу достојни вјечних милости. Дакле, ово јасно доказује, да су проповједање и чинодјејствовање, душа и тјело, и да је само чинодјејствовање, без проповједања, мртво тјело, те по овоме, који свештеник само проповједа а не чинодјејствује, врши само једну половину свештеничке службе, а који само чинодјејствује а не проповједа, тај још мање врши, јер му је свата његова радња мртва, јер ју не објашњава, те по томе и неоживљава вјерска поука — проповјед, и од које народ не разумјевајући ју потпуно никакве па ни духовне користи нема. Тако н. пр. какву корист има један човек, који се исповједа, кад он при исповјести не казује свих својих гријехова, или кад при св. причести, не зна, да са св. причешћу прима у се св. тјело и св. крв Христову. Дакле много важнија грана свештеничке службе јесте проповједање, у коме се људи не само позивају, да свој живот оvdје на земљи проводе у спољности, слагању и трпљењу, него и да се науче једино спасавајућој православној вјери Христовој.

Дуго је трајало у овим земљама, да су ове двије гране свештеничке службе међусобно непознате биле. Свештеник је или врло ријетко, или скоро никад, поуку какву од олтарских двери чути дао. Па и ако се кад и кад и чуо, то је већином бивало оглашавање, кад, у који дан, који светац пада, или, кад какав пост почиње.

Да би се свештеници примили и ове гране своје службе, те Христјане од времена на вријеме поучавали у вјери и моралу, покушали смо да оvdје у кратко изложимо правац и начин, по ком ће се свештеник са мање труда а са више успјеха за проповјед спремити моћи. Овим чланком није нам намјера била, да поучавамо свештенике — богослове, јер они и сами знају, како ће у овом погледу дужности својој најбоље и најуспјешније задовољити, него нам је са овим та намјера била, да сеоском свештенству, коме у опште стручно изображење мањка, те које, нешто из превелике скромности, а нешто из

несамопоуздања, нема слободе да на проповједаоницу ступи, да му овом приликом од помоћи будемо, да му покажемо пут и начин, како ће све те потешкоће, које се у први мах као неса-

владљиве виде, савладати, те тако са самопоуздањем вршити и другу грану своје службе на част и славу Богу, коме служи, а на душевно спасење повјереног му народа.

(Наставиће се).

Јеванђеље у Недељу Пасхе (Васкрс) по Јовану гл. I., ст. 1—17.

Исус Христос Богочовјек и Спаситељ.

Св. јеванђелист Јован, говорећи о Божеству Исуса Христа, истиче Његово вјечно биће с Богом-Оцем (ст. 1—2.), Његову стварајућу (ст. 3.), промишљавајућу и обасјавајућу силу (4., 5.), Његову предност пред Јованом, који је спремљен да свједочи о Њему (6., 13.), и најпослије говори о Његовом рођењу у тијелу ради спасења рода људскога.

По Јовану св. јеванђеље.

Глава 1.

У почетку бјеше ријеч, и ријеч бјеше у Бога, и Бог бјеше ријеч.

2. Она бјеше у почетку у Бога.

3. Све је кроз њу постало, и без ње ништа није постало што је постало.

4. У њој бјеше живот, и живот бјеше видјело људима.

5. И видјело се свијетли у тами, и тама га не обузе.

6. Посла Бог човјека по имену Јована.

7. Овај дође за свједочанство да свједочи за видјело да сви вјерују крозањ.

8. Он не бјеше видјело, него да свједочи за видјело.

9. Бјеше видјело истинито које обасјава свакога човјека који долази на свијет.

10. На свијету бјеше, и свијет крозањ поста, и свијет га не позна.

11. К својима дође, и своји га не примеше.

12. А који га примише даде им власт да буду синови Божији, који вјерују у име његово.

13. Који се не родише од крви, ни од воље тјелесне, ни од воље мужевље, него од Бога.

14. И ријеч постаде тијело и усели се у нас пуно благодати и истине; и видјесмо славу његову, славу, као јединороднога од Оца.

15. Јован свједочи за њега и виче говорећи: овај бјеше за кога рекох: који за мнош иде преда мнош постаде, јер прије мене бјеше.

16. И од пуности његове ми сви узесмо благодат за благодаћу.

17. Јер се закон даде преко Мојсија, а благодат и истина постаде од Исуса Христа.

Разјашњење.

1. (Ст. 1.) а). Под именом „Слова“ (ријеч) разумије се друго лице Пресвете Троице, Син Божији, Господ наш Исус Христос. Син Божији назива се Словом с тога, што нам је Он објавио Оца и извршио вољу Његову, то јест избавио род људски. То Слово или син Божији — било је у почетку, т. ј., прије свега, до створења свијета, од вјечности.

б). Слово је било од вјечности заједно с Богом Оцем, а не одвојено од Њега.

в). Слово је нераздвојено с Богом Оцем, с Њим је у заједници и с Богом Оцем једне је природе но као лице оно је посебно и само по себи самостално.

2. (Ст. 2). Јеванђелист Јован понавља ријечи јеванђеља о вјечном пребивању Слова-Сина заједно с Оцем, да би дубље урезао ову истину у душама вјернијех. Код људи је син млађи од Оца; но код Бога није тако: Син Божији исто је тако вјечан, као што је и сам Отац, тако, да Отац није нигда био без Сина, а Син је увијек био у Богу Оцу.

3. (Ст. 3). Син Божији створио је све што се види и што се не види; та нема ни на небу ни на земља бића ни твари, а да није добила своје постање крозањ.

4. (Ст. 4). а). У Богу-Слову је живот, који не само да даје постанак свакој твари, но чува и одражава живот у свему што је створено.

б). Бог-Слово даје човјеку његово биће и служи видјелом у његовом духовом животу: обасјава га видјелом истине, и показује му пут оправдања и спасења његовог.

5. (Ст. 5). а). Под *тамом* разумије се оно худо стање рода људског, које је било до рођења у тјелу Бога Слова. Апостол Павле назива то вријеме *ноћу* (Рим 13., 12); јер је људство покривао мрак незнабоштва; *Ријеч* је озаравала ту таму у изабраном народу јеврејском ово Мојсијевим законом, ово обећањима, пророштвима и пределикама, које су наговјешћавале о Избавитељу свијета и Његовом спасоносном царству.

б). Ма колико да је тај мрак незнабоштва био густ и силан, он опет није могао угушити видјела; а доласком Бога-Слова на земљу, видјело је засијало међу људима у свој пуноћи (Мат. 4, 16); сва се земља испунила славом Божијом, и мрачност служења киповима и лажна мудровања свјетскијех мудраца распршало се пред јасном свјетлошћу јеванђелске науке.

6. (Ст. 6). Јеванђелист Јован, по што је говорио о Богу-Слову, прелази сад на Његовог претечу — Јована, као на свједока о видјелу. По што су неки зувременици држали да је Јован небесни анђео, обећани Месија, то јеванђелист побија та мишљења и назива га човјеком, са обичним људским именом „Јован,“ но који је дошао на свијет у особитом Божијем посланству.

7. (Ст. 7). Овдје се јасније показује особити задатак Претече Јована — а то је: он је дошао у јеврејски народ, да свједочи за *видјело* Богу-Слову, које се појавило у свијету, и да

их утврди у вјери у Њега, као у обећаного Искупитеља.

8. (Ст. 8). Указујући на предност Бога-Слова над Јованом, јеванђелист говори, да он, Претеча, не бјеше видјело — Спаситељ свијета, но само посланик Божији, којему је био задатак да говори о доласку у свијет истинитог видјела — Исуса Христа Спаситеља свијета.

9. (Ст. 9). Бог-Слово — Исус Христос је истинито видјело а не позајмлјено (од којег другог видјела). Оно обасјава свакога човјека, који с вјером слуша науку Његову и смјерно Му се покорава, па био он Јеврејин или незнабожац. Таким начином је и Претеча Јован проповједао, не сâм од себе, него га је Оно (т. ј. видјело) обасјало да проповједа.

10. (Ст. 10). а) Слово је било непрестано у свијету као Бог који испуњава све; Оно је чувало свијет и обасјавало људе среством искрене ријечи, среством савјести и природе — и Оно је Творац свијета.

б) Не гледајући на изобиље видјела у свијету, што се излило Богом-Словом, људи услед разврата, који је у њима овладао, нијесу познали у Њему својег Творца и Просвјетитеља, те мјесто једнога Бога поштозаху многе лажне богове.

11. (ст. 11). Под *својима* разумију се Јудеји, народ јеврејски, за који се вели у писму, да су блиски Богу, своји (Втор. 9, 26), и сâм Господ Исус Христос по тјелу рођен је од племена Авраамова (Јевр. 2, 16.). Јудеји, који су и прије слушали пророштва о Њему, прелазили су у незнабоштво, и онда, кад се Он у тјелу појавио и међу њима живио, нијесу вјеровали у Њега, као у Месију — Господа, већ су Га неправедно осудили на смрт.

12. (Ст. 12.) *Примиши Га с вјером у име Његово* значи свијем срцем вјеровати у Њега, као у Божијег Сина, Спаситеља свијета. *Бити дјеча Божија*, значи бити под особитим старањем Божијим, бити у тако блиском одношају с Богом, у каком су дјеча са својим оцем. Дјецом Божијом могу бити не само Јудеји, но и незнабошци, који вјерују у Христа.

13. (Ст. 13). Овдје јеванђелист показује, да та висока част — бити дјецом Божијом, даје се људима не за то, што они потичу од Авраама, чиме су се поносили Јудеји (Јов. 8., 39—41), не по спољним каким буди било одликовањима

и заслугама (*не од крви*) не по рођењу од чувеног оца и из славне породице (*ни од воље тјелесне ни од воље мужевље*), већ за то, што су рођени од Бога, то јест, што су крштени, добивши средством тога благодат светога Духа и што живе у послушности закона Христова.

14. (Ст. 14). Рекавши о великој части Хришћана, јеванђелист казује повод и основ њезин, наиме то, што је *Ријеч постала тијело* то јест, што се Син Божији јавио на земљи и примио на се вид човјека, састављеног од тијела и душе, осим гријеха, не престајући бити Богом. Слово је било на земљи међу људима до тридесет и три и по године, пуно благодати и истине, то јест, пуно благодатних дарова светога Духа, дарова: љубави, милоерђа и обасјавања људи видјелом истините науке о Богу и спасењу рода људскога. Уједно овим јеванђелист засвједочава, да је и он а и остали ученици, видјели славу Исуса Христа у такој пуноћи, у каквој је могла сјати само у јединородном Сину Бога Оца. Ту славу ученици су видјели у небројеним чудима и знацима Исуса Христа, у којима се огледала Његова власт над природом, животом и смрћу, и ђаволом, у свједочанству о Њему Бога Оца (на прилику при крштењу, преображењу и прије страдања), у Његовој необичној мудрости и светости, и најпослије, у Његовом славном ускренућу и узнесењу на небо.

15. (Ст. 15). Ради бољег убјеђења у Божество личности Исуса Христа, јеванђелист наводи свједочанство о Њему Претече Јована, којег су и сами Јудеји поштовали и држали као посланика Божијег. Претеча смјело и слободно свједочи о Исусу Христу, који и ако се појавио у Израхилу с проповједањем послције његова (Претечева) проповједања, ипак је Он виши од њега, славнији и достојнији поштовања, јер је Он од вјечности, прије него је постао свијет, као Бог који нема почетка.

16. (Ст. 16). У овом стиху јеванђелист говори о плодовима рођења Сина Божијега, а уједно износи нов доказ о Његовој надмоћности (првенству) над Јованом. Израз *„и од пуности Његово ми сви узесмо благодати за благодаћу“* значи то, да су од пуности Његових божественних, савршенстава, сви који вјерују у Христа, добили двоструке благодати.

17. (Ст. 17). Овдје се показује надмоћје Исуса Христа над Мојсијем, благодати Христове над законом Мојсејевим. Мојсеје је добио закон, као млађи, и дао га другима онолико, у колико га је и сâм добио; Исус Христос има Сâм у себи извор благодатних дарова, и Сâм их раздаје по Својој власти, коме хоће. У закону су само пределике о Христу; доласком Христовим оне су се извршиле и истина се задарила. Закон је прописивао заповијести, које није било лако човјеку испуњавати, и које га нијесу могле оправдати; а Исус Христос даје покајаном грешнику благодат оправдања, освећења и посиповљења његова у Богу.

Апостол у Недељу св. Пасхе.

Апостол у Недељу свете Пасхе чита се из књиге „Дјела Апостола“; глава I., од стиха 1.—9.

Апостол и јеванђелист Лука одма с почетка обраћа се једном поштованом и уваженом човјеку, по имену Теофилу, па га подсећа на то, што му је још прије писао, т. ј., да му је написао по реду шта је радио и учио Исус Христос за вријеме својег боравка на земљи док се није узнио на небо; дакле, напомиње, да је он за овога истога Теофила написао своје јеванђеље. По том су прва два стиха овога „Апостола“, увод у сву књигу „Дјела Апостолских“, с тога и нема у њима какве поуке. Сама пак наука, којâ се у овом „Апостолу“ налази, излаже се у стиховима од 3. до 9.

Глава 1.

1. Прву сам ти књигу написао о свему, о Теофиле, што поче Исус творити и учити.

2. До дана кад се узнесе, пошто Духом светијем заповједи апостолима које изабра,

3. Пред којима и по страдању своме показа себе жива многијем и истинитијем знацима, и јавља им се четрдесет дана, и говори о царству Божијем.

4. И сабравши их заповједи им да не иду из Јерусалима, него да чекају обећање очино, које чусте, рече, од мене;

5. Јер је Јован крстио водом, а ви ћете се крстити Духом светијем не дуго послије овијех дана.

6. А они онда који заједно бијаху, питаху га говорећи: Господе! хоћеш ли сад начинити царство израиљево?

7. А он им рече: није ваше знати времена и љета које Отац задржа у својој власти;

8. Него ћете примити силу кад сиђе Дух свети на вас; а бићете ми свједоци и у Јерусалиму и по свој Јудеји и Самарији и тја (чак) до краја земље.

9. И ово рекавши видјеше они гдје се подиже и однесе га облак из очију њиховијех.

Разјашњење.

Свети апостол, разјашњујући поради шта је Исус Христос провео на земљи још четрдесет дана по својему ускрснућу, вели, да је кроз то четрдесет дана Он довршио четири важна поља.

1. Разнијем чудесима и знацима показао је апостолима да је жив. то јест; увјерио их је, да је Он одиета ускрсно, да Га смрт и гробница нијесу могли задржати.

2. Кроз то четрдесет дана учио је апостоле о тајнама царства Божијег, објаснивши им по-

танко смисао старозавјетног светог Писма, сву језгру своје божанске науке, и све што је Он учинио за спасење рода људског.

3. Апостоле је припремио да достојно приме светог Духа, наредивши им да буду у једнодушности, у љубави и непрестано у молитви, а уједно је учврстио у њима вјеру у своја обећања и у испослање светог Духа. Апостоли су у пуној мјери схватили то спремање то јест вјеровали су да ће се испунити Христова обећања, *тријећи бједу у јединодужној молитви и молењу.*

4. Најпослије је кроз тијех четрдесет дана потанко објаснио апостолима предстојећу сврху њиховога позива, препоручивши им, да се канде неумјеснога љубопиства о успостављењу царства израиљскога, и да забораве све што је привремено, упозоривши их, да се њихов будући позив састоји у томе, што ће, пошто се о свете благодаћу светог Духа, отргнути се од свега што је земно и постати прави проповједници Христове науке по свјема крајевима свијета.

Из овога што је речено, јасно извиру ове догматичне и моралне истине;

а) Исус Христос одиета је с тијелом Ускрсно, а тијем је доказао, да је Он живот и извор живота и избављења (спасење).

б) Сваки, који год вјерује, може постати причасник светог Духа срцем срдчане молитве и тврде вјере у Господа Исуса Христа, која је запечаћена светијем крштењем и осталим светим тајнама.

Пб руском:

Б. Б.

Једна глава из повјести свијета.

Стари вијек.

Предисторијско доба.

Готово сви народи на Истоку причају о великом потопу, што у незапамћена времена снађе човјештво. Као што нас св. Писмо учи, од свих људи спасао се једино богобојажљиви Ноје, са породицом својом. Синови његови зваху се Хам, Сим и Јафет. По њима имамо у старој повјести народне породице: Хамићана, Симићана и Јафетоваца.

Хамићани, (т. ј. црни, или мрки,) становаху у најстарија времена у Ливији, Мисиру, Етиопији и по већем дијелу предње Азије. Из предње Азије их по времену потиснуше Симићани. Најзнатнији од свих хамитских народа бијаху Мисирци. **Симитској** народној породици припадаху: 1., Асирци, 2., Вавилонци, 3., Арамејци, (или као што их Грци зваху, Сирци,) 4., Израиљци, 5., Финићани и 6., Арапи. Претежнији по обе ове двије нар. породице бијаху **Јафетовци**,

или **Аријевци**, којима прибрајамо: 1., Инде, 2., Иранце, т. ј. Миђани, Бактри, Персијанци и др., 3., Грке, 4., Римљане, 5., Келте, 6., Германе, 7. Словене и 8., Лете.

Од побројаних народа оне по Азији и Африци обично зовемо оријенталним, или источним народима. Међу Јевропејцима културно најнапреднији бијаху Грци и Римљани. Према томе дијели се повјест старога вијека: 1., на повјест оријенталних народа, 2., на повјест Грка, 3., на повјест Римљана.

1. Повијест оријенталних народа.

А. Симитски народи.

1. Израиљци.

Земљопис Палестине. Палестина, станиште Израиљаца, зваше се првобитно Канан. Мјестимице само равна, више бреговита, али веома плодна земља. Ријека Јордан дијели је на источни и западни дио. У западном се разгранале ливанске горе, као луговити Тавор и цвијећем окићени Кармел; а у источном дијелу се повлаче огранци Анти-Ливана. За Ливан казују арапски пјесници, да му на врху станује зима, на грудима носи јесен, а на подножју му дријема љето.

Воде су њене: Мртво море, у чијој околици нема живота, Генисаретско језеро, (Тиверијадско, или Галилејско море,) и ријека Јордан.

Подјела: Римљани дијелише Палестину на покрајину: Јудеју, Самарију и Галилеју с ове стране ријеке Јордана и на Переју с оне стране Јордана.

Најзнатнија мјеста бијаху у Јудеји: Тесарија, знатан приморски град, што га је уљешпао Ирод, доцније бијаше престолницом римскога намјесника; Јопа, са луком Јерихон; Витлејем, мјесто рођења цара Давида и Спаситељевог; Јерусалим, главни град подигнут на четири брежуљка, састојао се из Старог и Новог града, кога је сазидао Ирод Агрипа. На брду Морији подигао је премудри Соломон величанствени храм, који се дијелио на трем, светињу и светињу над светињама. У светињи се налазао кадиони олтар, златни сто за хљебове и на свакој страни по пет златнијех свећњака, сваки са седам жижака; у светињи над светињама стајао је „ковчег завјета“, са два херувима као чуварима. Пред храмом се још налажаху два придворја; унутарње, за свећенике, у коме се

припремале жртве паљенице и чувало посуђе, што је нужно било за жртве; и спољашње за народ, које је ускраћено било улазити у унутарње просторије храма. Кад је доцније соломонов храм разорен, изнова подигнути не бијаше ни близу тако красан и богат. У близини Јерусалимској, преко потока Кедреновог, пружала се Маслинова гора, (Јелеонска гора,) и Голгота, гдје распеше Господа.

У Самарији: Самарија, главни град израиљском царству, за сво вријеме трајања његовог; Сихем.

У Галилеји: Назарет, Тиверија, Кана, Капернаум.

Свето Писмо описује узвишеним ријечима плодитост „обећане земље“, казујући, како „туда мед и млијеко тече“. У приморју томе богато успјеваху: жита, винова лоза, мед, балсам и сваковрсно воће. И како се Израиљци тако рећи искључиво пољопривредом бавише, са највећом марљивошћу обдјелавана земља исхраниваше обично близу до 6 милијона становника.

Повјест Израиљаца. Послије недочете „куле вавилонске“ народи се, како нас поучава Стари Завјет, расуше по широком свијету, па постепено заборавише на прастаре истине и на правога Бога и пануше у много — и незнабоштво. Да би се, по сриједи идолопоклонства, одржало вјеровање у правога Бога, Господ је изабрао народ израиљски, коме бијаше праотац Аврам, рођен у десетом Симовом кољену. Аврам испрва живљаше у земљи Калдејској, по горњем току ријеке Тигра и Еуфрата, но отален, кашње, по заповијести Божјој, пресели се у земљу Кананску, око год. 2000 прије Хр. Син му се зваше Исаак, а Исаку роди Ревекa близанце: Исава и Јакова, који се зваше и Израиљем. Израиљ имађаше 12 синова, који по времену посташе очевима 12 племена израиљских.

Пред најмлађега од дванајест синова Јаковлевих, Јосифа, лоша браћа продаше исмаиљанским трговцима, а ови га одведоше у Мисир, гдје га, промислом Божјим допане велика част, да постане првим чиновником до цара. Јосиф позове отуда и свога оца, и браћу своју к себи, па их настани у доњем Мисиру, у земљи Госен, што бијаше пребогата пашњацима.

Близу четири стољећа живљаху потомци Јаковљеви у Мисиру и за то вријеме толико се

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

намножише, да их се Мисирци побојаше, па их жалосно прогоњаху. Кад их не сатре ни најтежа работа, кулук, ни друга злостављања од сваке руке, Фараон изда напоследак заповијед, да се свако мушко чедо јеврејско има у воду бацити, чим се које роди. Све живо пропишта под теретом нечовјечне заповиједи. Но, по сриједи те опасности роди им се избавитељ, Мојсије, око год. 1500 пр Хр. Пошто многим чудесима засвједочи, да га је Бог послао да избави браћу, Мојсије склони Фараона, да отпусти од себе синове израиљеве, па их изведе из Мисира. Али се Фараон брзо покаја што бијаде попустљив, опозове у мах дозволу и полети са војском за њима, да их како на траг врати. Израиљци умакну сретно преко Црвеног мора, а Фараон са војском нађе гроб у њему.

Четрдесет година лутаху Израиљци по пустињама арапским, пасући благо своје, што га тада запатише у изобиљу. Тада им Господ, преко Мојсија, а на гори Синајској, сријед грмљавине и сјевања муња објави „десет заповиједи“ Својих. Мојсије, и брат му Арон, умрјеше прије него ће увести „избрани народ“ у „земљу обећану“. Ученик и пријемник мојсијев, Исус Навин, освоји по томе Канан, урођенике већим дијелом истрјеби и земљу подијели међу дванајест племена израиљевих.

Народом управљаху испрва судије. Послиједњи од њих бијаше правични и побожни Самуило, који заснова пророчку школу, у којој младићи добијаху више духовно и морално образовање, како ће доцније умјети управљати и научавати народ свој. Самуилу заповиједи Бог да помаже за цара Саула, 1095—1056, омиљеног јунака народног из венијаминовог племена. Саул је више реди побједоносно војевао противу сусједних, незнабожачкијех народа, али поради честијех преступа и по ради тога што презираше Божије заповиједи, првосвећеник Самуило у потаји помаже за цара: Давида, 1056—1016, из кољена Јудина. Давид је цијела вијека војевао, славно и успјешно. Сусједне, непријатељске народе покорио је једно за другим и држава му се простирала од Средоземног мора до Еуфрата, и од Финикије до Црвеног мора. Град Јерусалим учини пријестолницом свога царства, а на брду Сијону подигне прелијепе дворе царске. Но ипак се највише прославио као „псалмопјевац“. Син и пријемник његов па пријестолу „премудри“

Соломон 1016—976, није био ратоборан, већ на гласу са мудрости, пјесам и грађевина својих. На брду Морији подигао је велелепни храм, који се по његову имену назва храмом Соломоновим. Обрту и трговини у земљи даде снажна полета; па је по сриједи сиреке пустиње подигао и нов град, Палмиру, само да Израиљцима олакша трговачки промијет са асирским земљама на Истоку. Али, пошто се на царском двору живјело преко мјере раскошно и баш покварено, синови израиљеви морадоше сносити тешки намет, па гласно ропташе на цара.

По смрти Соломоновој захтјеваше народ од његовог сина Ровоама, да му смањи намет, али их овај набусито одбије. Тада се 10 сјев. племена одвојише и изабраше себи новог цара, Јеровоама, и основаше засебно израиљско царство; а само два племена симеоново и јудино, (као и један дио венјаминовог,) оста вијерно потомству давидовом и сачињаваше јудејско царство. Тако од синова једнога народа изађу два, Израиљци и Јудејци, међу којима наста одмах велика омраза, па се узајамно прогањаху и пође им све суноврат. Живо опомињање и карање Богом послатијех пророка, да се окану идолопоклонства, неваљала живота и међусобнијех размирица, не нађе у њих одзива, стога морадоше за извјесно пропасти.

Израиљско царство потраја 254 год., па га под Осирјом, у год. 722-ој освоји Салманасар IV. асирски цар и одведе собом мноштво народа израиљског у ропство. Пошљедњег јудејског цара, Седекију, потуче вавилонски цар Навукодоносор II., разори Јерусалим и храм соломонов и учини крај јудејском царству, год. 586. пр. Хр. Јудејци су одведени у вавилонско ропство, које потраја 70 год. Овога седамдесетгодишњег вавилонског ропства ослободи их Кир, персијски цар, пошто је уништио вавилонску државу, год. 538. Многи се од Јудејаца повратише натраг, у своју постојбину, подигну поново разорени храм соломонов у Јерусалиму и живише подчињени персијским царевима, али се ипак управљаху по својим законима. Тијех дана народом управљаху првосвештеници. После смрти Александра Великог, Сирци толико прогањаше Јудејце, да им дотужа; под браћом Макавејевом дигне се у земљи општи устанак и народ се опрости сиреког јарма. Царство је поновио један од потомака Макавијевих, Аристовул; али

унутрашње разморице ослабише моћ царевине и убрзаше јој коначну пропаст. Послиједњег Макавејца уби злогласни Ирод, поријеклом Идумејац, под киме се родио Спаситељ свијета, за владе Кесара Августа, 753. год. по оснивању Рима. На 70. год. по Хр. дигаше се Јудејци листом противу римске стеге и насиља, али Тит угуши устанак и разори поново Јерусалим и соломонов храм, да не оста од њега ни камен на камену. Јудејци се распу по цијелом свијету.

Народ израиљски, као избрани народ Божји, коме промисао додијели особену вјерску и политичку улогу у повјести човјештва, бијаде вазда поборник и чувар једнобоштва. Вјеровање у једнога Бога бијаше најчвршћа копча што одржаваше у јединству израиљски народ, који живљаше испрва пастирским, номадским животом, под патријархалном управом. Па и сви мојсијеви, тога највећег мужа у староме вијеку, вјерски, као и грађански закони, што их даде јеврејским, уједињеним племенима, ишли су једино на то, да вјеру ту очувају и учврсте. Начин владавине је теократски: 12 племена су у унутрашњим својим основима једно од другог сасвим неодвиени, али над свима влада невидљиви цар, бог синова израиљевих, Јехова, у чије име управљаху општим народним пословима племенске старјешине, по томе првосвештеници, па судије и напоследак цареви. Сталежа не налазимо у њих; али посредством вјере, која прожима државни, као и породични живот, свештенству, (у левијевом племену,) и још више поглавици њиховој, моћним првосвештеницима, (свагда из Ароновог кољена,) зајемчено је првенство у народу. Првосвештеник је чувар „ковчега свједочанства“, тој општој народној светињи; он приказује жртву у име васцијелог народа јудејског. У подржавању народне свијести а његовању просвјете

народне, за очување чистоте у вјеровању и у обрану народнијех права противу притиска окупних царева, као изасланици Јехове, — пророци уложише највише труда и радљивости. Свако племе бираше слободно судије себи, а свештеницима, као вишем суду, притицаше самоју сумњивим случајевима. Судбина робова бијаде сношљива; али казнени закони њихови бијаху превећ строги и свирјепи. Ако је домовина у опасности била, хваташе се сваки грађанин оружја.

Исти дух, дух вјере, који им прожимаше политично уређење њихово, прожимаше и књижевност њихову. Од свих симитских језика најпростији је и најкраћи јудејски. Ако и није богат као санскритски, у пјесничким сликама и фигурама никоји није богатији. Пјесништво, повјест и филозофија њихова, све им је у Светом Писму; ради тога и заузима оно најодличније мјесто у броју споменика, што нам преосташе из старог вијека. Не само, да је по томе од неопцењиве вриједности, што нам приопштава драгоцене податке о предисторијском добу човјештва, већ и по томе, што савршенство тога језика у појединим вретама писмених састава, а посебно она оригиналност, снага и красота језика и израза у псалмовима давидовим, служи и за наших дана као врстан приједмет проучавања.

Од стварајућих умјетности једино су у свирци дошли до неког савршенства, коју његоваху такођер по ради и у служби вјере. Своје њиве добро обрађиваху и бијаху на гласу у пољопривреди, јер их на то упућиваше плодovitост земљишта, али свјетска трговина им бијаше незнатна, кад се испореди са Арапском, или још Финијанском.

Саставио својим ученицима,

Ђ. М. Бугарски.

Неколико ријечи о свештеничком стању у Сарајевском протопрезвитерату.

У најновије доба донијели су листови земунско „Ново Време“, и наш „Источник“ више разноврсније чланака „О побољшању свештеничког стања у Босни и Херцеговини“. То застарјело питање покренуше на ново и на дневни ред из-

несоше наша браћа свештеници, не једног него скоро свију крајева наше простране домовине, у лијепој намјери да тијем изближе упознају свакога кога то стање интересује, како је у коме крају овијех земаља, и жељом да се браћа

свештеници са свију страна озбиљније заузму у раду и посредовању код већих власти око стварног уређења његова, свакако свебратским споразумом између свештенства и народа.

Дивна је то замисао и врло важно питање у нашем црквено-народном послу, и свако ко погле ближе познаје то наше кукавло стање, мора исту одобрити. Нарочито у данашње доба кад је слабо икоме другоме стало до тога уређења осим једном необскрбљеном свештенику, који тијем неуређенијем стањем трпи највишу оскудицу живећи у невољи и зависећи од милости и немилости другога.

Читајући неколико тијех чланака који нам до руку дођоше, и сравнивши у њима описано стање и положај свештенства других крајева, са стањем и положајем парохијалног свештенства у нашем протопрезвитерату, у коме се оно данас налази, нијесмо могли изостати, и ошутити у томе тако важном питању за нас, него смо прегли да се по нашем скромном знању придружимо гласу остале браће и да у име свештенства овога краја, речемо коју о нашем стању какво је овди на врелу земаљске и духовне управе, ће многи мисле да је боље, уређеније и осигураније него игди на другом мјесту; — са жељом да се и наш глас у раду око остварења покренутог питања по увиђавности и потреби у обзир узме.

Какво је стање свештенства у нашем крају? да ли је оно баш тако жалосно као у другим крајевима наше домовине? да ли је свештеник и код нас дошао до просјачког штапа и постао понижен до ноге у своје свештеничком достојанству, просећи ону своју крваву заслугу? — то ће све најбоље доказати факта, која се збивају и која постоје код нас у животу парохијалног свештеника.

Код нас и данас живе свештеници у туђим кућама, без парохијалних домова (осим неколика у Сарајеву, који су куће купили туђим новцима, те данас откидају од свога залогаја и дуг исплаћују), у сасвим неуређеним парохијама, ће једна броји 300 а друга 100 кућа, у простору од 6—24 сата даљине. Своје парохијалне дужности врше већим дијелом по домовима, идући од једног до другог дању и ноћу, и излажући свој живот највећим опасностима времена и других непогода. Његова му је награда за такви његов тешки и одговорни посао сасвим неизвјесна.

Она зависи од милости и немилости његових парохијана, јер таксе нема нарочито од назад неколико година.

Варошки свештеници код нас (сфимери) немају уз варош никаквих села, него само у овој облужују. Они немају никаква бира у нарави па нити у новцу да купе од својих варошана, него просто живе од њихове добре воље и чојечности, јер му се скоро не зна шта има наплатити за који свршени обред, него мора да примљ онолико, колико му ко даде, и са тијем мора још да буде задовољан и да само од тога живи и своју породицу издржава. — Па да и то бива барем по старом адету, било би и како тако. Него је и то данас друкчије. Народ свештенику и оно што заслужи, не ће да плати, те му у томе скоро половина заслуге пропадне. Уз то још данас у вароши једна маса народа и то она, која је свештеника од прије највише потпомагала, почела је да напушта све то више с дана на дан пријашње законске обичаје, као: свећење мјесечних водица, читање молитава, чинења бденија, свршавање тајне св. јелеосвећења, и т. д., па сад из те масе и не зову свештеника у кућу више, осим кад треба свршити у кући тајну св. крштења или неповједити каквог изнемоглог; с чега свештеник опет трпи знатну штету у своје приходу. — Једном ријечи, положај је варошког свештеника врло тежак и одговоран, и он мора да се много бори и да много ради, а међу тим доходак му је врло незнатан и сасвим неосигуран.

Свештеник у селу имаде истина Бог, поред наплате у новцу за његов труд и нешто бира у нарави, али му је и једна и друга жалосна и крвава наплата. — Код нас је у данашње доба свакоме већ познато, да се свештеник при наплаћивању своје заслуге у новцу, за сваки скоро обред (нарочито за сарану и вјенчање) са његовим парохијанином годити мора, колико ће да му овај плати за коју свршену дужност, јер друкчије не може доћи до своје праве заслуге. — Па и то нека би било просто, да може од свакога и наплатити што му сврши, него се више деси да од неких због велике сиротиње ништа и не наплати (има примјера ће свештеник сарани по 4—6 велике кућне чељади у једној години а из једне куће, па не наплати ништа јер нема одакле), а на неким да по версији остави, те од тих ја наплати ја и не наплати,

него му већом части и пропане. Има примјера ће парохијанин није платио свештенику кренијех прекадњи од 5 година.

По колико свештеник у селу за који обред ма и годехи се наплаћује, ни то није Бог зна шта. У нас постоји тобожњи обичај да свештеник у селу наплаћује за сарану домаћина од 3—5 форинти, од кога се наплатити може. За опијело дјетиње према годинама од 50 нч. до 1 фор.; за вјенчање такођер од 3—6 форинти, а за сваки други обред колико му ко даде; премда се до сад наплаћивало за молитву 30—40 новч.; за јелеосвећење на свештеника по 50 нч.; за крсно кољиво 30—40 нч.; за опијело 40 нч. а за знаменовање, исповјест, водицу и крштење, нема ништа, и ако свештеник нарочито путује ради тога једног обреда до 6—18 сати даљине, него стоји на вољу парохијанину дати свештенику што год „руке ради“.

Ето тако се наплаћује код нас свештеник у новцу. — А некада бијаше и то недавно обичај дати свештенику за сарану домаћина или за вјенчаницу двоструку па и троструку данашњу плату, и то га је онога времена држало и чувало, те се није био понизио до просјака као данас. Тако се некада наплаћиваше попо у селу а данас? — данас његова сва заслуга у новцу, рачунајући по броју умрлих, вјенчаних, по броју кршњака и осталих ситних обреда, које у години сврши, не може у најбољој парохији изнијети више од 250—300 фор.

Што се тиче бира у нарави који наши свештеници купе, тај ни у двије парохије није једнак и њега сваки парох у својој парохији мора још и данас да собом купи, идући са торбом и кантом од куће до куће, јер није у адету да му се кући донесе. — У томе своме просјачењу он се и данас мора вуцати по сеоским гувнима па ишчекивати кад ће му домаћин у име заслуге удијелити решето жита, а тако исто у кући, изгледати од „маје“ кад ће му у кабб удијелити комадић прокисла сира или кашику проварена кајмака, да се и попо омрси са својом дјечицом. Исто тако који у парохији браве купи, мора собом ићи од куће до куће и мољакати, да му, ко има више од 50 брава (што је доста велика ријеткост), даде које двизе, јање или јаре, па и то кад их испроси собом их мора кроз села гонити и чувати, да му се не разбјегну, јер му је у њима, ма и шугави били,

нада да се помогне у његовој сиротињи, или да плати њима какав застарјели дуг. Ђе пак није обичај попу брера давати, него мјесто тога по товарчић сијена, попо мора и туј собом бити. Он мора, ако мисли да га покупи, ићи од ливаде до ливаде, па сам искати од парохијанина да свеже себи тзварчић сијена, и ово кад му исти макар и преко воље допусти, баш собом везати, на коња товарити, и после кад неколико товара сабере, пластити. — А ако још у селу живи, он мора да би себе и своју породицу лакше преранити могао, — поред своје свештеничке дужности у оно мало слободна времена по цијели љетни дан орати, копати, ограђивати и све радити што и најпростији тежак ради.

Ето докле је спало достојанство свештеника, проповједника и слуге божијег олтара у нашој средини.

По колико и како ће свештеници наши купе бир, то је опет како споменуемо неједнако. Тај се узима дјелом по неком заосталом трагу старога обичаја, а већим дјелом парохијани дају га како им се свиди, не обзирући се ни на обичај нити на право свештеника. Постајао је обичај до назад неколико година, док бољи берићет бијаше, да кућа у којој има 30—40 чељади, даде пароху бира по товар жита, или овцу са јањетом, па и по товар сијена, а данас таква кућа једва да даде свештенику 2—4 кутије жита, и ништа више; па још таковијех кућа и нема данас више, у тако великој заједници, све се то издијелило и осиромашило, па данас од њих нема никоме користи.

Средња кућа даје свештенику неђе једну а ријетко двије кутије жита, а највише их имаде које дијеле пароху решетом, (5 ока). Поред тога има у свакој парохији по трећина кућа које не дају бира никакова, због велике сиротиње, (а то су они који имају сасвим мале агиске читлуке, који живе по колибама и надничаре, и који држе каве и меане).

У планинским парохијама дају пароху по једно двизе од куће, у којој има више од 50 брера, али зато он не добива у житу више од 5—8 ока. Ђе опет постоји обичај да се даје сијено, туј брера не дају. — Другога бира у нарави нема данас никаква да се купи, и ако некада бијаше обичај да свештеник купи још много којешта, као: овчије руно, ланену кућељу, грах, пршуту и т. д. — Па и то што свештеник

данас ма и просјачки купи с дана на дан, с године на годину, све се то више и више умањује, једно што наш сељак пропада, а друго што нема уређене таксе; па су се многи и изопачили те не дају ни по онолико, колико би могли и морали дати.

Најпослије кад узмемо да један парох покупи сав бир у његовој парохији по садањем обичају, то исти у најпрвој парохији, у којој се броји 300 кућа, не ће изнијети више, кад се у новац претвори, од 200—300 форинти.

Кад овој своти додамо још своту, што свештеник у таковој парохији у новцу покупи, онда нам излази да таков парох има свега годишњег дохотка 450—600 фор.

Од тога прихода мора свештеник да плаћа кућну кирију, да рани два коња, да плаћа момку 60—80 фор. годишње, да плаћа кирију за жито што му се кући догони. Од тога прихода мора да издржава себе и своју породицу на данашњем много скупљем времену, него је било онога доба, кад је свештеник имао много већу заслугу; мора да школује своју дјецу, да троши на свој парохијални уред и да се још пристојно носи.

У таком стању и са толикијем приходом живи данас свештеник прве класе, да не спомињемо ниже у нашој околини; а међу тим са својим радом и одговорношћу за исти није више онај, поред свега тога, само народни свештеник као што је некад био, него је према данашњим уредбама још и орган државне и духовне власти а свакако: „Од свештеника тражи данас политична и духовна власт много више да зна и да ради него је икада знати требао и радио; — а то исто тражи од свештеника и сам његов народ“.

По наредби земаљске владе, политичке власти траже сијасет некаквих исправа од свештеника, не обзирући се чак ни на то, је ли сваки свештеник својим знањем спреман и способан те дужности испуњавати.

Траже од свију редовне мјесечне исказе рођених и умрлих, па још у дуплику. Захтјевају да свештеник ма и дужност свештеничку напустио, присуствује разним повјеренствима и пописима, да издаје разне изводе и т. д., па још под строгом одговорношћу за и најмању погрешку учињену у вршењу тијех захтјева, а све без икакве награде.

Духовна је власт опет оптеретила свештениство без разлике спреме и знања многим које

чим, што никада било није. Она тражи од свештеника да је у својим дужностима у свему тачан, да је покоран властима, да се покорава њеним законима и да наредбе ових без одуговлачења испуњава.

Још тражи да јој је свештеник поред његових свештеничких дужности и чиновник; дочим сваки мора да има свој парохијални уред и да у томе води читаву уредовну манипулацију; вођењем пословних дневника, вођењем циркуларних протокола и домовника, вођењем матрикула рођених, умрлих и вјенчаних и издавањем разних извадака, а тако исто и корешподенцију у дописивању са већим и себи равним областима, набављајући за тај уред све што треба из своје кесе. — Од њега тражи духовна власт да у свом уреду и парохији мири странке у брачним парницама, да у томе води читаве расправе и да о успјеху извјештава исту, те свештеник у таким приликама мора још собом ићи по туђим парохијама о своме трошку, и покушавати помирење са странком, која му доћи није хтјела, јер се друкчије боји, да му се не упише у немарност.

Од свештеника тражи духовна власт, да се стара како ће ће подићи цркву или школу, па га обвезује да о овима води бригу, да пази на приход и расход, и т. д. Једном ријечи: тражи се од њега много и много, и страшно је оптерећен радом и одговорношћу како од стране владе тако и од стране његове духовне власти. Па ни народ у коме свештеник живи и са којим своју судбину дијели није према свештенику онаки какав некада бијаше, већ и он од свештеника тражи много више да ради, него је до сада радио, тражи чак да му врши и такве дужности, које до сада нијесу спадале у дјелокруг свештеничког рада и позива.

Он не попушта свештенику ни у чему, било у његовој служби, било у јавном животу, шта више тражи од њега да му је при свршавању дужности много тачнији, и да је свакоме на његов миг готов, не расуђујући да ли он море или не море то учинити, је ли или није запријечен другим нужним послом. За најмању његову ма и нехотично учињену погрешку у његовим дужностима, многим је прва ријеч тужити га владици, општини или суду.

Не узимајући у обзир стање његово и то, да ли је свештеника према његовом достојанству ма у чему осигурао и колико је свештеник од

њега за свој ужитак користи имао. То је данас прва ријеч противу свештенику, кад је поред толиког посла просјаком у народу постао, а некада то бијаше велика срамота и гријех.

Свештеник је дакле са свију страна тешко оптерећен радом и одговорношћу. Њему је дакле сваки надлежан и властан прописивати дужности шта треба и како би требао да ради. Свак му је властан и ограничити његов дјелокруг. Он је за тачност свога рада одговоран свакоме, почевши од највише власти до најмањег слуге.

А је ли, питање је сад, према томе награђен и чим је награђен? Јели се ико још до данас од свију тијех свештенику претпостављенијех, искрено запитао: да ли свештеник може бити у свему томе тако тачан како се захтјева, и радити, како му се пребацује да не ради и пропи-еује да ради, у његовом данашњем стању кад му не достаје времена у његовој свакодневној борби за опстанак, да и његове најнужније потребе подмири и набави? Или, ако је се можда који од тијех и запитао и сам у души својој признао, да такав према данашњим околностима бити не може, је ли се стварно до данас заузео да му то његово стање поправи и вршењу његових дужности олакшицу учини? Није то до данас нико учинио.

Примјети ће нам можда ко год овди да смо са овом отвореном изјавом сишли с пута и да се у томе нашем мишљењу варамо; дочим је нашем српско-православном свештенству у нашој домовини много чињено и у многоме под-

помагаво како од стране земаљске владе тако и од стране наше духовне власти. Рећи ће нам можда ко год, та Влада вам је пружала помоћи дијелењем потпора, а духовна власт заузимала се за вас код Владе, да вам се стање поправи, и издала вам је таксу по којој можете купити бир и наплаћивати ваше заслуге?! Ну ми ћемо му на једну и на другу примједбу одговорити, да ни тијем није доста учињено свештенству у опште. — Потпором, која је дата неколицини свештеника у овом или оном мјесту, не може се никако тијем доказати, да је све свештенство поможено у његовом рђавом стању, нити се може у тој потпори огледати његова помоћ у опште. Још се мање може тијем оправдати да је рађено да се свештеничко стање у опште побољша.

Стање свештеника није поправљено нити са изданом таксом у мјесецу јулу 1888, год. него је напротив погоршано, једно што је њоме наређено да се наплаћује оно, што није било у обичају код нас наплаћивати, као знаменовање и водица, те се свештеник зато са парохјанином свађати мора; друго што није та такса преко земаљске владе потврђена, да добије своју законску ваљаност, па да је и судови признају при можебитним притужбама појединих свештеника или народа, него је остављена простој вољи како свештенству тако и народу, једино као добра жеља консисторије, да се по њој владају, те се они мјесто тога, око исте више свађају.

Глас свештенства протопрезвитерата сарајевског.

Стародревни манастир Ловница

(у власеничком протопрезвитерату.)

Тај је стародревни манастир св великомученика Георгије налази се у котару власеничком (по старом раздијељењу Босне Борач, Борац, Борагио) 5. сати од Власенице прама сјеверу.

По народном приповједању, о том манастиру упамтио сам: да је то име Ловница отуд добио: што су му ловци темељ направили, јер кажу, да му је темељ,

у равници покрај рјечице „Дриначе“ четврт сата од тога мјеста, ће данас постојати, постављен био. — Ну кад би задари дошли да зиђу, неби направили ништа од онога, што би први дан озидали, и то им се тако два три пут догађало. Један пут када су на послу били, затеку их ту ловци и реку им, да се не муче, већ да иду близу језерца, пак да ће онај исти

темељ тамо наћи, којега они ту сваки дан постављају. — Кад су то зидари чули, похите тамо, и збиља нађу га све онаковог, како што су га овамо на првом мјесту поставили били, и онда на томе мјесту наставе даље посао, озиђу га и прозову по тим ловцима *Ловница*.

Могуће је, да је то име добио од потока „*Ловница*“, који се малим слапом низ стијену руши, и мало језерце чини, јер ту су заиста лијепе и zgodне засједе на дивљач. Унаоколо подижу се високе стрмените шуме, само је са југоисточне стране просијек стрменитог високог стијења, куда тај поточић *Ловница* протиче и у ријечицу *Дриначу* се салијева, те би вјеројатно било, да се тај поточић који покрај манастира тече због zgodних ловачких засједа *Ловница* прозвао а онда по том имену народ и манастир „*Ловница*“ прозвао.

Са југоисточне стране кроз стијене, просјечен је пут, још кад је ваљда манастир саграђен био, на пола и мање метра, и тијем путем ко није верању вјешт, рећи ће: „Ни у цркву ни натраг кући.“

Приповједају, да их је већ више свој живот скончало, тијем путем верући се, отиснувши се низ стијене, ни комад с комадом неби доље на земљу пао. Ну одскора поправљат је и прошириват, те сада већ није тако одвише погубељно.

Иза стијена унаоколо силази други пут к намастиру и тај је много приступачнији од првога, којијем сам и ја тамо дошао, кад сам о *Тројчин-дану* ишао, да се Богу помолим и разгледам ту стародревност, која и дан данас стоји, испркосила свијем опасностима, које су Србину на његовом властитом огњишту пркосиле; свједочи побожност и вјеру хришћанску и као да каже: „Погледајте ме мила унучади, ће су ме ваши ђедови сакривали.“

Истом када сам у вечер тамо стигао, звонило је било да се иде на вечерње, и сад сам се веселио да разгледам унутрашњост светогā храма, и кад униђем ниђе никога, осим једнога осијеђелог попе, који пред олтарем читаше: „Придите покло-
нимеја.“

Истом што се вечерња свршила, било се прилично смрачило, да се већ у цркви није ни виђело и тај сумрак прекине ми даљне проматрање.

Када је јутро освануло, пробуди ме јутарње звоно и погледам кроз прозор, који је баш прама цркви окренут, и виђим да је диван љетни дан. Роса понала, а из поточића, који је шумећи зору поздравно, дизаше се сива магла. — Одмах ми на ум пане она прича о *Ловцима*. Скочим са моје постеље, обучем се и пођем да се умијем на језерцу хладном водом, и да разгледам ту дивну котлину.

Кад сам тамо дошао, опазим једну пастрму ће се шета, по том језерцу, ваљда чека да је сунчани зраци озаре, и весели се врућему љетњему дану.

Онако разгледајући онуда дивну природу, на коју би се год страну окренуо, опазно бих ће избијају побожни хришћани низ оне врлети и скупљају се на молитву, која се истом била у цркви отпочела.

Пожурим и ја уз неку врлет и стару зидину, и кад сам већ горе био, опазим у црквеној подзиди, један дебео орах баш у средини зида одрастао и угнуо, који је такођер свједок стародревности манастира. Измјерим дуљину истог која износи 16 аршина а ширина 12. Висина је од прилике до 8 аршина без звоника, којег су у најновије вријеме пред вратима из дрвета направили.

Ступови од врата су од модрикастог камена, по готичком стилу израђени.

Ширина врата је 1 аршин а $2\frac{1}{2}$ висина. прозори су врло мали и различите величине а има их 7. Ступови су им такођер по готичком стилу израђени.

Покривена је са накратко изрезатом смрчевом даском, те када сам запитао г. пароха В. Савића памти ли он када је прекривата, а он ми настави приповједати: да је прекривата још у години 1824. а то је, рече ми, у једној старој црквеној књизи написано било, и коју је он читао, али незнадијаше ми казати, који је од попова ту књигу однио. Како су се састали кметови црквени и попови, те дођу у Власеницу и замоле кадију, да им дозволи да прекрију цркву, нашто им кадија одговори: да иду у Травник везиру, и да од њега добију бујрунтију.

На то изаберу попови два кмета и пошаљу их у Травник везиру, који им даде бујрунтију и за коју плате везиру 6000 гроша. Донесу исту и пријаве се опет с њоме кадији, а овај одговори: да им не може јести љеба, већ да требају и од њега мураселу а да му прво за њу даду 3000 гроша, што они и учине.

Ну када су цркву почели прекривати, на несрећу буде онај везир отпуштен и проћерац, а хуђумет отпрати кавазе, да доведу кметове и попове, и кад су их довели, кажу им: да је везир мазул, да треба на ново бујрунтија и мурасела, јер се иначе прекривање цркве дозволити неможе. Опет затим пошаљу у Травник новоме везиру, и даду опет 6000 гроша, а кадији за мураселу 3000 гроша, дакле 18.000 гроша плате за дозволу, и тако је прекрију. Када сам ушао у цркву, да разгледам унутрашњост исте, ту сам сасма изненађен био. — Оно поређење и сликарију светих икона заиста је тешко описати. На лијевом зиду пред олтаром, редом је исликано мученије Хри-

стово, а у другом одијељењу мученије св. Георгија и т. д. слике светаца и њихова мученија. На више мјеста су Турци оштетили те слике, ископали са наџацима очи, нос, и уста.

Погледам више врата преграде, која је на средини цркве до олтара, и ту опазим натпис, који заузима од прилике 1□ мтр. којег никако одоздо читати нијесам могао, и ако су слова доста повелика и разговјетна. Нашто замолим г. пароха В. Савића да ми дозволи да се на степенице попеги могу, које са дозволом и учиним. Али кад сам се горе попео, видим да је прашина по словима попадала коју сам мокром крпом потрао и онда су ми слова јасна била, које сам ту одмах преписао и доносим од ријечи до ријечи овђе:

Изволеніемъ отча и поспѣшеніемъ сына и свѣтаго дѣха: Писа се сѣи кожеставни храм свѣтаго и великаго мѣчениа Георгіе лѣто 3РѢІ (7116).

И ки настоѣтель записіе еромонаха игѣман Прохоръ и сѣк семѣ братіа манастирски и ки на помоки Бѣланъ ѣ писаніе. Богъ да прости Яминъ.

Писа и доврши многогрѣшни Јован Јован и Никола и Георгіе. И ако согрѣшисмо што-годе молимо ви се сѣкѣмъ братіа наше немоите ни клети іер іесмо биле ѣ много страхова от тѣрака и от софте и от много зла ниевога.

Из тога се натписа јасно види, да није манастир сликан онда када је саграђен, већ посліје, јербо у истоме само говори, како се писа (то је ваљда слика) храм, онда тко је тога писања настојатељ био, и тко је помагао при писању; надаље и то свједочи, да је већ кад је то чињено манастиром га звало (братија манастирска).

Кад сам тијем натписом готов био, било је и пароху г. В. Савићу врло драго, који ми показа и у олтару у једном реду испод једнога перваза натпис, писан

са истим словима као и овај први, који гласи:

„Неописаное слово отчеє ис тебе Богородице описасе восплошчајем и оскврнши се образа древне вообразив божествењє добротје примјеси по исповједујушће спасеније дјелом и словом сије воображајем.“

Са лијеве стране испод тога натписа стоји: „Примите јадите сије јест тјело моје“ и т. д. са истим словима.

Сад ми је парох показао стародревну пјевницу која је из тврдога дрвета начињена, сасма слична пешкуну (са чега се једе) само што је од прилике 1-30 м. висока и на истој стоји урезана сљедећа писмена и бројке од бијеле кости **ЛСТО ЗПИ** (ако би то бројало 7058, то би се могло нагађати да је у тој години манастир саграђен био); и у тој пјевници нађем једну књигу „Октоих“. На задњој страни те књиге стоји:

Из грѣшних Божидар Коуковик. Отчеством Отдиоклитие еже сие впрѣдѣлех македонских. Подвигохомсе насие кожствоние дѣло, еже желах от юности моеие и всею срдчною любовию потрѣдих.

Обачеже ни сна своимо очима дах. ни пошчѣдех от имени моего еже ми дал ест Бог. Дондеже придох на свршенне свтне книги сие рекоми охтоих Гос поспѣшествоуюшчомс списах и сврших свеликиѣм трѣдом западних странах. Обачеже млинсе вѣкомс поюшчомс или читѣшчомс или преписоуюшчомс. Славите анеклните и да вси прѣвѣдемо вѣсвни хвес вден сѣдни ивѣки амин.

Повелениѣм гсна Божидара воєводѣ. Трѣдихомсе о сих писани. Свѣкрени виноцех свѣченици. Теодосие. Игенадие, пара неклсиарх, Монастира стго. Сави српскаго иже сие в милешевн. Отчествомже отѣкста Припола.

Тѣмже млимсе поюшчим или читюшчим или преписоуюшчим. Аице вѣдет что погрѣшено неправлѣте. И нас грѣшних, рѣкодѣлисаших

сие, влствите анеклните. дини влвчнѣе такоже ісрани салаамово, влвешче влвени. клншанже проклети. И да вси обрешчемо влвение гсние. и того заповѣдем поспѣшници вѣдемо. Славешче Оца и Сна истго дѣха, инна и прсно на вѣки вѣком, амин. Свршисе сиа книга. От витна вѣкто, З, тисѣшчио. П. М. С. а от рождства хсва. Тисѣшча И, ФЛЗ. крѣг слнцѣ, ЗІ. алонѣ, СІ. индиктион, І. темелнон, З. епахта, З. златочисло, ЗІ. Мсца, Юлна. КЗ. У внетшчех: Још ми је г. парох В. Савић казивао, да је била у тој цркви још једна стара књига: „Законик српских царева“; и та је књига била тешка до 7. ока.

За Омер пашина рата, сакупи покојни хаџи поп Зарија Поповић свештенство, и учини савјет с њима, да ту књигу пошаљу у Русију, бојећи се, да ју Турци не би спалили, што и учине. За кратко вријеме послѣје тога добију из Русије дарове: 2 евангелија, једно у срми оковано, 2 одежде и других којекаквих црквених књига, које се све и данас у манастиру налази. У овом манастиру била је још једна књига, и сада се налази у књижници српског ученог друштва у Биограду, под бројем 59, на којој на пошљедњем листу пише: Сиа типик писа се вѣ лѣкто ЗПЗ (1578) при Јрсению ісєромонахоу тако вѣти емоу вѣторомѣ старцѣ вѣ обители сн, мѣсеца Поєм. (вріа). З. днѣ 8 Доминци. Друга биљешка гласи: Сиа книга манастира Олнѣвєра т. ј. Ловѣница (види Гласник ср. уч. друшт вѣ, 56. стр. 346).

Других података нијесам могао изнаћи, по којима би се могло дознати, кад је тај манастир саграђен, ко га је саградио или чија би то задужбина била. Засад примите госп. уредниче толико о манастиру Ловници, а ако што даље дознам о том манастиру, извјестићу Вас.

Петар Радаковић.
народни учитељ.

Бесједа.

Према приликама говорио на Васкрсеније у Бихаћу **К. Ковачевић**, свештеник.

„Христос васкресе из мртвих“ и т. д.

Љубезни народе!

Из стотину милијона грла православнијех чује се данас овај лијеши и дивни божанствени поздрав: Христос васкресе! а из стотину милијона грла опет чује се отпоздрав: Ва истину васкресе!

И заиста васкресну из мртвијех трећи дан Господ Бог Исус Христос, кога неблагодарни фарисеји и књижници гањаше, мучише и на крст распеше.

Запитајмо се љ. м., шта бјеше повод, да Господ Бог пошаље сина свога прељубезнога, да га његове ништаве слуге злбом опојени фарисеји гањају, муче, распну и т. д.

Род љуцки у оно вријеме био се је толико покварио и пао у крајње неваљалство и чинио све оно, што Богу по вољи није било, те се и није могао друкчије избавити из кала неваљалства и из крајње пропасти своје, да се није смиловао преблаги Господ, те свога прељубезнога сина послао, да га избави, да га научи, да га поврати из таме у свјетлост. И Христос Бог дође у лику богочовјека на земљу, и поче учити народ, поче га одвраћати од заблуде, и обрати многе те га вјероваше и поклонише му се — Њему и науци Његовој. — Али зловни фарисеји и књижници завидише Господу, за Његову чисту и непоковану науку, завидише слави Његовој, видјеше, да га народ воли, него њих, те га омрзнуше и злоба њихова растијаше с дана на дан против Њега — против Господа избавитеља свога Исуса Христа. Гонења њихова учесташе за Њим, и они тражаху лажна свједочанства — лажне доказе, да га окриве. Но Христос брањаше се божанственом ријечи својом од Фарисеја, те обрати многе са чудесима за собом. И на посљетку потплатише Јуду Искаријотскога, једнога између ученика Његовијех, те га овај издаде и предаде у руке њихове, и они га са лажним свједочанствима осудише на смрт.

Примијенимо ово страдање Спаситељево љ. м. народе, на данашње вријеме, па се запитајмо: Да ли и данас није тако? да ли и данас воли свако онога, који истину говори? Запитајмо се: има ли и данас злобе и неваљалства? Има ли и данас Јуда Искаријота?

Та, ако је икад било онога, чега Бог не љуби, та, ако је икад било онога, чега добри и богобојазљиви људи не трпе и не воле, то данас има тога највише. — У данашње вријеме море се с правом запјевати, она тужна народна пјесма, која живо црта наше данашње доба и која оштро осуђује вријеме у ком се налазимо:

Не поштује млађи старијега,
Не слушају дјеца родитеља,
Родитељи образ погазили,
Црн им био образ на дивану!
Пред самијем Богом истинијем!
Кум свог кума на судове зове,
А брат брата на мегдан зазива!
А брат сестру сестром не дозива! итд.

Ова је пјесма љ. м. народе постала из срца и осјећаја народнога и она нам предочава, доклен је дошао данашњи нараштај наш.

И заиста кажем вам, да се човјек, који и једну искру осјећаја у души својој има, мора управо згрозити, кад погледа на данашње наше покољење, кад помисли како бјеше некада а како сада?

Спаситељ Христос проповиједао је: љубав мир, слогу, једнакост, поштовање старијих, а има ли данас тога?

Данас љубави нема, данас мира и слоге нема. Народ мрзи један на другога, гледа како ће му учинити ово или оно, гледа како ће га стровалити и доћи му „ака главе“, штоно наши кажу. Има ли неко прилично имање, које је са трудом зноја свога заслужио, то онда други гледа, да би му се то како уништило — управо мучно му је, да тај његов комшија или сусјед има толико а он нема. Није ли тако?

Рекосмо да је Спаситељ проповиједао мир и слогу, а има ли данас мира и слоге?

За примјер овоме ево узећемо кућу нашу једну, гдје нема него човјек и жена, па ћемо видити, каква је ту слога.

Ту се у данашње вријеме чује вјечита ларма и галама, чује се, да је између њих т. ј. човјека и жена раздор и неслога.

А како и не би била неслога? Жена оће ово и оно, да јој човјек набави, а он удњак нема

можда од куд, да јој учини по вољи, ето ту је одмах раздор и неслога, ето ту одмах нема онга мира, кога преблаги Господ наш Исус Христос нами препоручује. Жена не пита, или можда не ће да пита, да ли човјек има зашто набавити то и то, него она оће да има, јер то је видјела у те и у те своје друге или комшинице. Тако је ето данас на селу, тако је и у вароши.

У нас по селима било је кућа, у којима је било по 40 до 60 чељади, па опет је ту владао мир и слога, као оно да једном душом дишу. Свак се покоравао једном господару и тај господар или старјешина, што би заповједио чељади својој, то би им било као свето; они су то драге воље без икаква приговора извршивали. Данас два брат — два тежака тобожња, па чим се пожене, већ ложе двије ватре на једном огњишту. Уђеш ли у такву чемерну кућицу, она није ни мало налик на дом у ком разумни створови божији станују, него она више наличи на какву избу или јаму у којој дивља звјерад пландују, или на онај лички трап у ком кромпире од мразова чувају. У таким ојађеним кућицама опет није мир, него вјечита зајевица и клање за ово и оно, и бог те пита, шта се све не море тамо виђети.

Данас поштовања старијех лица нема. Помислимо само, какво бјеше некад поштовање старијех, особито код нашега српскога народа, какав бјеше стид и срам, какав бјеше штим и слушање?

У данашње вријеме дијете, које је истом почело говорити, одговара одмах своје оцу или мајки са оно злосретно: „не ћу“ а оцеви су дотле доћерали, да их оно: „не ћу“ ни мало не вријеђа; они се том дјечињем невином „не ћу“ смију и веле, да им је дијете паметно, да знаде свашта. Свака погрдна и безбожна управо безобразна ријеч у ушима родитеља данашњијех, није ружна, није гадна, није безобразна.

Ето тако је са малима и нејакима, а како је са већима и одраслима?

Одрасли младићи већим су дијелом покваренији од млађијех, јер они су у више прилика дошли од онијех малијех у којима су више погрдних и развратних ријечи научити и чути могли. Ево данас младић тобожњи, па иде ли путем, иде укочено са цигаретом у руци, па му ни бригеша ако ко год од старијех људи покрај њега прође; а мјесто поздрава он ће се сотонски

насмјјати или шпотнути са мимопролазећим и додати још по коју погрдну.

А шта да речемо о нашим женскињама, као н. пр.: о женама, дјевојкама и дјевојчицама?

Памтим, кад ни једна женскиња, ни младић, па било то у селу или у вароши, не би дочекали старијега човјека сједећи. На селима бијаше обичај, да на цијели пушкомет дјевојка устане, ако чува благо, па покрај ње прође какав познат или непознат човјек. Ето тако је било на пољу а у кући се још већма штим познавао. Дође ли мало пристар човјек у неку приватну кућу, ту онда не би се нашло младића или жене а некамо ли дјевојке, да би га сједећи дочекали.

Данас не само да се мирскијем и старијем људима то поштовање укинуло, него оно се је укинуло и код духовних лица. Видио сам једну дјевојку тамо неђе на селу, гдје пружа своје попи руку, да се ш њим рукује, бива „помодно“ или што но рекну „ала вранга“! Е па онда, кад је ово овако са нашим сељанкама, како је онда са варошанкама? То вам не треба ни казивати; јер варошанке, којима се некаква рапава култура и дроњава мода у срце увукла, не само да би оно поштовање на прам старијих лица чувале, које је њихова мати, баба и прабаба као светињу држала, него што више, не би се љутиле, да и њих ко год у руку пољуби. То би њима тим више годило, јер је то мода, јер је то изобраење, јер је то видјела, да и велика господа чине, која су паметнија од нас; а не знају уднице, да кад би се и нашао когод, да им тај „коплимент“ учини, да им то не би пристојало ни слишило, и да би им могла та ласкавост више шкодити, него их узвисити међу велике госпође или госпођице.

Ова сувопарна образованост није допрла до женскиња самога, него и до мушкиња нашега. Данас онај који не зна преклапати врата, као на тетицима, што но кажу, он је незналица, глупак, неотесан и т. д.

Овака учтивост љ. м. нами не треба, јер ово је ласкава и мајмунска учтивост, наша је старинска учтивост са свим друкчија, јер она је искрена и од свега срца а није удварање ни подло пузење.

Одавати поштовање онеме, коме то поштовање доликује као н. пр.: старијем и отмјенијем људима, па и женама старијем као матерама

нашијем, то треба, то нам и божије заповједи налажу, то нам и сама савјест наша заповиједа, али правити се мајмун, па радити по ономе: „видјела жаба“ . . ., то нити ће нам Бог ни паметни људи бегенисати. Него поштовање наше треба да је искрено и од срца, попут онога нашега старога поштовања а не ласкаво претварање и улизивање, јер и Спаситељ наш Исус Христос корећи фарисеје и књижнике што су дволични, вели: Тешко вама књижници и фарисеји лицемјери, који се само пред свијетом правите, да сте добри и поштени, а овамо сте као окречени гробови, који су с поља лијепи и бијели а у нутра је у њима смрад, гњилеж.

ПреблагИ Спаситељ проповиједао је слогу; а каква је у нас слога?

Да ово разјасним не ћу далеко ићи, него ћу узети наше црквене прилике. Помислимо само, какви су нам црквени одношаји, па нас мора — ако имало осјећаја у души имамо, језа нека подузети. Шта нас је и колико нас је да смо сложни, начинили би цркву онолику, колику ни сами не би вјеровали, да би кадри били начинити. А онако шта ћемо де? Свак хоће да се прави црква пред његовом кућом, јер вели, далеко ми је у цркву. Ако више села прави себи цркву, то се и она отимају, — сваки каже да је згодније да се у њиховом селу направи, а други опет кажу, да је боље код њих. Ако се опет хоће у једном селу да прави црква,

то ни то једно једино село, не море се у томе сложити, јер једни хоће да се прави на њихов крај села, а други опет на њихов, трећи опет кажу, да би требало мало ближе њих и тако је ту вјечито клање и препирање, а уда црква мора због неслоге чекати, док се странке измире — док се не поравнају. — Хоће ли се опет црква да прави у вароши, то сељани веле, да њима та црква не треба, јер да је то црква варошка — црква за шехерлије. — По њихову мишљену, као да није у православнијех Срба Бог један, него да има Бог варошки или шехерски, Бог тежачки, те би онда морао бити и Бог кројачки, Бог ковачки и т. д. Зар то није гријех и преголема срамота наша? „Очи имају а не виде, уши имају а не чују“ каже салмонијевац, и добро каже!

Него љ. м. народе завршићу сада ову своју малу бесједу, али ћу вам уједно и препоручити на данашњи дан, на онај дан кад је Господ наш Исус Христос послѣ тридневнога у земљи починка из гроба устао и када је сатрао демону моћ, да се оканете свега онога, што Богу а ни људима који право мисле по вољи није, а и ја најгрешнији слуга божији молићу се Богу, да би нам дао духа разума, да би нам васкреснуо: мир, слогу, поштовање и љубав узајамну, јер тако ћемо добити царство Бога небеснога и назвати се вјерни синови српскога рода и племена, Амин.

Говор Саве Л. Пјешчића требињског пароха у Сарајеву на Никољ-дан 1889.

Срби браћо!
Љубезни Христијани!

Познато вам је, да су наша браћа у граду Требињу засновали дом молитве, тај лијепи знак Хришћанске љубави — знак, који ће и познијим вијековима и нашим унуцима причати какви смо били и Срби и Хришћани.

Од како је судбина тако хтјела, да се стародревни манастири у српској Травунији претворе у рушевине, од то доба у граду Требињу не бијаше божественог храма, до неколико малих цркава у околици, у које се српско православно народ окупљао око свога свештеника и загријевао наду за бољу и бољу будућност.

Данас, покрај тијех рушевина од задужбина наших славних српских господара — подиже се велељепан храм божији уз припомоћ наше браће у читавој Босни и Херцеговини, која не би требала да изостане, колико да се види хришћанска љубав, толико и братска слога и заједница, која не смије изостати, ако смо вољни бити једно.

Српски народ, као једна цјелина, данас баш — у данашњим приликама, мора што више прегорјети и у ријечи и у дјелу, тјер се имамо само у Бога и у себе саме поуздати и као једно

тјело под једним ерпским православним духом чувати и подизати храмове науке и ерпског православља, као чврсте бедеме око наше Србадије, која ће остати, да и она научена од нас чува и подиже исте — а тако ће се најбоље очувати Србинове светиње.

Требињска црква не треба да буде задужбина једног мјесташца но читаве наше домовине Босне поносне и кршне Херцеговине, те и кренусмо по ној,¹⁾ међу своју браћу као у свој дом у тврдој нади, да ће ерпски народ овог мјеста,

¹⁾ Светигеник Саво Пјемчаћ и Т. Перовић; види „објаву“ у овој свесци.

узидати лијеп споменик у красне зидове лијешо засноване требињске цркве.

Побожни ктитори и приложници овог мјеста надамо се предњачиће и у овој прилици, те нас радосне опремити кроз остала мјеста наше домовине.

Помислите браћо, кад нам дарак и прилог пружите, ће се подиже тако лијепи храм? Близу границе наше домовине, међу оним голим кршевима који су много пута полијевани крвљу за крет часни, који треба да се што скорије заблиста у ерпском Требињу на онако дивно заснованој цркви, која ће ако Бог да среће и снаге и са вашом потпором брзо бити дом молитве за срећу и здравље читавог ерпства. Амин.

Ријеч на Видов-дан

„**НЕУКОУТЕСА ОУ УБЫКАЮЩИХЪ ТЪКЛО, ДШШ ЖЕ НЕМОГЪЩИХЪ УБИТИ. УКОУТЕСА ЖЕ ОУ ИМЪЩАГО ВЛАСТЪ ПО УБИЕНИ ВЪЕРШИ ВЪ ПЕЦЪ ОГНЕНЮ**“. (Лук. гл. 12 с. 4.)

Благочестиви хришћани!

Мислим да вам је позната данашња тужна светковина, љубезна моја браћо и сестре.

Данас се навршује равнијех 500 година од онога дана чемернога, од дана за Србе врло значајнога, од дана вјечне успомене достојнога, кад је ерпско пропало царство на бојном пољу Косову. Тада увену цвијет ерпске славе и слободе. Ту погинуше 2 цара ерпски и турски. Ту изгинуше најугледнији Срби, најхрабрији јунаци. А зашто? Богме за крет часни, за своју православну вјеру, за своју народност, за своју слободу. Заиста не убојаше се „**ОУ УБЫКАЮЩИХЪ ТЪКЛО**“.

Срби вољедоше да њихове очи прије зајмире него да гледају, ће се скверни највећа светиња, ће се гази образ и поштење, ће се срамоте њихове кћери, сестре и невјесте. И заиста ако је икакав, а оно је ерпски народ најдубље угорјенио у разум и у срце своје, горе речене рјечи Спаситеља; јер од оног Видов-дана па кроз 5 вјекова, вазда се већма бојао онога који је кадар душу убити. А да се бојао само „**ОУ УБЫКАЮЩАГО ТЪКЛО**“ давно би се с лица земље истребио, пресуо би се у туђе јато, данас не би

било ерпском имену ни православној вјери (међу нама) ни трага ни гласа.

Па што би узрок томе нашем големом губитку, тој општој ерпској несрећи? Одговор је кратак: гадна зависта (манилук), неслога, мржња, себичност, грамзење за власти, непознавање старијега, невјера, издаја; ти гријеси многога су саранили, па саранише и ерпску слободу. Питам вас Срби браћо! Оћемо ли вјечито јадати над тијем огромним губитком? Не ћемо. Мјесто јадања, зазовимо из дубине срца: О превјечни Боже! свију у косовској битки, а послите све до данас крв своју за вјеру и народност мучнички пролијевајући, прими душе у вјечно блаженство, и сотвори им „**БЪКНИЮ ПАМАТЪ**“.

Дакле, браћо радујмо се! наши су гријеси покајани. Иљадама иљада нашијех мученика, који су праведном крви својом за вјеру пролитом очишћени као: „**СРЕБРО РАЗЖЕНО НЕКЪШЕНО, ЗЕМЛИ ОЧИШЧЕНО СЕДМЕРИЦЕЮ**“ посветили су се, и код престола Вишњега за нас се Богу моле. Зар мислите, да и овијех нашијех мученика крв за крет проливена „**АКОЖЕ АВЕЛЪКА И ЗАХАРИНА**“ не виче на небо к Богу.¹⁾ Мјесто туговања при-

¹⁾ Овдје је 30. јунија 1876. на божијој правди посјечено 15 Срба.

грлимо: слогу, братску љубав, вјерност, покорност закону божијем и државном; не будимо само слушатељи закона него и извршитељи; учимо своју дјецу да срдечно љубе и почитују Бога и старијега.

Нама је познат поступак Вука Бранковића и Милоша Обилића. Али ето данас нема ни једнога међу живима, одавно их нема. Вук за своју издају да је милионо згрно, отишо је без трага и он и милиони. Но какав спомен у народу оставише? Ето кроз 500 год. није се заборавила Милошева вјерност и храброст, ни Вукова гадна издаја, нити ће се заборавити док је Срба на свијету.

Браћо! не угледајмо се на зло него на добро.

О ти угодниче божји великомучениче Лазаре! с другим мученицима моли Бога за нас грешне, за све Србе и праве хришћане, да нас он духом својим светим умудри; да нас сачува да не поклизнемо с пута правде и истине, да умножи плодове земне и благослови дјела наша, и по смрти сподоби нас вјечнога блаженства, молитвама пречисте своје матере и свију светијех амин.

Дионисије Маринковић,

учитељ основне српске школе. Говорио у Старом Мајдану 15. јунија 1889.

Бесједа.

На гробу Васкрсије Божића; говори 10. фебруара 1889. **Стеван М. Василијевић**, срп.-прав. парох.

„Блаженъ егѡже избраоъ ѿ
пріаоъ еси Гди.“

Жалосни случај, љубезна браћо моја, и тронавајући поглед на мртво и бездушно тијело, које лежи пред нама у овом мрачном гробу, нашег дичног и родољубивог старине Васкрсије; плач и јадиковање његове супруге, тог јединог и вијерног му другу кроз све дане живота његова, његове дјеце, унучади, браће и сродника: изазва ме овдје, да вам над овим отворенијем гробом, над овом вјечном кућом милог нам старине, — прозборим коју ријеч о његовом животу, о његовом раду и врлинама, као и о његовијем заслугама, којима нас је задужио, — кад његове за на вијек замијемљене усне не могу ништа о том да нам реку.

Мјесто рођења покојникова као и први дани његова живота, вама су свјема у неколико већ познати, а ја ћу вам још једном да изнесем пред очи и дозовем у памет оне врлине и добротности, којима се наша дична старина за живота красаше, и која ће и по смрти му међу нама у успомени живљети, и подстицати нас да се на њег угледамо. Ја ћу у том бити врло кратак, и тек у главнијим цртама изнијети по неке дане његова живота. Покојник је као трудољубива пчелица, радио и старао се да својим поштеним радом и прегнућем стече иметка, а разборитом штедњом да очува и након себе остави, с том још жељом, да Богом дарованим

иметком потпомогне цркву, школу, да угледа сиромаша и својом дарекљивом руком убрише сузу невољницу јадне сироте и удовице; да обрадује и обвесели ситну сирочад. Брињаше се да гладног нахрани, жедног напоји, голог одјене и невољна прихвати и потпомогне. Његово родољубиво срце повукло га је, те је својем милом народу српском подарио један дом у овом мјесту, у којем се данас у славу Божју поје св. литурђија и приноси бескрвна жртва за опроштење гријеха свију нас, и којим је положио темељ велелепнијем и сјајнијем будућем храму. Он је усталац био, да се купи и ово мјесто за вјечне нам куће; њега тишташе, његово родољубиво срце бољаше при погледу и помисли, да немамо пристојна мјеста, гдје би смо своје миле покојнике сарањивали. Сваком се лијепом, својим умилним и лијепим ријечима јављао; сваког је разговорио ма у највећој тузи био; трудио се да буде увијек лијеп ред у општини и народу, те за то га је свако без разлике поштовао и волио. — Али, о жалости! неумитна коса смрти покоси га, ако и у вишем броју година, али још крјепка и снажна

Као што пчела лијеће од цвијетка до цвијетка и марљиво скупља мед и прашак те сноси у своју кошницу, тако и ми љубазна браћо, из овога увенулог цвијетка, из овог данашњег жа-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

дносног призора, можемо за себе поцрети корисне поуке. Погледајте старину Васкрсија, који пред нама у гробу лежи, не бијаше ли прије неколико дана, здрав као и ми? Зар његове за навјек затворене усне не зборише до неки дан слатке и мудре зборе? Јест све је било, али више није! Немила смрт не хтједе да се обазре, ако не на нас, који без овог драгог старине сад остајемо, а оно бар на његову тешко уцвиљену супругу, дјечицу, унуке и браћу, која сад без њега остају. Немила смрт не поштеђе га, не остави га да бар још коју годину ужива плод труда својега, но поже га, као што срп пожање стаблику, као што ћемо, најпослије, и сви пожњевени бити . . .

„Авај смрти тешка ти си,
Авај смрти горка ти си!“

Смрт је немилосрдна; јер она уцвиљели мајку и узме јој јединца сина; уцвиљели сестру, уграбивши јој милосна брата; уцвиљели вјерну љубу, отргнувши њену заштиту — њена војна; па и нас не поштеђе: ујагни нам нашег доброг старину, честитог Србина и узорна хришћанина — Васкрсија. — Одиста је смрт немилосрдна! Смрт је неумитна! Она једнаким ударцима потреса колибицу сиромаша као и дворове вели-

каша; она се немилостивом руком маша и царске палаче и пустињачке ћелије. Од ње нас не избавља ни младост, ни бујна снага, ни љепота, ни умјетност, ни знање; она се не обзире на плач и кукњаву мајака, браће и сестара, ни на сиротну љубу, ни нејаку сирочад; не гледа ко је богат, ко ли је сиромаш, ко је праведан, ко ли је грешан: једнаком косом коси све, што јој под ударац дође. Само нас од вјечите смрти, од вјечита заборава могу откупити наша добра дјели, којима лијеп и вјечити спомен можемо заслужити, да нам спомен живи и у познијем потомству.

Нама дакле не остаје друго, већ старати се да чинимо, колико нам је год више могуће, колико корист нас самијех, толико и још више у корист ближњег, у корист нашег милог српског народа.

Заслуге пак нашег милог покојника, ове дичне старине Васкрсија, ми нијесмо у стању ничим другим наградити, до ли задржати га у лијепој успомени, причајући потомству о његовој љубави и раду за нас и своје, а сад да му сви речемо: „**Вјчнаа ти паматъ!** Бог да те прости; Бог да ти дадне рајско насеље у царству Своје славе! Амин.

У Пурачићу.

Светосавска свечаност у Сарајеву 1890 год.

Већ се навршило 700 година, како св. Савва Неманић дође на овај свијет, те и ако безбожна рука Синан-Паше спали његове свете мошти на Врачару, опет зато његов спомен није угинуо, него према величини његовијех заслуга у цркви и школи, његово име постаје све сјајније и јача у успомени код српскога народа.

На овај празник из хиљаду хиљада грла српске дјечице, ори се мила пјесма: „Ускликнимо с љубављу светитељу Сави“, првome архиепископу и просвјетитељу нашем. Гдје год има српске цркве и школе, у свима крајевима српства; гдје год има право Христијанина, слави се св. Савва, слави се дан великог заштитника школског. Ово је ваљда једини дан кад се у душама и срцама свију Срба и Српкиња, свију Српчића и Српкињица, рађају једне те исте жеље, једне те исте наде

Тога дана све Српство једном душом дише; загријевају га једне исте жеље и наде, и једну исту молитву, и у цркви и у школи шиље великому заштитнику светоме Савви, сину великога Немање, под чијим се скиптаром у срећном часу и времену сјединише све српске земље. . . Широм српства прослављена је по могућству што достојније ова света успомена, а како је у нашем шехер Сарајеву просављена, описаћемо по реду:

I.

У овдашњој старој цркви била је свечана божествена св. служба, на којој је чинодјејствовало Његово високопреосвештенство Господин Митрополит Георгије уз судјеловање Архимандрита Венијамина, и више свештеника. Послије службе и отпјеване пјесме св. Савви, кренула се литија уз црквени поздрав светитељу у дворану српске основне школе, гдје је освећена

водица и прељевено кољиво (панахија). Послије тога стаде на узвишено мјесто учитељ II. раз. г. Стево Калуђерчић, и отпоче свој спремљени говор, од прилике ове садржине:

Поштовани зборе!

„Тешко ономе свакоме човјеку, који не слуша и не поштује паметнијег, старијег и научнијег од себе; — а рђаво ће проћи сваки, који не слуша и не покорава се заповјестима и добрим савјетима својих родитеља. — Тако је то код нас појединих људи а исто тако је и код једног цијелог народа. — Онај народ који је поштовао, цијенио и узносио своје правке — тај народ је и постао силан у држави а први на перу, књизи и науци. — Да је ово истина о томе нам свједочи историја, јер данашњи најнапреднији народи: Нијемци, Руси, Францеци, Инглези и други, свагда су високо цијенили своје правке, па још и данас поносе се њима, те онако и јесу и силни у држави и напредни у науци.

Па и ми Срби, да нијесмо знали своје јунаке поштовати, њиховом дјелима поносити се, — у каквим смо невољама живили, какве ли смо патње претрпјели — да се нијесмо соколили тим својим правцима, не би нам се данас знало ни трага ни гласа. Ал' ваљда сâм Бог послао нам је учитеља народног: слијепог гуслара да гудалом преко струна превуче и загуди, па да зајјева танко гласовито, и да нам опјева славна дјела нашијех јунака. — И глете чуда! Мртве гусле и слаби глас слијепога старца, каква чуда почини? — Пет стотина година непрестане муке и патње претрпјесмо — гуслар нас храбрио — па ево нас и данас гдје чврето стојимо на бранику за лијепо српско име и свету вјеру православну. Гуслар нам је пјевао славну прошлост а наши стари трудише се, да се и онц покажу достојним синовима тих својих славнијех предака. — Видите ли дакле! Знали смо цијенити своје старе заслужне људе, па се с тога и одржасмо до данас.

Та ево нас и данас у одабраној кити, гдје се сабрасмо у овај свети дом, у свету српску школу. — Дошли смо, да се сјетимо највећег српског учитеља и просвјетитеља, искупили смо се да прославимо што најљепше можемо св. Саву, српску славу, састали смо се у овоме дому, да му се помолимо, и напојени духом

светитељевим да наставимо његово свето дјело, које нам је у аманет оставио, а то је православна вјера, српска школа и лијепо српско име.

Поштовани зборе! Овдје смо сви своји, па морам коју проговорити и у кратко казати наше мање и недостатке. А живота ми, гријешимо и ми, јер нико није без гријеха осим једнога Бога. — И то гријешимо баш што се тиче српске школе, јер не радимо за њу као што треба; а пошто је св. Саво сав свој живот српској школи посветио, то ћу и ја у главном да кажем његов рад — и онда до нас стоји, да пођемо његовијем трагом.

Св. Саво је био први српски учитељ и владика. А брат му је био први српски краљ. — Брат му Стеван првовјенчани, трудио се да уједини српску државу, која је у оно доба била раскомадана на мале државице, — мучио се да од њих створи једну јаку српску краљевину; — и Бог га благослови те Стеван уједини раскомадане српске земље и први се вјенча првом српском краљевском круном, а круниса га баш сâм брат му св. Саво. — Док је краљ Стеван тако на једној страни држави српској добар темељ полагао, дотле је св. Саво на другој страни сасвим у другом правцу радио. — Подизао је на све стране цркве а поред њих српске школе, у којима се српчад учила: да бране и чувају српски језик и обичаје, приповједала им се српска прошлост, а то је српска историја, челичили су се у тим школама, да гину за свето православље, за крет часни и слободу златну; и та српска школа у којој је владао српски дух, у којој се узносили српски јунаци: би онај темељ српства, на којем се све до данас одржасмо. — Српска школа, коју је св. Саво основао, постаде камен, на коме се до данас станисмо; — јер српска држава је истина послѣ св. Саве процвјетала и дошла до највеће славе, али је на тужном Косову сасвим и пропала, и нестало би нас, да не би српске школе и учитеља, који су нас храбрили и соколили и српским духом нападали. — Школа и пјесма нас је одржала, — њима хвала, — а ту српску школу основао је св. Саво. То је дакле аманет кога нам је он оставио, и ми треба да се трудимо да је и у најкритичнијем времену одржимо. —

Наши стари, Бог да их прости, подигоше ову школу, и предадоше је нама у аманет, и Бога ми, да је они не сазидаше, мучно би је ми

данас основали, јер их има, рођених синова, који јој добра не желе! Ово је јадно, али и жалосно! — Јест, има нас и таковијех! Тима и таковима није стало до тога да им дјеца буду добри и ваљани Срби, да науче српску историју, свој лијепи српски језик и свету православну вјеру; — њима је само стало до тога, да им дјеца науче читати и писати, као да се читање и писање не учи у српској школи. — А мој јадни човјече! Зар се не стидиш на се српско име узети! — Ал' такове ће она народна клетва и постићи: „Ој невјеро, нигдје те не било“!

Ево ми имамо нашу српску мушку и женску школу, коју су нам још наши прађедови подигли и ми, умјесто да их унапредимо, хоћемо и ове да оборимо. — Камо срећа да се сложи овај народ па сваки по нешто да приложи и да се оснује у Сарајеву **српска виша дјевојачка школа**. — Дајте ми родољубиве матере, па ћете одмах имати и добар народ! **Подигните српску вушу дјевојачку школу!** У њој нека нам се наше Српкињице, наше будуће матере, васпитају у српском духу, па кад нам стану дјецу рађати, а оне ће их српским духом напајати. До год то не узимадне, наш народ у данашњем времену мораће у српском имену и вјери полако попуштати; јер нам се матере стиде својих обичаја, и што год је српско, оне кажу да то не ваља, веле: „што је наше све је лоше“! Погледајте гдје су нам дјевојчице по школама! Е, ал те матере јавно се хвале, како су те школе ваљане, јер за двије три године научи јој ћерка њемачки говорити, па по мало и францески, а Бога ми и у клавир свирати! А не види јадна мајка, какве јој поклоне кћерка кући доноси. Но, ал' то су играчке, вели мати. Шта више! Још се диче матере како им дјевојчице науче финијех радова! — То не поричем! Истина је! Али јесу ли ти сви радови и корисни? Има их и ваљаних, али већина тих лијепих радова — то је раскош, без чега су наши стари живјели, а нијесу знали ни да има тога на свијету, па нас сво одхранише и одњеговаше. — Знате ли шта треба да научи наша Српкињица? Лијепо шити кошуље, ситно вести, танко прести, ткати, па богме и прати, и ранити зором раче, а не спавати до по дана. То ће им бити од користи, а они раскошни радови? Бога ми је то беспослица! Када би ми имали српску вишу дјевојачку школу, наше би Српкињице училе само оне радове, који су од користи, а ако би

која по моди мајка зажељела и што-год особито, па могла би јој ћерка и што од раскоштва научити и у српској школи.

Еј! Јадне моје Српкињице! Учите ли ви тамо српску историју, свој српски језик? Приповједа ли се вама у тим школама о славним српским јунацима, поучавате ли се само у најпотребнијим домаћим пословима? То вас ваше мајке и не питају! Та сад није ни по моди српски говорити, него ко више покварено српски говори, тај је и наученији. — Тиме ја не ћу да кажем, да је рђаво знати и стране језике и разноврене радове. Не, не до Бог! Лијепо је научити и њемачки и францески, и ако хоћеш и кинески, и клавир и све могуће радове, али то тек онда, кад се утврдиш у својој матерњем језику и у најпотребнијим домаћим пословима.

Али још не могу да осуђујем такове матере баш сасвим. Не могу с тога, јер су се нашле у таквом времену, а у како се коло ухватиш онако ти ваља и играти, а поред тога немамо ми српске више дјевојачке школе, у коју би матере слале своје кћери. — Данас је већ сваки увидио да је наука врло нужна и да дијете ваља изучити. Зло је што немамо своју српску вишу дјевојачку школу! А ти мајко, ако баш хоћеш да ти ћерка и даље учи, шаљи је — бар сад за сад, кад сврши српску основну основну школу — у овдашњу градску дјевојачку школу.

И поред свега тога ја и опет не осуђујем толико те матере, јер и они су се можда угледале на оне који требају да су нам ступ вјере, који треба у свему да су нам примјер, који треба да бране све што је српско, и да нас одвраћају ако смо на рђаву путу, а баш њихова дјеца полазе те школе. Жалосно је ал' је истина, а мене је стид да кажем ко су то!

Зло је то! Ал' народ треба тога да се отресе. Сложимо се па да отворимо српску вишу дјевојачку школу, и тако ћемо онда томе недостатку доскочити, а тиме би се показали да умијемо не само очувати него и унаприједити аманет светитеља Саве. — Не требају ту велике жртве, сваки по мало, па ће се набрати. — Пушка и сабља данас нам не треба, на то новце не морамо трошити, већ на српску књигу и науку, ако нас књига не одржи и не очува нам српско име, вјеру православну и српски језик, — пушка и топ не ће, — јер смо слаби према другима да се боримо.

Угледајте се на наше старе, чујте колико су они жртвовали за српску школу па им се ево и данас имена њихова са поштовањем спомињу: (овдје су прочитана имена оних, који су на фонд школски дали и завјештали знатне суме новаца).

Дете дакле! Договоримо се, приложимо и ми колико можемо, па да отворимо вишу дјевојачку школу, у којој ће нам се наше будуће матере у српском духу васпитавати. — На томе се већ почело и радити, многи и обећаше неке прилоге давати, неки и приложише, али шта ћемо, кад многи не извршују своје обећање. — Наша славна српска општина и сама већ то одавна жели и на томе ради, али такове ствари не може ни сама општина извести без потпоре народне.

Слободу уживамо, то нам је зајамчено од Његовог Величанства нашег цара Фрање Јосифа I. Нека живи цар! Живио! Употребимо ту слободу на своју корист! Не иште се од нас да свој живот жртвујемо, а богме наши стари су често и свој живот на коцку стављали, већ се иште нека новчана жртва. Уштедимо тај новац од одијела, које нам је већ и сувише раскошно, а жртвујмо га за српску вишу дјевојачку школу, па да нам свако каже да се знамо наћи у духу данашњег времена.

Можда ће ми ко год рећи: учитељу ти сањаш! А ја томе одговарам: да ми је дужност напоменути наше мање, јер је баш данас дан када ваља говорити о српским школама; — а када би се ово и остварило, т. ј. када би се у Сарајеву основала српска виша дјевојачка школа, онда би то тек био и највеличанственији начин, којим би прославили првог српског највећег учитеља и светитеља, „светог Саву, српску славу“.

Ја сам казао оно, што ми срце тишти, а друго је све до тебе српски роде!

Браћо! Ко год могао учинити а не стигло, не било му просто!

II.

У новој цркви и учитељском конвикту. Ево, хвала буди промислу божјем, пети пут прославио на народним овдашњим школама спомен првог архиепископа и просвјетитеља српског, св. Саве; пети пут благословио светосавску панахију и осветисмо светосавску водицу, те

оном заложисмо учећу се српчад овдашњу да се сјећа насладе просвјете српске а у духу лијепог нам православља, задухнути духом светосавским; а овом оросисмо и благословио бистро чело млађаног српчета, желећи и у томе показати, да не посрне у мудрости својој од темељите мудрости — коју му црква са школом подарити може; пета је година, како свечаност ову неки родољуби на овјем школама засноваше, а влада је драговољно прихвати, те се о њеном трошку богато кити светосавска панахија и дједи нашој подјељује.

Пошто је света литургија оделужена у новој цркви, крене се литија из цркве уз појање светосавског тропара и пратњу миловучних звона, у учитељско-приправнички интернат, на на обали Миљачке. При свом незгодном здравственом стању, ипак се народа и ђака толико слегло било у зграду, да и не прибрајамо толике ђаке, за које се управо и приређује ова панахија као: гимназија, техника, препрандија, трговачка, грађанска мушка и женска школа, и ц. и кр. војнички пензионат, — да се једва крочити могло у онако великој дворани исте зграде. Свакоме си могао на челу читати озбиљност према чину, и радост из очију према свечаности, која ако се и понавља сваке године, ипак је она Србину свагда нова и мила.

Кад би водица освећена и кољиво благословено ступи на сриједу катихета Бољарић, те поздрави госте и дјецу бесједом, у колико му је слободна његова допуштала, јер се тек тога дана иза болести мало предигао био. У главним тезима ево му тога говора:

„Значајан дан светкујемо данас; славећи спомен св. Саве, славио напредак, славио зору народну, гдје му свиће свјетлост а разгања таму; поздрављамо мудрост и вјештину, а отискујемо глупост и нерад — славио просвјету. Шта је дакле просвјета? — Просвјета је умни труд народни, да помоћу књиге а стеченим искуством развија љепше појмове о разним предметима у овој богатој природи, а срце своје да оплемењава, те да се усавршава и непрестано ступа у круг сретнијех народа, који су уз књигу и рад тако лијепа гласа стекла на овоме шару земном. Та ко не зна за трудољубивог Инглеза, богатог Француза, родољубног Нијемца! па одкуд се тако прославише? — Прославише се науком, ширећи књигу и школу, развијаху техничке

вјештине, помоћу ове и смислише толике справе, умножише творнице и рукодјелство, развише радиност и промет и трговине, прикупише тијем путем многи новац од свију народа — а новцем се све прекупити и прибавити може, те њихов је данас цио свијет!

Обазремо ли се по светској карти свију народа, свуда ћемо видјети благостање и свагдањи пренос. Само на Балканском полутоку видимо облик старог човјека, тромост, стару ношњу и алате, а тиме и стару сиротињу. Ово је рана на тијелу народа европскијех, рана вијековима огрезла, коју ваља лијечити. И дотужа Богу, и скупише се прваци јевропеки и досудише, да се лијек пружи и овоме старом опробаном јунаку, мученику, патнику. Патнику, у чијим се луговима разлијегало гесло: „Без освете нема ти просвјете“. Промисао нареди, те дође сусједна помоћ, силна Аустроугарска монархија, направи реда у земљу, да свако знаде шта ко имаде: уреди друмове, жељезнице по земљи повлачи, пољопривреду раширује, заслугу умножава, школе диже, тако, да ти из дан у дан све новије школе ничу, дјеца се у свом властитом језику изражавају, која ће данас сјутра покликнути: „Без просвјете нема ти освете“!

Ал ако се и просвјећујете и изражавате дјецо наша, ви се просвјећујете у духу народном, и у духу православља нашег, а доказ је томе ова светосавска панајија. Трудимо се да са науком добијате и васпитање, јер шта вриједи човјеку мудрост а без наравственог, побожног и поштеног осјећаја; та твоје је од земане гесло: „Боље ти је изгубити главу, него л' своју огријешити душу“. Учимо те да будеш самосталан човјек, јер народна вели: „Тешко оном кога снага брани, и ономе кога други брани“! Учимо те слози грађанској, јер народна вели: „Боље је имати комшију пријатеља, него брата у бијелу свјету“. Учимо те поштеном роду, да не јадаш попут онога:

„Добро ми је и бољем се надам,
„У чем ходам у томе и спавам,
„Кад вечерам ручку се не надам,
„Боже мили, колико ти страдам!“

Па кад свршите дјецо моја, све школе више, а свршићете ах ако Бог да, не заборављајте овај аманет ваш од нас, кад се вратите у свој

завичај. Продужујте ову науку, ове врлине у народу нашем. Не заборављајте добротина, која сте уживали у школама: добијали сте потпоре у новцу од високе владе, добијали бесплатне књиге, опрост од школарине, неки и одјеће, слободне лијекове и лијечења; живилисте као права дјеца уза своје родитеље. Толика је брига и старање око вашег васпитања високе владе!

Ал ова брига и старање високе владе потиче из чисте љубави њене према вама, а из очинске благонаклоности Његовог царског и апостолическо-краљевског Величанства, нашег премилостивог господара Фрање Јосипа I. према овом народу, коме жели да га сретна и напредна види. За то ускликнимо дјечице, и овом свечаном приликом из благодарне душе наше Његовом Величанству: „Живио! Живио! Живио!“

На то се заори: „Боже живи (царска химна, из стотинама грађа благодарне дјеце и присутног народа). За тим катехета продужи: „Хвала и Његовој високој влади у овим земљама, на благонаклоном старању око унапређења просвјете у посједнутим овим земљама; Бог јој увјенчао труде најсјајнијим успјесима! Живила висока влада!“

Те се поче панајија дијелити веселој младежи, која је радост своју изјављивала у светосавској омиљеној пјесми: „Ускликнимо љубављу“ — која се дуго разлијегаше по широким ходницима пространог интерната. Боже дај, да нигда слава ова не малакше у нашем народу, већ нека се множи, те да кријепи Србина у свим тешким околностима живота му народњег!

III.

У вечер је уз судјеловање младог пјевачког друштва „Слоге“ одржана светосавска бесједа у корист српских школа. Бесједа је изведена по програму и с успјехом. Сви учасници извели су своје дијелове на задовољство публике, која је комаде бесједе пропраћала живахнијем плескањем и одобравањем, јер је њом пружен јасан доказ, да бесједа укорјењава се у друштву, да се одбори старају да је што љепше изводе, а уједно и да наше младо друштво напредује, на чем му се може честитати са жељом, да му се труди успјехом овјенчају, а награда нека им буде љубав народа!

Опис свечаности новосаграђене цркве у Ребровцу.

У Ребровцу постајала је мала дрвена црквица, каквих се још и данас по Босни приличан број налази. Приповједа се за ову стару црквицу, да је та црквица прије двије стотине година постојала код воде црквене са ову страну Врбаса, те кад се осјетило да ју је хтјео непријатељ спалити, онда да су је побожни хришћани за једну ноћ пренијели на десну страну Врбаса, ђе је све до године 1876 постојала, и служила је не само за варош Бањалуку него и за околна села. Пошто је горе поменуте године у вријеме устанка од турака спаљена, то је српска ребровачка општина садањој ново сазиданој цркви, благословом бившег господина Митрополита Савве Косановића, кроз пречасног госп. проту Вида Ковачевића са још неколико свештеника 1885. на марков дан темељ осветила и први камен у ров поставила.

При освећењу темеља од политичких власти били су: Велеможни г. др. М. Кукуљевић и котарски предетојник г. Л. Добошевић са више нижих чиновника; градски начелник г. Хаџи Смаил-бег Ибраим-беговић са неколико отмијених мухамеданаца, и већина Српско-православног народа из вароши Бањалуке и ребровичке парохије. Тог дана на темељ пало је 333 фринта. Како је Српска ребровичка општина при почетку зидања цркве имала само форинти 1000, то је принуђена била изаслати свога пароха Милана Маријановића, са дозволом високе владе да проси милостињу по Босни и Херцеговини, којом је приликом скупљено до 1000 форинти.

Висока пак влада у неколико оброка даровала је ребровачкој цркви приличну своту новаца; Његово ц. кр. и Апостолско Величанство цар и краљ Фрањо Јосиф I. даровао је 200 форинти, Његово прејасно ц. кр. Величанство престолонаслиједник покојни Рудолф 200 форинти а преузвишени г. министар Калај 200 форинти. Прокопије Бубњевић овдашњи грађанин и трговац даровао је два звона у вриједности 600 форинти, на чему им свима велика благодарност и захвалност. Остало пак даровало је дарежљива рука српскога народа, те је помоћу божијом ове године црква довршена.

Новосаграђена црква постоји на врло лијепом мјесту покрај ријеке Врбаса, далеко од вароши Бањалуке $\frac{1}{4}$ сата, — а кад би се узео

простор преко воде да се неби морало преко Ћуприје околу обилазити удаљено је од вароши само 8 минута. Границе њене јесу: од истока такозвани влашки бријег (проповједа се да је некада Српска права варош била близу садање цркве која се распростирала до истога бријега, те да су зато турци овај бријег и назвали „влашки бријег“), од запада поље и варош Бањалука, од југа село Ребровац над којим се узвишена планина Понир уздиже, а од сјевера ријека Врбас.

Сазидана је од самог тврдог камена, дугачка је 21 метар, широка је 11 метара, висока до крова 9 метара. Звоник зидан је од печене цигле и висок је са крестом 28 метара, а широк је са сваке стране по 4 метра; црква је покривена печеним пријепом од најбоље врсте, а коштала је од прилике са материјалом око 14.000 форинти. Што је овако црква тврдо озидана и лијепо украшена има се понајвише захвалити мајстору Антуну Церовићу, који се је зајета својски заузимао да радња што боље и на подпуно задовољство парохијана испадне, као што је то и било, у име чега му од ребровачки парохијана велика захвалност и благодарност.

А што је најглавније има се захвалити пречасном госп. Виду Ковачевићу, који је више пута своју парохију и послове напустио, те је радњу надзиравао и по неколико дана по парохији ребровачкој са свештеником Миланом Маријановићем ходао и прилоге за цркву скупљао, не само да је он труд и надзиравање око ребровачке цркве улагао, него то је чинио и код Агићке, Јошавачка и манастир Крупе, на чему би му парохијани и свештеници поменутих цркава вазда требали захвални остати. Такође се има захвалити господин пароху ребровачке цркве Милану Маријановићу, који је своју кућу и породицу оставио и неколико мјесеци по Босни и Херцеговини за свети Божији храм добровољне прилоге покупљао.

Осим тога лијепа хвала нека је Србима Бањалучанима, који се вазда прилозима овом светом храму одазваше.

Толико о том.

А сад прелазим на освећење цркве.

Наш общтељубљени Архипастир Господин Митрополит Ђорђе Николајевић, када је осветио

стародревну Српску светињу манастир Крупу и Кукуљску цркву, те повраћајући се из Кукуља кроз Бањулуку, праћен са најодушевљенијем уздицањем свог подручног свештенства и Српског народа, даде ријеч и обећа ребровачкој општини да ће на покров св. Богородице осветити новосаграђену цркву.

„И шта рече то не порече“.

Покрај своје дубоке старости, али још у крјепком здрављу, покрај толиког дугог путовања, хрђавих путова и непогодних времена ево Га опет ће долази међу своје стадо.

У сриједу 27. септембра јавља Високопреосвештени Господин Митрополит из Варцар-Вакуфа — долазећи са освећења из доњег Вакуфа — да долази; но пошто је ребровачка општина рачунала да ће долазак бити у четвртак, то јој небијаше могуће са коњеницима који су већ приређени били свога високог госта дочекати, али ипак дочек и ако није био сјајан, био је усрдан. У Малибучу далеко један сат од Бањелуке, дочекао је Високопреосвештеног Господина пречасни прота Вид Ковачевић са парохом ребровачке цркве Миланом Марјановићем. Долазак у варош пред Српску школу било је около 5 сати, ће је сва Српска школска младеж мушка и женска у редовима са учитељима, учитељицама, школским одбором и грађанством поздравила Високог госта са „Добро нам дошли и живио!“ Високопреосвештени господин Митрополит чим је изишао из кочија обишао је редом мушку и женску дјецу, неке од њих омиловао, а они су му зато вријеме љубили свету десницу, такође учитељи, учитељице, одбор и више грађана пољубише му руку, по свршетку чега је одејео у Српску школу, у стану код пречасног проте Вида Ковачевића.

У суботу 30 септембра у 5 сати у вече огласише са црквене куле звона и можари вечерње, које је пречасни г. прота Вид Ковачевић са протођаконом Ристом Бошковићем извршио којом приликом се множина народа код цркве већ сакупило било. Сутрадан у 6 сати свршио је јутрењу г. парох Петар Иванковић са још неколико свештеника. У 9 сати огласише звона и можари долазак Високопреосвештеног господина Митрополита Ђорђе Николајевића, који је у пратњи пречасног проте Вида Ковачевића, већине свештеника и народа праћен. Између цркве и вароши Бањелуке на поло-

визи пута, дочекали су високог госта парохијани ребровачке цркве, поређани један до другог са обе стране пута и поздравили Га са бурним три пут живио! Нашто се Високопреосвештени застави и давши им Архијерејски благослов захвалио им на усрдном дочеку. Пред црквом под славолуком поздравио је кратким говором Високопреосвештеног Господина Митрополита свештеник ребровачки Милан Марјановић, изтакнувши у свом говору прошлост старе као и садање стање новосазидане цркве, на завршетку из хиљаде грла орило се је живио! Пред црквеним вратима са крстом и еванђељем дочекаше Га пречасни госп. прота Стево Н. Давидовић са још више обучених свештеника. Кад је Високопреосвештени Господин целивао крст и еванђеље ушао је у цркву, помолио се Богу и затим настало облачење уз пјевање „цар небесни“, које је миловучним гласом одпјевао бањалучки учитељ Божидар Љубојевић, одмах затим започето је водо-освећење, свечана литија са обнашањем светих моштију око цркве. Напријед су ношени барјаци, школска дјеца а за њима свештеници са Архијереом. Кад се тај чин свршио отпочето је прање и мазање престолне плоче, а кад је овај најсвечанији акт свршен отпочета је божествена литургија по реду.

Са Високопреосвештеним Госп. Митрополитом чинодјелствали су три протојереа и то: пречасни Стево Н. Давидовић бос. градишки, Васо Јунгић дервентски и Вид Ковачевић бањалучки са још 7 обучених свештеника и протођаконом. На кору при служби одговарало је Српско пјевачко — црквено бањалучко друштво, под управом свог ревног и ваљаног предсједника Н. Пиштељића.

Свештеника било је необучених преко 20, црква је била дунком пуна а још толико пет пута било је народа око цркве. При служби у цркви били су: Окружни предстојник г. барон Лазарини, овдашњи војени генерал Леополд Густав са официрским кором, градски предстојник г. Тартаљија и вањски котарски предстојник госп. Табери. Народа је било по прилици око 3.000 душа.

По свршетку божствене Литургије био је свечани објед, који је припремајући одбор за ту свечаност тако лијепо удесио, на чему су им гости захвални остали, особито се хвала приписати може за оваков дочек подпресједнику

г. Сави Сурутки, који је око уређења дочека неуморно радио, као и пресејднику г. Лазару М. Поповићу.

У врх чела софре сједио је Високопреосвештени Господин Митрополит Ђорђе Николајевић, окружен с десне стране велелепним г. бароном Лазарином а с лијеве вањским котарским предстојником г. Таберијом, пријеко од Митрополита сједио је градеки предстојник г. Тартаљија и по реду остала господа, свештенство и страни гости.

Трпеза је била тако велика да би могло до 400 особа за њу сјести, али пошто страног свијета није било много, то су и домаћи ниже гостију посједали.

Прву здравицу напио је Господин Митрополит Цару, која је пропраћена химном и пуцањем из мужара, другу напио је окружник Митрополиту, трећу напио је свршени правник Коста Милић окружном предстојнику, четврту прота Вид Ковачевић високој земаљској влади, пету Тодор Пиштељић генералу и војеси, шесту прота Вид Ковачевић предстојницима градском бањалучком Г. Тартаљији и ванском котарском г. Таберији. Све ове здравице пропраћене су бурним живио и пуцањем мужара. Тако се даље наздрављало и веселило у најбољем реду све доклен кишца није почела падати, али то је било већ пред саму ноћ. Прихода цркви тај дан пало је 1.525 фор. 14 н. А сад још дугује до 1000 форинти, но како је при почетку с малим капиталом отпочето, а за цијело вријеме радње са великом натегом и кубурењем радња је текла, опет се може рећи да је сретно довршена. Кум црквени Јово Тешић из села Липовца придарио је цркви 170 форинти.

У уторак 3. октобра кренуло се Његово Високопреосвештенство у 7 сати на станицу праћен свештенством, подпресејдником Српско-православне црквено школеке општине, неколико грађана и предстојницима: окружним, градеким и котарским, одаклен је здраво и весело исти дан преко Брода железницом у своју престолницу отпутовао, те и тамо сретно дошао. Дај Боже да Га срећа вазда пратила буде, те много година на дику и понос Српске цркве и Српског народа поживио.

Као додаток посвећењу цркве додајем овдје и имена појединих дароватеља, јер и упозивима

стајало је да ће се имена дароватеља у „Дабро-Босанском Источнику“ са даровима штампати
Имена дароватеља:

Кум црквени Јово Бранковић (Тешић) из Липовца даровао је 170 форинти, Српско-православна црквено школека општина Бањалучка даровала је у злату 10 дуката, Рагиб-бег Џинић у банкама 30 форинти, г. г. барон Лазарини окружни предстојник, Владимир Стефановић, Ђорђе Милић Прњавор, Српско-православна општина Дервенска, Никола Качавенда из Дервенте, поп Лука Опачић, Браћа Тривковићи, Стево Остојић из Прњавора, Стево Памучина, Ђорђе Стричевић, по 10 форинти; Симо Гомић, 8 фор. 82 н.; градски предстојник г. Тартаљија 7. форинти. Српска општина Мравичка, Симо Јеремић, поп Ваин и Симо Игњатић по 6 фор. Глишо Курузовић, Симеуна Чалић, Симо Пиштељић, Сава Сурутка, Анто Сандић, поп Стево Млађановић, по 5 фор. 60 нов.; котареки предстојник г. Табери, прота Стево Н. Давидовић, градишки, пресвијетли Госп. фра Маријан Марковић бискуп бањалучки, поп Петар Иванковић, апотекар бањалучки, Антон Церовић, г. Гринвалд, Перо Зурунић, Стојко Симић, Вујо Милошевић, Васо Мијаиловић, Ристо Ђурић, Васо Видовић, Миливој Вучковић и син, Божо Станковић, Јово Марковић, Лазар И. Поповић, Јово Ђекић, Спасоја Бабић, Симо Митриновић, Ружа Јеремића, Никола Зрнић и Ђуро Ђорда по 5 форинти. Управитељ дуванске фабрике, Глишо Николић, Јован Андријевић, поп Илија Бубњевић, фра Филип Љубас и Васо Кукољ по 4 форинта; прота Вид Ковачевић, Цвијо Поповић, Теован Варница свештеници, Јелка Вукић, Димитрије Вукић Ердеши бирташ, Тодор Бојковић, Сава Миљковић, Миле Радећић, Соломон ефендија, Симо Креић, Тешо Ковачевић, Митар Дабовић, Сава Милошевић, Коста?, Стеван Вуковић, по 3 форинта; прота Васо Јунгић, Тодор Пиштељић, Луцијан плем. Матулић равнатељ трговачке школе, поп Васо Хаџић, Симо Павловић, Лука Милошевић, Лука Поповић, Паво Млађановић, Остоја Милетић, Стево Бабић свештеници, Персида Пиштељић, доктор из Тешња, Новак инџинир, Никола Сандаљевић, Миле Јанковић, Митар Кнежевић, Никола Дукић, Стево Кременовић, Љубомир Стефановић, Симо Ливњаковић, Глишо Јањетовић, Спасоје Ђутковић, Тешо Бјеговић, Митар

Ђерић, Перо Бијелић, Јово Бијелић, Илија Катић вакмајстор, Пикић и Марић, Тешо Милошевић, Никола Јовановић, Раде Сжерановић, Цвјетко Пешут, Јово Живковић, Кућо Полокан, Никола?, Перо Ловреновић, Симеун Добраш, Стојко Ковачевић, Јока и Анђа?, Ђуро Звонар, Ђорђе Банчевић, Ристо Боконић, Лука Билбија, Давид Тинтор, Јања Зита, Саво Милошевић, Јово Крчмар, Јевто Маслеша, Пејо Чолић, Милан Вукановић, Коста Вујић, Симата Копривица, Јово Авдаловић по 2 форинта; поп Јово Новаковић, Никола Кондић учитељ, поп Милан Радовановић, поп Михаило Карановић, Никола Којић, Миле Радовановића супруга, Хаџи поп Михаило Попадић, учитељи Стево Вукић и Божидар Љубојевић, Васо Поповић, Тоша Зита, Стево Кондић, Јован Дринић, Михаило Милановић, Дујак Милинковић, Божо Божић, Никола Кременовић, Божо Јањетовић, Тоде Поповић, Дако Маличић, Јово Вуковић, Митар Пердун, Илија Гајић, Михаило Дујаковић, Ристо Грмуша, Саво Јовић, Миле Звонар, Ђуро Вуковић, Петар Шобота, Гавро Вучић, Станко Тодић, Паво Блашковић, Јованка Чекић, Остоја Вучић, Млађан Подориновић, Мара Косић, Мића Кнежевић, Јово Тешић, Вид Вучковић, Гајо Томић, Јован Станивуковић, Ђурђија Павловић, Тешо Вучић Алекса Прдић, Остоја Косић, Илија Богојевић Ђуређ Коваћ, Никола Срдић, Иван Јанковић, Василија Божић, Јово Савић, Јово Козомора, Симо Горонић, Никола Пекезовић, Ђуро Мауновић, Јовица Стјепановић, Никола Топаловић, Стипан Блаж, М. Кнежевић, Лука Ђурчија, Стоја Драгојевић, Митар Марјановић Ристо Вуксвић, Лука Ивановић, Вид, Митар Бјелица, Тешо Шукаловићи, Вид Крчмар, Тодор Матоновић, Лука Вешекруна, Алекса Јосић, Тешо Марјановић, Ђуро Бркић, Панте Тадић, Јово Лазичић, Глишо Микић, Марко Малешевић, Петар Радуловић, Јово Радуловић, Тодор Ђурчић, Јово Турудовић, Стоја Радуловић, Саво Кековић, Тешо Пиљагић, Гавро Сумоња, Раде Ловрић, Јован Грмуша, Садик Пољокан, Тривуна Чулић, Илија Николић, Саво Наумовић, Лазо Зарић, Саво Којић, Мијаило Кесић, Марко Пећанац, Ђуро Адамовић, Максим Малић, Никола Бркић, Симо Шукаловић, Лазар Драпић, Никола Љубић, Јово Џомбић, Јово Бисерчић, Лука Мацановић, Гале Јаворац, Јевто Думановић,

Ђиро Топић, Василије Прдић, Перо Гламочанин, Марко Гузијан, Јово Малић, Еврем Косић, Цвијо Радоња, Ђиро Јунгић, Недо Савић, Тривун Јакшић, Ђуро Ђетојевић, Марија Кесерић, Јово Кучук, Станко Змијанац, Васкресије Курузовић, Зекан Ђурић, Спасоја, Миле, Зекан Гајић, Илија Николић, Илија Тодић, Јока Вуковић, Петар Тодић, Сава Буквар, Пане Јовановић, Миле и Ристо, Јока Мандић, Симо Ђутић, Никола Петреш, Зекан Ђурић, Јосип Поповић, Јово Глоушко, Алекса Петровић, Саво Грмуша, Ђуро Ђетојевић, Стојко? Петар?, Перо Тришић, Ана? Ђука?, Мијо Пердун, Остоја Малбашић, Илија Николић, Дако Домузић, Лазар Марјановић, Вујо Гајић, Милица и Стака? Ђурађ Кременовић, Никола? Мара Курузовић, Стеван и Стоја? Мијаило Тадић, Ристо Борсо, Јошо? Милица Банчевић, Јовица Варница, Душан Билбија, Јока, Десанка, Миле Тодоровић Марија Тодоровић, Мићо Вукић, Митар Мијаиловић, Драгиња Михаиловић, Илија Љубојратовић, Маруша Симатовић, Васко Васиљевић, Перо Тоскић, Стојко Прерадовић, Мића Јањић, Јован Вучковић, Никола? Марко Копрена Стефановић, Милош Пуцаревић, Алекса Мандић, Мића Кнежевић, Дамјан Рађевић, Петар Вешекруна, Јефа Цвијетић, Станко Дардић, Јово Граорац, Јово Томић, Роса Вујић, Милан Чурчић, Стојна Митрићевић, Симо Вуковић, Ђорђе Ђурђевић, Јово Ђурковић, Симеуна Секулић, Кито Пољокан, Цвијо Крдић, Перо Максимовић, Никола Кременовић, Тоде Курузовић, Перо? Божо Јовичић, Јакоб Беора, Анто Јовић, Лако Тешановић, поп Стево Млађеновић, Симеуна Крчмар, Стана Бабић, Мара Кондић, Стојан Галић, Мића Смиљанић, Јово Гајић, Перо Николић, Сава Балабановић, Ристо Кандић, Марија Максимовић, Савка Вуковић, Ђорђе Гашић. Ови су сви дали по 1 форинту; Мара Чекић 1·92 фор., Сава Билбија 1·60 фор.; Јово Шалабалија 1·50 фор.; Саво 1·20 фор.; 6 особа дали су по 80 нов.; 13 особа дали су по 60 нов.; 86 особа по 50 нов.; 159 особа да ли су по 40 новч., 93 особе по 30 новч.; 565 дали су по 20 нов. и 623 особе дали су по 10 новч.

Бањалука, 15. октобра 1889.

Јован Новаковић,
парох бистрички.

Питање :

Кад се открива и закрива завјеса на царским дверима у цркви при богослужењу ?

Одговор :

I.

Завјеса се не открива у вријеме свршавања свакодневног сљедујућег црквеног богослужења, и то :

1. Кад се чита 9 час (који се свршава пред вечерњу);

2. На малој вечерњи (која се свршава пред свеноћним бденијем);

3. На малом повечерју (које се свршава у току цијеле године, осим празника „Рождества Христова“, Богојављења и дана великог поста (св. четрдесетнице);

4. На полуноћници (која се чита увијек у јутру пред почетак јутрење);

5. На 3 и 6 часу (које се чита у вријеме свршавања проскомидије); и

6. На велики пост завјеса се не открива : у вријеме великог повечерија, полуноћнице и часова : 3, 6 и 9 (које се чита у радне дане пред вечерњу).

II.

Завјеса се открива на царским вратима у вријеме сљедећег богослужења :

1. При почетку велике вечерње (у свакодневне празничне, недељне и великопосне дане);

2. При почетку всеноћног бденија;

3. При почетку јутрење;

4. По свршетку проскомидије;

5. На литургији при говорењу ријечи : „Двери, двери премудростију вонмем“; и

6. При свршетку „Причасне“ т. ј. кад свештеник са путиром рекне : „Со страхом Божијим и вјероју приступите“ (и тад прилазе вјерни ради причешћа).

III.

Завјеса на царским вратима закрива се :

1. Послије одпуста на великој вечерњи;

2. Послије одпуста всеноћног бденија;

3. На јутрењи послјије одпуста;

4. На литургији послјије „великог входа“;

5. Послије ријечи „вонмем“ — пред возгласом „свјатаја“; и

6. Послије одпуста на литургији,

Осим тога уз велики пост на Преждеосвјаченој литургији — послјије великог входа, завјеса се закрива на половину, а послјије возгласа : „Вонмем“, завјеса се са свим закрива.

Рукоположени.

Христифор Крстовић из Придвораца, монах манастира Дужи, рукоположен је за ђакона 4. октобра 1889. год. а за јермонаха 26. истог мјесеца и године; и одређен је братству истог манастира.

Петар Говедарица из Братача, ђакон и приватни слушаоц рељ. богословије рукоположен је за свештеника 12. новембра 1889. год., и одређен је за помоћника своме оцу Ристи Говедарици, пароху у Залому.

Јован Гргуревић, учитељ из манастира Житомишљиха, рукоположен је за ђакона 14. новембра 1889, а за свештеника 21. истог мјесеца и године; и одређен је на парохију у Љубушком.

Лазар Ожеговић, ђакон и ученик IV. разреда српско-православног богословског завода рељевског, рукоположен је за свештеника 6. јануара о. г.

Умољавају се протопрезвитерски уреди да што прије претплату пошаљу.